

aut quarto, quomodo civis futurus sit. Gorgias igitur Leontinus, partim fortasse dubitanter, partim dissimulanter loquens dicebat, quemadmodum mortaria sunt, quæ à mortariorum opificibus effecta sunt: sic & Larissæos eos esse, qui à Larissæorum effectoribus procreati sunt. esse enim aliquos Larissæorum effectores, & quasi opifices. Sed hoc est pingue & simplex. Si enim participes erant reipublicæ ex ea definitione, quam exposuimus, ciues essent: sin minus, non essent ciues. Nam ne fieri quidem potest, ut natum esse ex civi patre, aut ex civi matre, ad eos qui primi urbem habitaverunt, aut condiderunt, accommodetur. Sed fortasse magis de his dubitari potest, qui reipublicæ fuerunt participes, reipublicæ statu immutato: cuiusmodi est id quod fecit Clisthenes post tyrannos exactos. Multos enim peregrinos & seruos & inquilinos in tribus transtulit. Controversia autem quæ de his est, non est quis sit civis, sed utrùm sic factus civis, iuste an iniuste sit civis. Atqui de hoc quoque præterea dubitauerit aliquis, utrùmne qui iuste non est civis, non sit civis: quasi idem valeant iniustum ac falsum. Quoniam autem videmus, nonnullos etiam iniuste magistratum aut imperium gerere, quos magistratum quidem gerere fatebitur, sed non iuste: civis autem imperio quodam definitus est; (nam qui talis imperii particeps est, civis est, ut diximus;) in promptu est etiam hos dicendos quidem esse ciues.

CAPVT III.

Alteram Politie materiam proximam, Ciuitatem scilicet, generatim explicat.

Iuste autem ciues sint, necne, ad controversiam antè à nobis expositam pertinet. Dubitant enim quidam quando ciuitas aliquid egisse dicenda sit, quando non ciuitas: verbi gratia, cum ex paucorum imperio aut tyrannide, populi potestas extiterit. Tunc enim neque ea quæ conuenerunt, quæque in obligationem deducta sunt, dissoluere volunt, quasi non ciuitas, sed tyrannus pecuniam acceperit: neque multa alia huiusmodi pacta conuenta seruare. proinde quasi nonnulla reipublicæ administrandæ genera, eo quod vel vnus vel pauci plus valeant viribus, non vtilitate communi, constant. Quod si etiam nonnulli homines sub imperio & potestate populi hoc modo civiliter viuunt, huiusque ciuitatis & reipublicæ ex sunt actiones, quas populus obiit; ergo & huius ciuitatis ac reipublicæ quæ ex paucorum imperio & tyrannide, ciuitas libera facta est, dicendum est eas esse actiones, quæ à paucorum imperio & tyrannide contractæ sunt.

A ἢ τέταρτον, πῶς ἔσται πολίτης. Γοργίας μὲν οὖν ὁ Λεοντῆνος, τὰ μὲν ἴσως ἀπορῶν, τὰ δὲ εἰρωνυθόμυθος, ἔφη, καθάπερ ὀλμοὶ εἰσι τοῖς ὑπὸ τῶν ὀλμοποιῶν πεποιημένοις, ὅτω καὶ Λαρισσαίοις τοῖς ὑπὸ τῶν δημιουργῶν πεποιημένοις. εἰ γὰρ ἴνας * λαρισσοποιούς. ἔστι δὲ ἀπλοῦν. εἰ γὰρ μετέχοντες τὸν ῥηθέντα διχασμὸν τῆς πολιτείας, ἡσθμὰ πολίται. καὶ γὰρ ὅσοι δυνατὸν ἐφαρμόθησαν ὁ ἐκ πολίτου, ἢ ἐκ πολίτιδος, ἐπὶ τῶν παρόρων οἰκησάντων ἢ κτισάντων. ἀλλ' ἴσως ἐκείνοι μάλλον ἐχοῦσιν ἀπορίας, ὅσοι μετέχον, μετὰ βολῆς ἡμομύθης, πολιτείας. οἱ Ἄθλων ἐποίησε Κλεόθενης μὲν τὴν τυχόντων ἐκβολῆν. πολλοὶ γὰρ ἐφολέτθουσι ξένοις καὶ δούλοις μετόχοις. ὁ δὲ ἀμφισβήτημα παρὸς τοῦτους ἔστιν, ἢ τίς πολίτης, ἀλλὰ πρότερον ἀδικῶς ἢ δικαίως. καίτοι καὶ τὸ τὸ ἴσως ἐπὶ παρῶσα πορήσεν, ἄρ' εἰ μὴ δικαίως πολίτης, οὐ πολίτης. ὡς τὸ αὐτὸ διωαμύθου τὸ τ' ἀδικῶς καὶ τὸ ψευδοῦς. ἐπεὶ δ' ὁρῶμεν ἔχοντες ἴνας ἀδικῶς, οὐδ' ἔχοντες μὲν φήσομεν, ἀλλ' οὐ δικαίως. ὁ δὲ πολίτης ἀρχῆς πῶς διωρισμένος ἔστιν. ὁ γὰρ κρινῶν τῆς τριῶν ἀρχῆς, πολίτης ἔστιν, ὡς ἐφαμὲν. δηλοῦν οὖν πολίτας μὲν εἰσι φατέον καὶ τοῦτους.

γρ. λαρισσοποιούς.

ΚΕΦΑΛ. γ'.

D Απορίας ἴνες μετὰ βληθείσης τῆς πολιτείας συμβαίνουσαι.

E ΠΕΡΙ ὅ τῶ δικαίως ἢ μὴ δικαίως, Πρωτάπτε παρὸς τὴν εἰρημύθην παρὸς τερον ἀμφισβήτησιν. ἀπορῶσι γὰρ πῶς, πότῃ ἢ πόλις ἐπαρῶσε, ἔ ποτε οὐχ ἢ πόλις. οἱ ὅταν ἐξ ὀλιγαρχίας ἢ τυραννίδος γήνηται δημοκρατία. τότε γὰρ οὔτε τὰ συμβολαία ἐνίοι βούλονται ἀγαλῶν, ὡς ἢ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῶ τυραννὸς λαβόντος. ἔτ' ἄλλα πολλὰ τῶ τριούτων, ὡς εἰας τῶ πολιτείας τὰ κατεῖν ἔσας, ἀλλὰ οὐ ἀπὸ τῶ κρινῶν συμφέρον. εἰσὶ οὖν καὶ δημοκρατωῦν τὰ ἴνες καὶ τὸν ἔσπον τῶτον, ὁμοίως τῆς πόλεως φατέον εἰσι τῶ τῆς πολιτείας τῶ τῆς παρῶσε, καὶ τῶ ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας, καὶ τῆς τυραννίδος.

Εοικε δ' οἰκείος ὁ λόγος εἶ) τῆς ἀπορίας
 ταύτης, πῶς ποτε καὶ λέγειν τὴν πόλιν
 εἶ) ἢ αὐτὴν, ἢ μὴ τὴν αὐτὴν, ἀλλ' ἑτέ-
 ραν. ἡ μὲν οὖν ὅτι πολυπολιτεία τῆς ἀπορίας
 ζητήσις, καὶ τὸν τόπον καὶ τοὺς ἀνθρώπους
 ὅστιν. εἰ δὲ χεῖρα γὰρ ἀφαιρῶμεν τὸν τό-
 πον καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ἔτι μὲν ἑτέρον,
 τοὺς δ' ἑτέρον οἰκῆσαι τόπον. ταύτῃ μὲν
 οὖν παροχότερον γέγονε τῆς ἀπορίας. πολ-
 λαχῶς γὰρ τῆς πόλεως λεγόμενης, ἐστὶ πῶς
 ἀμφὶ τῆς τοιαύτης ζητήσεως. ὁμοίως δὲ
 καὶ τῆν αὐτὴν πόλιν κατοικοῦτων ἀν-
 θρώπων, πότε δὲ νομίζον μίαν εἶ) τὴν
 πόλιν, ἢ γὰρ δι' αἰτίας τείχεσιν. εἴη γὰρ αὐτὴ Πε-
 λοποννήσου περιβλεπὴν ἐν τείχεσιν. τοιαύτη δ'
 ἴσως ἐστὶ ἐν Βαβυλωνίᾳ, καὶ πᾶσα ἡ γῆ ἐχθρῶν
 περιγραφεῖν μᾶλλον ἔθνος ἢ πόλεως. ἡς
 γὰρ φασιν ἐαλωμένης τριτὴν ἡμέραν, οὐκ
 αἰδέσθαι τὴν μέραν τῆς πόλεως. ἀλλὰ καὶ
 μὲν ταύτης τῆς ἀπορίας, εἰς ἀπὸν καὶ ἄλλο
 χρήσιμος ἢ σκέψις. καὶ γὰρ μεγάλους τῆς
 πόλεως, πότε πόσον, καὶ πότερον ἔθνος ἐν ἢ
 πλείω συμφέρει, δὲ μὴ λαμβάνειν τὸν πο-
 λιτικόν. ἀλλὰ τῆν αὐτὴν κατοικοῦτων τὸν
 αὐτὸν τόπον, πότερον ἑὸς ἢ ἄλλο τῶν αὐ-
 τῶν κατοικοῦτων, ἢ αὐτὴν εἶναι φατέον
 πόλιν. καὶ ἄλλο αἰεὶ, ἢ μὲν φηρομένων, τῆν
 ἰγνομένων ὡς καὶ ποταμοὺς εἰώδη μὲν
 λέγειν τοὺς αὐτοὺς, ἔτι κριώαται αὐτοὺς,
 καὶ ἄλλο αἰεὶ τῶν μὲν ὀπιγνομένου ἰάματος,
 τῶν δ' ἰσοεξίοντος. ἢ τοὺς μὲν ἀνθρώπους
 φατέον εἶναι τοὺς αὐτοὺς ἀφ' ἑαυτῶν αἰ-
 τίας, τὴν ἢ πόλιν ἑτέραν. εἴη γὰρ ὅτι
 κοινωνία τῆς ἢ πόλις, ἐστὶ δὲ κοινωνία πολι-
 τῆν, πολιτείας γιγνομένης ἑτέρας τῶν εἰ-
 δή, ἔτι ἀφαιρούσης τῆς πολιτείας, ἀνα-
 χτην εἶναι δοξάζειν αὐτὴν καὶ τὴν πόλιν εἶναι μὴ τὴν
 αὐτὴν ὡς καὶ γὰρ καὶ χρῆσθαι, ὅτι μὲν κομι-
 κόν, ὅτι τῆν τραπεζικόν, ἑτέρον εἶναι φασί, ἢ
 αὐτὴν πολλάκις ἀνθρώπων ὄντων ὁμοίως
 ἢ καὶ πᾶσιν ἀλλήλων κοινωνίαν ἔτι σωθῆσιν ἑ-
 τέραν, αὐτὴν εἶδος ἑτέρον ἢ τῆς σωθῆσεως. εἶ)
 ἀρμονία τῶν αὐτῶν φθόγγων, ἑτέραν εἶναι
 λέγεται, αὐτὴν μὲν ἢ Δωριος, ὅτι τῆν Φρύ-
 γιος. εἰ δὲ τῶν ἑαυτῶν τῶν ἑαυτῶν, φασί ὅτι
 μέγιστα λεκτέον τὴν αὐτὴν πόλιν, εἰς τὴν πο-
 λιτείας βλέποντας ὄνομα ἢ καλεῖν ἑτέρον,
 ἢ ταύτην, ἔστι, καὶ τῆν αὐτὴν κατοικοῦτων
 αὐτὴν, καὶ πᾶσιν ἑτέρον ἀνθρώπων. εἰ
 ἢ διχαζόν ἀφαιρῶμεν, ἢ μὴ ἀφαιρῶμεν, ὅτι μὲν εἰς ἑτέραν μεταβάλλη πολιτείας ἢ πόλις, λόγος ἑτέρος.

A Videtur autem sermo, in quem nunc inci-
 limus, ad hanc dubitationem accommoda-
 tus esse, quonam modo eadem ciuitas sit di-
 cenda, aut non eadem, sed alia. Huius igitur
 dubitationis ea quæ maximè in promptu
 posita est, quæstio in loco & in hominibus con-
 sistit. Euenire enim potest ut locus & homines
 disjungantur, & hi quidem alium, illi autem
 alium locum incolant. Hæc igitur dubitatio
 lenior & mitior statuenda est. Nam cum ciui-
 tas multis modis dicatur, ad explicandum fa-
 cilis quodammodo talis quæstio est: similiter
 B autem & hominum eundem locum incolen-
 tium, quando vnam esse ciuitatem existimare
 oporteat. Non enim muris communibus de-
 finienda vna ciuitas est. Liceat enim Pelopon-
 neso murum vnum circumdare. Talis autem
 fortasse est Babylon, omnisque, quæ gentis
 potius quàm vrbis aut ciuitatis circumscrip-
 tione continetur: qua tertium iam diem capta,
 partem quandam vrbis non sensisse dicunt.
 Verùm de hac quidem dubitatione vtilius erit
 disputationem ad aliud tempus reseruari.
 Nam de magnitudine ciuitatis, quanta de-
 beat esse, & vtrum gentem vnam an plureis
 C esse expediat, hominem politicum ignorare
 non oportet. Sed iisdem hominibus in eodem
 loco habitantibus, vtrum quandiu sit idem
 genus hominum in vrbe habitantium, ea-
 dem ciuitas dicenda est, etiam aliis inter-
 euntibus, aliis nascentibus: quemadmo-
 dum & fluuios eosdem dicere solemus, & fon-
 teis eosdem, quamuis alia semper aqua subo-
 riat, alia diffugiat atque effluat: an homi-
 nes quidem iidem esse dicendi sunt propter
 talem causam, ciuitas autem alia? Nam si
 ciuitas societas quædam est, & ciuium socie-
 tas vbi ciuitatis administrandæ ratio specie
 D fit dispar ac dissimilis, & differt ciuibus,
 necesse esse videatur etiam ciuitatem non
 esse eandem. Quemadmodum chororum,
 qui nunc comicus, nunc tragicus est, alium
 esse dicimus, cum sæpenumero iidem homi-
 nes sint. Similiter autem & aliam omnem
 societatem, aliam dicere debemus, si com-
 positionis species sit alia: veluti harmoniam
 dissimilem esse dicimus iisdem sonis, si aliàs
 sit Doria, aliàs Phrygia. Si igitur hoc modo
 se reshabet, perspicuum est eandem ciuita-
 tem maximè esse dicendam, spectata ciui-
 tatis administrandæ ratione: nomine autem
 E vel alio, vel eodem licere eam appellare,
 & iisdem in ea habitantibus hominibus, &
 prorsus aliis. Sitne autem iustum necne id
 quod ex conuentione debetur, dissoluere,
 obligationique contractæ satisfacere, cum
 in aliam reipublicæ administrandæ formam
 ciuitas traducta sit, non est huius loci dis-
 putare.

CAPVT IV.

De ciuibus in specie agit, & primùm de Perfectis ciuibus.

Is porro quæ nunc exposita sunt, proximum est ut videamus utrùm eandem esse virtutem viri boni & boni ciuis statuere debeamus, necne. Verumenimvero si hoc inquirendum est, viri boni virtus primùm rudi quadam imagine informata cognoscenda est. Quemadmodum igitur nauta, vnus quidam est ex sociis navigationis: sic & ciuem ex iis qui ciuilibus administrationis sunt participes, vnam esse dicimus. Quamuis autem nautæ sint inter se vi & facultate dissimiles (alius enim est remex, alius gubernator, alius proræ præfectus, alius tali aliquo quasi cognomine appellatus;) perspicuum tamen est vnus cuiusque eorum subtilissimam ac perfectissimam definitionem, virtutis cuiusque propriam futuram: similiter autem & communem aliquam ad omnem aptè quadraturam. Nam salus nauigij, eorum omnium commune munus est. Hanc enim, tanquam finem, nautarum vnusquisque expetit. Sic igitur & ciuium cuiusque, quamuis sint inter se dissimiles, societatis & communitatis salus, munus est. Societas autem est, ciuitatis seu reipubl. administrandæ forma & ratio, quam politicam Græci nominant. Quocirca virtus ciuis ad ciuitatis administrandæ formam referatur necesse est. Si igitur plura sunt ciuitatis seu reipublicæ administrationis genera, nimirum fieri non potest ut boni ciuis virtus sit vna perfecta. At virum bonum dicimus, virtute perfecta eum metientes. Euenire igitur posse ut qui sit bonus ciuis, eam virtutem non sit consecutus, ex qua vir bonus appellatur, ex his intelligere licet. Verum tamen etiam alio modo eandem rationem pertractare & persequi licet de optima reipublicæ administrandæ forma dubitantibus. Si enim fieri non potest ut omnibus bonis viris constet ciuitas; suo autem quemque munere probè fungi oportet; hoc autem à virtute proficiscitur; quandoquidem nefas est ciueis omnibus inter se esse simileis, vna boni ciuis & boni viri virtus esse non possit. Nam boni quidem ciuis virtus in omnibus inesse debet: sic enim ciuitas necessariò futura est optima: Boni autem viri virtus in omnibus inesse nequeat, nisi necesse est omnes viros bonos esse, qui sunt in bona ciuitate

ΚΕΦΑΛΑ Δ'.

Πότερον ἢ αὐτὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου ἀπουδαίου γινέσθαι, ἢ μὴ τὴν αὐτὴν.

ΤΩΝ δὲ καὶ εἰρημίων ἐχούμων ἔστιν ἐπισκεψασθαι, πότερον τὴν αὐτὴν ἀρετὴν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ πολίτου ἀπουδαίου γινέσθαι, ἢ μὴ τὴν αὐτὴν. ἀλλὰ ἀμὲν εἴ γε τὸ τοῦ τυχεῖν δὲ ζητήσεως, τὴν τῆς πολίτου τύπῃ τὴν ἀποφασίζοντες ἀποφασίζοντες. ὡς ἂν οὖν ὁ πλωτῆρ, εἰς τῆς κοινῶν ἔστιν οὕτω καὶ τὸν πολίτην φανερὸν τῆς δὲ πλωτῆρων, καὶ ἂν ἀποφασίζοντων ὄντων, τὴν δυνάμιν ὁ μὴ γὰρ ἔστιν ἐρέτης, ὁ δὲ κυβερνήτης, ὁ δὲ πωροδὸς, ὁ δὲ ἄλλω ἢ ἔχον τὴν αὐτὴν ἐπωνυμίαν. δὴλον ὡς ὁ μὴ ἀκρεβέστατος ἐκαστοῦ λόγος ἴδως ἔσται τῆς ἀρετῆς. ὁμοίως δὲ καὶ κοινὴς τις ἐφαρμοσθὲ πᾶσιν. ἡ γὰρ ἄσθησία τῆς ναυτιλίας, ἔργον ἔστιν αὐτῶν πλοῦτων. τούτου γὰρ ἐκαστος ὀρέγεται τῆς πλωτῆρων. ὁμοίως τίνω καὶ τῆς πολιτῆς, καὶ ἂν ἀποφασίζοντων ὄντων, ἡ ἄσθησία τῆς κοινῶν ἔργον ἔστι. κοινῶν δὲ ἔστιν ἡ πολιτεία. δὲ τὴν ἀρετὴν ἀγαθῶν εἶναι τῆς πολίτου πρὸς τὴν πολιτείαν. εἴ ἂν οὖν ἔστι πλείω πολιτείας εἶδη, δὴλον ὡς οὐκ ἐδέχεται τῆς ἀπουδαίου πολίτου μίαν ἀρετὴν εἶναι τὴν τελείαν. τὸν δὲ ἀγαθὸν ἀνδρα φανερὸν εἶναι κατ' ἀρετὴν τελείαν. ὅτι μὴ οὖν ἐδέχεται, πολιτῶν ὄντων ἀπουδαίων, μὴ κεκτῆσθαι τὴν ἀρετὴν, κατ' ἡμῶν ἀπουδαίος αἴηρ, φανερόν. ἀμὲν ἀλλὰ καὶ κατ' ἀμῶν ἔστιν ἔστιν ἀποφασίζοντες ἐπελθεῖν τὸν αὐτὸν λόγον πρὸς τὴν ἀρίστης πολιτείας. εἰ γὰρ ἀδυνάστοι ἔξ ἀποφασίζοντων ἀπουδαίων ὄντων εἶναι πόλιν δὲ ἔξ ἑκαστοῦ ὅ κατ' αὐτὸν ἔργον οὐ ποιεῖν τῆς ἢ ἀπὸ ἀρετῆς. ἐπεὶ δ' ἀδυνάστοι ὁμοίως εἶναι πόλιν τὴν πολιτείας, οὐκ ἂν εἴη μία ἀρετὴ πολίτου καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. τὴν μὴ γὰρ τῆς ἀπουδαίου πολίτου, δὲ πᾶσιν ἀποφασίζοντες. ἔτω γὰρ ἀρετὴν ἀγαθῶν εἶναι τὴν πόλιν. ἢ τῆς ἀνδρὸς τῆς ἀγαθοῦ, ἀδυνάστοι, εἰ μὴ πόλιν ἀγαθῶν ἀγαθῶν εἶναι, τὴν ὡς τῆς ἀπου-

δαίμα πόλις πολίτης. ἐπὶ ἐπεὶ δὲ ἀνομοίων ἢ πόλις, ὡς ἄν ζῶν βίβλος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, καὶ ψυχῆ ἐκ λόγου ἔδρεξεως, καὶ οἰκία δὲ ἀδρός καὶ γυναικός, ἔκ κτήσις ἐκ δεσπότου καὶ δούλου· τὸν αὐτὸν [δὲ] ἔσπον καὶ πόλις δὲ ἀπόρτων τε τούτων, καὶ παρὲς τούτοις δὲ ἄλλων ἀνομοίων σμύεσηκεν εἰδῶν· ἀνάγκη μὴ μίαι εἶναι τὴν πολίτην ἀπόρτων ἀρετῶν, ὡς ἄν ἴσθι τῶν χερσὶ τῶν κορυφαίου καὶ τῶν ὤμων. δὲ πῶς μὲν τῶν ἀπλῶς οὐχ ἡ αὐτὴ, φανερόν ἐκ τούτων. ἀλλ' ἄρα ἑσάβουος ἢ αὐτὴ ἀρετὴ, πολίτου τε αὐτοδαίου, καὶ ἀδρός αὐτοδαίου; φανερὸν δὲ τὸν ἀρχόντα αὐτοδαίον, ἀγαθὸν εἶναι καὶ φρόνιμον, τὸν δὲ πολίτην, ἀγαθὸν εἶναι φρόνιμον. καὶ τὴν παιδείαν δὲ βίβλος ἐτέραν εἶναι λέγουσι πῆρες τῶ ἀρχόντος· ὡς ἄν καὶ φαίνονται οἱ τῶ βασιλέων ἡδὲ ἱππικῶ καὶ * πολεμικῶ παιδολόμοι. ἔκ Εὐριπίδης φησί,

Μὴ μοι τὰ χόμψ' ἀλλ' ὦν πόλις δὲ.

ὡς οὐδὲν ἕνα ἀρχόντος παιδείαν. εἰ δὲ ἡ αὐτὴ ἀρετὴ ἀρχόντος τε ἀγαθοῦ καὶ ἀδρός ἀγαθοῦ, πολίτης δὲ βίβι καὶ ὁ ἀρχόμενος, οὐχ ἡ αὐτὴ ἀπλῶς ἀν εἶη πολίτου καὶ ἀδρός· ἕνος μὲν τοι πολίτου· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ ἀρχόντος καὶ πολίτου. καὶ ἀπὸ τῶν ἴσως Ἰάσων ἔφη πειρήν, ὅτε μὴ τυραννοῖ· ὡς οἱ ἐπίσταμος ἰδιώτης εἶναι. ἀλλὰ μὲν ἐπαίνεσθαι γὰρ ὁ δυνάσται ἀρχὴν καὶ ἀρχεσθαι· καὶ πολίτου δοκίμου ἡ ἀρετὴ * εἶναι ὁ δυνάσται καὶ ἀρχὴν καὶ ἀρχεσθαι καλῶς. εἰ οὖν πῶ μὲν τῶ ἀγαθοῦ ἀδρός πῆμεν ἀρχικῶ, πῶ δὲ τῶ πολίτου ἀμφω, οἱ δὲ εἶη ἀμφω ἐπαίνετὰ ὁμοίως. ἐπεὶ οὖν ποτὲ δοκεῖ ἀμφοτέρω, καὶ οὐ ταῦτα εἶναι τὸν ἀρχόντα μὲν τῶν καὶ τὸν ἀρχόμενον, τὸν δὲ πολίτην ἀμφοτέρω ἐπίστασθαι καὶ μετέχον ἀμφοῖν, ποιῶτερον αὐ κατὰ τὴν πῆ. εἰ γὰρ ἀρχὴ δεσποτική· ταῦτις δὲ πῶ ἔστι τῶν ἀρχαίων * λεγόμενα, ἀ ποιεῖν ἐπίστασθαι τὸν ἀρχόντ' οἱ ἀγαθόν, ἀλλὰ χρῆσθαι μῶλλον· γὰρ τερον καὶ ἀδραποδῶδες. λέγω δὲ γὰρ τερον, ὁ δυνάσται ὑπηρετεῖν τῶ ἀρχοντικῶ παρὰ τῶ δούλου δ' εἶδον πλείω λέγουμεν. αἱ γὰρ ἐργασίαι πλείους ὦν ἐν μέσσοις καὶ τέχασιν οἱ χερνήτες.

γρ. πολιπ- κλω,

γρ. βίβι

γρ. λέγουμεν,

A ciues. Præterea quoniam ex dissimilibus con-
 stat ciuitas: quemadmodum, verbi gratia, ani-
 mans ex animo & corpore, animus huma-
 nus ex ratione & appetitione, domus ex vi-
 ro & vxore, rei familiaris possessio ex domi-
 no & seruo: eodem autem modo & ciuitas
 tum ex his omnibus, tum præterea ex aliis
 dissimilibus rerum generibus concreta est:
 necesse est, non vnam esse omnium ciuium
 virtutem. quemadmodum neque ex chori
 saltatoribus, præsaltoris, & eius saltatoris qui
 ei est proximus, est vna. Boni viri igitur, &
 B boni ciuis virtutem non esse eandem, ex his co-
 gnoscere licet. Sed vtrumne alicuius boni
 ciuis & boni viri eadem virtus erit, necne?
 Dicimus vtrique bonum prætorem, bonum-
 que magistratum, esse virum bonum & pru-
 dentem. Virum autem ciuitatis regendæ fa-
 cultate præditum, necesse est esse pruden-
 tem. Tum quidam dicunt eius, qui ciuitati
 præest, institutionem ab institutione priua-
 torum diuersam esse oportere: quemadmo-
 dum regum filij arte equestri & militari erudi-
 ti cernuntur: & Eurip.

C *Nemihii ista gloriosa, sed quæ ciuitas
 Desiderat:*

Perinde quasi aliqua sit eius qui præest, disci-
 plina. Si igitur boni principis seu magistratus,
 & boni viri virtus eadem est: is etiam autem
 qui paret imperio, ciuis est: non eadem sim-
 pliciter & absolutè fuerit ciuis & viri virtus,
 sed tamen alicuius ciuis. Non enim eadem
 est eius qui ciuitati præest, & ciuis. Atque
 iccirco fortasse Iason se dicebat esurire, quòd
 non regnaret, tanquam priuatus esse nesciens.
 Verumtamen laudatur sanè posse & impera-
 re & imperio parère: tum probi & spectati ci-
 uis est, posse & imperio bene præesse & im-
 perio rectè parère. Si igitur boni quidem vi-
 ri virtutem ad imperandum aptam esse poni-
 mus, boni ciuis autem ad imperandum, &
 parendum: non fuerit vtrumque similiter
 laudabile. Quoniam igitur interdum vtrum-
 que horum videtur, nempe & non eadem
 eum qui præest, eumque qui paret imperio,
 discere oportere, & ciuem vtrumque scire
 oportere, tum præesse, tum imperio parère,
 atque vtriusque participem esse debere;
 hæc ex iis quæ iam dicuntur, intelligere
 E licet. Est enim imperium aliquod domi-
 ni proprium, quod supra herile appellauim-
 us; (hoc dico, quod versatur in iis quæ
 necessaria dicuntur: quæ scire facere eum
 qui ciuitati præest, necesse non est, sed vti
 potius;) altera res verò etiam mancipiis con-
 uenit: dico autem rem alteram, operas præ-
 stare seruileis, & officiorum humilium admi-
 nistrum esse posse. Seruorum autem genera
 plura esse dicimus: operæ enim sunt plures.
 Vnum genus est eorum qui operarij & opi-
 fices dicuntur à Latinis, à Græcis chernetes:
 hi

hi autem sunt, quemadmodum & nomen significat, qui manibus vitam tolerant, quibusque victum manus suppeditant: in quibus est illiberalis & sordidus artifex. Quobus circa apud quosdam p̄iscis illis temporibus magistratum non erant participes opifices, antequam democratia extrema & deterrima extitisset. Opera igitur & munera talium civium imperio subiectorum, neque virum bonum, neque hominem ad regendam civitatem idoneum, neque bonum civem discere oportet, nisi fortè ipsius causa, & ut aliquando sibi ipse utatur. Non enim iam inter dominum & servum interesset, neque alius dominus, alius servus esset. Verùm aliud est imperium, quod qui obtinet, similibus genere & liberis hominibus imperat. Hoc enim civile imperium esse dicimus: quod oportet, cum qui civitati præest, parendo imperio, didicisse: verbi gratia, equitatu præesse debet, posteaquam magistro seu præfecto equitum paruerit: & dux exercitus esse, postquam miles imperatorem secutus sit: & postquam tribuno militum paruerit, & manipularis miles fuerit, tribunus militum & manipuli ductor esse. Quapropter dicitur hoc quoque præclare, non posse quemquam bene imperare, qui non paruerit. Horum autem virtus quidem diuersa est. Sed oportet bonum civem & scire & posse tum imperio parère, tum imperare: & hæc eius virtus est, imperium liberorum scire in utramque partem. Tum viri boni est utrumque: quamvis specie differat temperantia & iustitia eius qui præest, propria, à temperantia & iustitia eius qui pareret imperio. Eius enim qui sub imperio est, & idem liber, in promptu est non posse esse unam viri boni virtutem: verbi gratia, iustitiam: sed eam duas formas habere, ex quibus imperabit, & imperio parebit. Quemadmodum viri & mulieris diuersa temperantia & fortitudo est. Vir enim ignavus esse videatur, si sit ita fortis, ut mulierem fortem esse decet: & mulier loquax, si sit ita temperans & modesta, ut vir is qui bonus est. Nam & administratio rei familiaris alia est viri, alia vxoris. Illius enim munus est querere, huius custodire. Prudentia autem eius qui præest, sola virtus propria est. Alias enim, ut apparet, necesse est esse communeis & imperio subiectorum & imperantium. Eius autem qui sub imperio est, virtus non est prudentia, sed opinio vera. Nam qui est sub imperio, est tanquam tibiarum opifex: qui præest autem, tanquam tibicen, qui tibiis utitur. Vtrum igitur eadem sit virtus boni viri & boni civis, an alia & diuersa, & quomodo sit eadem & quomodo diuersa, ex his cognoscere licet.

ἔτσι δ' εἰσὶν, ὡς ἄρ' σημαίνει καὶ ῥηῶσι * γρ. αὐτῶν
 ἄλλοις, οἱ ζῶντες ἀπὸ τῆς χερῶν. ἐν οἷς ὁ
 βαίαντος τεχνίτης ἔστι. δὲ πρ' αἰοῖς οὐ
 μετεῖχον εἰδημιουργεῖ ὁ παλαιὸν ἐρχῶν,
 πρὶν δῆμον γνέσθαι τὸν ἔχρατον. τὰ μὲν
 οὖν ἔργα τῆς ἐρχομένης οὕτως, οὐ δὲ
 τὸν ἀγαθόν, ὅσδε τὸν πολιτικόν, ὅσδε
 τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν μεμνημένον, εἰ
 μὴ ποτε γείας χρεὶν αὐτῶν πρὸς αὐ-
 τὸν οὐ γὰρ ἐπὶ συμβαίνει γίνασθαι, τὸν μὲν
 δεασομένῳ, τὸν δὲ δοῦλον. ἀλλ' ἐστὶ τις
 B ἐρχή καθ' ἡμῶν ἐρχή τῆς οἰκίας πρὸς γέ-
 νει, καὶ τῆς ἐλευθέρων. ταῦτε γὰρ λέγε-
 ται εἰ) τῶν πολιτικῶν ἐρχῶν, ἡ δὲ
 τὸν ἐρχόντα ἐρχομένην μαθεῖν, οἷ) ἰπ-
 πεύχειν ἰππεύχοντα, [στρατηγεῖν] στρα-
 τηγεῖντα, καὶ ταξιαρχήσονται, ἔ λε-
 χαγήσονται. δὲ καὶ λέγεται τῶν καλῶς,
 ὡς οὐκ ἐστὶν δὲ ἐρῆσαι, μὴ ἐρῆσονται.
 ταῦτων δὲ, ἐρετὴ μὲν ἑτέρα. δὲ δὲ τὸν
 C πολίτην τὸν ἀγαθὸν ἐπίστασθαι καὶ διδά-
 σθαι ἔ ἐρῆσθαι καὶ ἐρῆσθαι. ἔ αὐτῆ
 ἐρετὴ πολίτου, ἔ τῶν ἐλευθέρων
 ἐρχῶν ἐπίστασθαι ἐπὶ ἀμφοτέρω. καὶ αἰ-
 δρὸς δὲ ἀγαθοῦ ἀμφοῶ. ἔ εἰς ἑτέρον εἰ-
 δος ὁφροσύνης ἔ δικαιοσύνης ἐρχ-
 κῆς. καὶ γὰρ ἐρχομένης μὲν, ἐλευθέρου
 δὲ. δῆλον ὅτι οὐ μία ἀμ εἶη τῆ ἀγαθοῦ
 ἐρετὴ, εἷ) δικαιοσύνη. ἀλλ' εἶδη ἔχου-
 σα, καθ' ἃ ἐρῆσθαι καὶ ἐρῆσεται. ὡς ἄρ' αἰ-
 D δρὸς καὶ γυναικὸς ἑτέρα ὁφροσύνη καὶ
 ἀνδρεία. δόξαι γὰρ αὐ εἷ) δῆλος αἰὴρ, εἰ
 οὕτως ἀνδρὸς εἶη ὡς ἄρ' γυνὴ ἀνδρεία.
 καὶ γυνὴ * γάλας, εἰ οὕτω κοσμία εἶη γρ. ἀμφοῶ,
 ὡς ἄρ' ὁ ἀνὴρ ὁ ἀγαθός. ἐπεὶ καὶ οἰκονο-
 μία ἑτέρα ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς. τῆ μὲν
 γὰρ, κτῆσθαι. τῆς δὲ, φυλάττειν ἔργον
 ἔστιν. ἢ δὲ φρόνησις, ἐρχόντος ἰδὲς ἐρε-
 τὴ μόνη. τὰς γὰρ δῆλας εἰσὶν ἀναγκαῖον
 E εἷ) κοινὰς καὶ τῆς ἐρχομένης καὶ τῆς ἐρ-
 χόντων. ἀρχομένης δὲ γε οὐκ ἐστὶν ἀρε-
 τὴ φρόνησις, ἀλλὰ δόξα ἀληθῆς. ὡς ἄρ'
 αὐλοποιὸς γὰρ, ὁ ἀρχομένος. ὁ δὲ ἐρ-
 χων, ἀληθῆς ὁ γινώσκων. πότερον μὲν
 οὖν ἢ αὐτῆ ἀρετῆ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καὶ
 πολίτου ἀπουδαίου, ἢ ἑτέρα, ἔ πῶς ἢ
 αὐτῆ, ἔ πῶς ἑτέρα, φαρεθὸν οὐκ ταῦ-
 των.

Απειρία πρὸς τὸν πολιτικόν.

Qui ciues imperfecti sint, ostendit.

ΠΕΡΙ δὲ τὸν πολιτικὸν ἔτι λείπεται
 τις τῶν ἀποριῶν. ὡς ἀληθῶς γὰρ πό-
 τερον πολίτης ἔστιν ἢ κοινωγῆν ἔξουσιον ἀρ-
 χῆς, ἢ καὶ τοῖς βασιλεύουσιν πολιτικὸς γέγονεν;
 εἰ μὲν οὖν καὶ τοῖς γέγονεν οἷς μὴ μέ-
 τεστιν ἀρχῶν, οὐχ οἷον τε πόλιτος εἶναι
 πολίτου πρὸς αὐτὸν ἀρετικῶν. οὗτος γὰρ
 πολίτης. εἰ δὲ μηδεὶς τῶν τοιούτων πο-
 λίτης, ἐν τίνι μέρος γέγονεν ἕκαστος; ὅσδε
 γὰρ μέτοικος, ὅσδε ξένος. ἢ ἀλλὰ γὰρ τῶν
 τὸν λόγον, ὅσδε φησὶ μὲν συμβαίνειν ἀπο-
 πον; ὅσδε γὰρ οἱ δοῦλοι τῶν εἰρημίων ὅσδε
 οὐδ' οἱ ἀπελευθεροί. τῶντο γὰρ ἀληθῆς,
 ὡς οὐ πόλιτος γέγονεν πολίτης, ὡν ἀμύνη
 ἀμ' εἴη πόλις. ἐπεὶ οὐδ' οἱ παῖδες ὡς αὐτῶν
 πολιτικὸν καὶ οἱ ἀδελφοί. ἀλλ' οἱ μὲν ἀπλῶς,
 οἱ δ' ἔξ' ἰσοτέλειας. πολιτικὸν μὲν γὰρ
 εἶσιν, ἀλλ' ἀτελεῖς. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀρ-
 χαίοις χρόνοις, πρὸς εἰσίοις ἢ δοῦλον ὁ
 βασιλευσόν, ἢ ξενικόν. ἀλλ' ὅτι οἱ πολλοὶ τοιοῦ-
 τοι ἐπιτελεῖ βελτίστη πόλις ἢ ποιήσῃ βα-
 ναυσον πολιτικόν. εἰ δὲ καὶ οὗτος πολίτης,
 ἀλλὰ πολίτου ἀρετικῶν, ἢ εἰποῦν, λεκ-
 τέον οὐ πόλιτος, οὐδ' ἐλευθεροῦ μόνον,
 ἀλλ' ὅσοι τῶν ἔργων εἶσιν ἀφελῆτοι τῶν
 ἀναγκαίων τῶν δ' ἀναγκαίων, οἱ μὲν ἐν
 λειτουργικῶν τὰ τοιαῦτα, δοῦλοι οἱ δὲ
 * κοινῆ, βασιλευσόν καὶ θῆτες. φανερόν δὲ
 ἐπιτελεῖν, μικρόν ἢ πρὸς ἀμύνην, πῶς
 ἔχει πρὸς αὐτῶν. αὐτὸ γὰρ φανερὸν ὅτι λεγόν
 ποιεῖ δῆλον. ἐπεὶ γὰρ πλείους εἶσιν αἱ πολι-
 τεῖαι, καὶ εἶδη πολίτου ἀναγκαίον εἶναι
 πλείω, ἢ μάλιστα τῶ ἀρχαίου πολί-
 του. ὡς τ' ἐν μὲν ἑνὶ πολιτεία τὸν βασι-
 λικόν ἀναγκαίον εἶναι, καὶ τὸν θῆτα, πολίτης,
 ἐν τῶν δ' ἀδύνατον. οἷον, εἰ τίς ἔστι
 ἢ καλοῦσιν ἀριστοκρατικῶν, καὶ ἐν ἢ
 κατ' ἀρετικῶν αἱ τιμῆς δίδονται, καὶ
 κατ' ἀξίας. οὐ γὰρ οἷον τ' ἐπιτελεῖσθαι
 τὰ τῆς ἀρετῆς, ζῶντα βίον βασιλευσόν
 ἢ θῆτα. ἐν δὲ τῶν ὀλιγαρχίας, θῆ-
 τα μὲν οἷον ἐπιτελεῖται εἶναι πολιτικόν.
 (ἀπὸ τῆς μὲν γὰρ μακρῶν αἱ με-
 γελέες τῶν ἀρχῶν) βασιλευσόν δ' ἐπιτελε-
 ῖται. πλείους γὰρ καὶ οἱ πολλοὶ τ' τεχνικῶν.

γρ. ἐκ πο-
 τίως, vcl
 ποσῶν.

γρ. κοινῶν.

Sed quod ad ciuem attinet, dubitatio que-
 dam reliqua est, vtrum reuera ciuis sit,
 qui magistratum capere potest, an etiam ij
 qui arteis illiberales & sordidas exercent, ci-
 ues numerandi sint. Si igitur etiam ij qui ho-
 norum non sunt participes, ciues numerandi
 sunt, fieri non potest vt omnium ciuium talis
 sit virtus. hic enim ciuis est. Sin horum nul-
 lus ciuis est; quo in loco, quoque in numero
 quisque locandus est? Neque enim inquilinus,
 neque peregrinus est. An propter hanc ratio-
 nem nihil inde absurdi effici dicemus? Nam
 neque serui neque liberti quicquam eorum
 quae diximus, sunt. Hoc enim verum est,
 non omneis in numero ciuium esse haben-
 dos, sine quibus ciuitas non facile esse pos-
 sit. Nam ne pueri quidem eodem modo
 sunt ciues, atque viri: sed hi quidem simpli-
 citer, illi autem ex conditione & cum adie-
 ctione. Sunt enim ciues quidem illi, sed im-
 perfecti. Priscis igitur temporibus, apud non-
 nullos, opifices illiberales ac sordidi, aut pere-
 grini, aut serui erant. quocirca etiam nunc
 plebs talis est. Optima autem ciuitas non
 faciet artificem illiberalem ac sordidum ci-
 uem. Quod si etiam hic ciuis est, attamen
 virtus ea, quam commemorauimus, dicen-
 da est esse non cuiuslibet ciuis: nec liberi tan-
 tum, sed eorum, qui ab operibus necessa-
 riis vacui ac soluti sunt. Eorum autem qui
 operibus & muneribus necessariis funguntur,
 ij qui vni funguntur, serui sunt: qui multis
 & populo, sordidi, ac mercenarij. Perspi-
 cum autem nobis erit ex eo quod iam di-
 cemus, si paulo diligentius consideremus,
 quomodo ea sese habeant: hoc ipsum enim
 in promptu positum, id quod a nobis dictum
 est, declarat. Quoniam enim plures sunt rei-
 pub. administrandae formae, etiam ciuis ge-
 nera sint plura necesse est, & maxime eius
 ciuis qui imperio paret. Itaque in aliqua rei-
 pub. administrandae forma artificem illiberalem &
 mercenarium, ciueis esse necesse est: in ali-
 quibus non potest fieri vt sint. exempli gra-
 tia, si qua est, quam aristocraticam appel-
 lant Graeci: Latini, in qua optimates prin-
 cipatum obtinent; & in qua ex virtute & di-
 gnitate honores deferuntur. Non enim fieri
 potest vt is qui vitam colit illiberalem ac for-
 didam, vitamque mercenariam, in ea quae
 sunt virtutis, studium conferat. In paucorum
 potentatibus autem, vt quidem mercenarius
 sit ciuis, contingere non potest; (nam ex ma-
 gno & amplo censu, magistratus imperia-
 que obtinentur;) vt autem artifex illiberalis,
 potest: plerique enim artifices sunt locupletes.

Thebis autem lex erat, ne, qui non decem annos perpetuos sine vlla intermissione mercaturam in foro & taberna facere desisset, magistratum capere posset. In multis autem reip. administrandæ generibus lex etiam peregrinos ad ciuitatem allicit atque inuitat. Nam qui ex matre ciue natus est, in nonnullis ciuitatibus in quibus populus principatum obtinet, ciuis est: eademque apud multos spuriorum, & eorum qui ex iustis nuptiis procreati non sunt, ratio est. Verumtamen quoniam ciuium germanorum penuria coacti tales homines ciueis efficiunt; (nam propter hominum paucitatem talibus legibus vtuntur) vbi primùm turba abundare cœperunt, paulatim de ciuitate circumcidunt atque amputant primum eos qui ex seruo aut ancilla; deinde eos qui ex fœminis, non etiam è viris ciuibus nati sunt: atque ad extremum eos dumtaxat qui ex utroque parente ciue orti sunt, ciueis faciunt. Cùm plura igitur ciuis esse genera ex his intelligere licet, tum etiam hoc, eum maximè dici ciuem, qui honorum est particeps; quemadmodum & Homerus Achillem loquentem fecit:

Tanti ab eo factus, quanti aduena honoris expers.

Est enim tanquam inquilinus atque aduena, qui honorum particeps non est. Verum vbi hoc tale occultum atque obscurum est, id fit eorum, qui vnà habitant, fallendorum gratia. Vtrum igitur alia an eadem virtus sit habenda, ex qua vir bonus & bonus ciuis est, ex iis quæ dicta sunt, perspicuum est: & alicuius ciuitatis eundem esse bonum ciuem & virum; alicuius alium ac diuersum: illumque non omnem, sed eum qui ciuitatis administrandæ scientiam habeat, & renes quem reipubl. administrandæ sit potestas, aut possit esse potestas, aut solum ac per se, aut cum aliis.

CAPVT VI.

De forma reipubl. queritur, an vna sit & simplex.

Quoniam autem hæc distinctè explicata sunt, deinceps videndum est, vtrum vna ciuitatis administrandæ forma statuenda sit, an plures: & si plures, quæ, & quàm multæ, & quæ sint earum differentia. Est autem reipubl. administrandæ forma, quam Græci politiam nominant, ordinatio ac descriptio cùm aliorum ciuitatis imperiorum, tum eius maximè quod potestatem atque auctoritatem in ciuitate habet omnium maximam. Administratio enim & gubernatio ciuitatis vbique potestatem atque auctoritatem obtinet. Ciuitatis autem administrandæ forma, quam politiam diximus à Græcis appellari, est administratio seu gubernatio ciuitatis:

Tom. III.

ἐν Θήβαις δὲ νόμος ἦν, τὸν δέκα ἐτῶν μὴ ἀπερηυμένον τῆς ἀγορᾶς, μὴ μετέχων ἀρχῆς. ἐν πολλαῖς δὲ πολιτείαις ἠεροσφέλκεται καὶ τῶν ξένων ὁ νόμος. ὁ γὰρ ἐκ πολίτιδος, ἐν ἑσὶ δημοκρατίας πολίτης ἔστι. τὸν αὐτὸν δὲ ἔσθ' ὅπου ἔχει καὶ τὰ ἀεὶ τοῖς νόμοις ἠεροσφά πολλοῖς. οὐ μὲν ἄλλ' ἐπεὶ δι' εἰδήσας τῶν γνησίων πολιτῶν ποιοῦνται πολίτας τοῖς τοιούτοις. (ἀλλ' ἂν ὀλιγαριθροῦσιν οὕτω χρᾶνται τοῖς νόμοις.) ὑπεροῦτες [δὲ] ὄχλου, καὶ μικρὸν ἠεροσφάσαι τοῖς ἐκ δούλου ἠεροστοῖν ἢ δούλης, εἴτα τοῖς ἀπὸ * γυναικῶν τέλει ἢ μόνον τοῖς ἀμφοῖν αὐτῶν πολίτας ποιοῦσιν. ὅτι μὲν οὖν εἶδη πλείω πολίτου, φανερόν ἐστι τοῦτων, καὶ ὅτι λέγεσθαι μάλιστα πολίτης ὁ μετέχων τῶν ἡμεῶν. ὡς παρ' καὶ Ομηροῦ ἐποίησεν,

* -- ὡς εἴ τιν' ἀπίμητον μετοδράσῃν. ὡς παρ' μέτοικος γὰρ ἔστιν ὁ τῶν τιμῶν μὴ μετέχων. ἀλλ' ὅπου ὁ τοιοῦτον ἔπι κεκρυμμένον ἔστιν, ἀπάτης χάριν τῶν σιωοικουῶτων ἔστιν. πρότερον μὲν οὖν ἕτερον ἢ τιὸ αὐτῶν γέτερον, καὶ ἡ ἰὼ δὴ ἄρα ἀγαθὸς ἔστι ὁ πολίτης ἀπουδαῖος, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἱνὸς μὲν πόλεως ὁ αὐτὸς, ἱνὸς δὲ ἕτερος, καὶ κείνος ἕ πας, ἀλλ' ὁ πολιτικὸς καὶ κύριος, ἢ διὰ ἀιδμος εἶ, κύριος, ἢ κατ' αὐτὸν, ἢ μετ' ἀῖων, τῆς τῶν κοινῶν ἔπι μνησίας.

ΚΕΦΑΛ. 5.

Περὶ πολιτείων, τῶν τε ὀρθῶν, καὶ τῶν ἡμῶν τῶν ἡμεῶν, ἀς πῶς ἐκβάσῃς καλεῖ.

ΕΠΕΙ δὲ ταῦτα διώρισται, ὁ μὲν ταῦτα σχεπέον, πρότερον μίας γέτερον πολιτείας, ἢ πλείους. καὶ εἰ πλείους, τίνες καὶ πόσαι, καὶ ἀγαθοὶ τίνες αὐτῶν εἰσιν. ἔστι δὲ πολιτεία πόλεως ἑξῆς, τῶν τε ἀλλῶν ἀρχῶν, καὶ μάλιστα τῆς κυρίας πάντων. κύριον μὲν γὰρ πάντα χρὸς πολίτευμα τῆς πόλεως. πολίτευμα δὲ ἔστιν ἡ πολιτεία. λέγω δὲ οἷον, ἐν μὲν παῖς * δημοκρατίας, κύριος ὁ δήμος.

Qq ij

27. δδ

Lib. 1. c. 2.

27. διελθεῖν
28. διορίζομαι

οἱ δὲ ὀλίγοι τοῦ αἰτίου ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις. Φαμὸν δὲ καὶ πολιτείαν ἑτέραν τούτων. τὸν αὐτὸν δὲ τῶτον ἐρωτῶμεν λόγον καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ὡς ποτε τὸν ὅσον, πίνος χάριν σιμώεσθε πόλις, καὶ τῆς ἀρχῆς εἶδη πόσα τῆς αἰτίας ἀνθρώπων καὶ τῆς κοινωνίας τῆς ζωῆς. εἴρηται δὲ καὶ χεῖρας * ἀφ' ὧν λέγουσι, ἐν οἷς αἰεὶ οἰκονομίας διωρίσθη καὶ δεσποτείας, ἡ φύσις μὲν ὅτι αἰθροπος ζῶον πολιτικόν. δὲ καὶ μηδὲν δεόμενοι τῆς πρὸ ἀλλήλων βοήθειας, ὅτι ἐλαττον ὀρέγονται τῆ συζῆν. οὐ μὲν ἀλλὰ καὶ ὁ κοινῆ συμφέρον σιμώεσθε, καὶ ὅσον ἑπιβάλλει μέρος ἐκάστῳ τῆ ζῆν καλῶς. μάλιστα μὲν οὖν τῆτ' ἐστὶ τέλος, καὶ κοινῆ πᾶσι, καὶ χωρὶς. σιμώεσθοντα δὲ ἐ τῆ ζῆν ἐνεκεν αὐτῶν. ἴσως γὰρ ἐνεστὶ τι τῆ καλοῦ μέρειον καὶ σιμώεσθοντα τῆ πολιτικῆ κοινωνίᾳ, καὶ χεῖρας ὁ ζῆν αὐτὸ μόνον, αἰ μὴ τοῖς χαλεποῖς χεῖρας τὸν βίον ὑπερβολῆς ἴσως. δὴλον δ' ὡς καρτεροῖσι πολλῶν κακῶν παθῶν οἱ πολλοὶ τῶν αἰθροπων, γλιχόμενοι τῆ ζῆν. ὡς ἐνούσης ζωῆς ἀνθρωπείας ἐν αὐτῶν καὶ γλυκύτητος φυσικῆς. ἀλλὰ μὲν καὶ τῆς ἀρχῆς [κα] τοῖς λεγομένοις ἑσποῖς ῥάδρον * διελθῆν καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἑξωτερικῶν λέγουσι * διορίζομαι περὶ αὐτῶν πολλὰ καὶ. ἐ μὲν γὰρ δεσποτεία, καὶ ἀφ' ὄντος κατ' ἀλήθειαν τὰ φύσις δούλων, καὶ τὰ φύσις δεσποτείας αὐτῆς συμφέροντος, ὅμως ἀρχὴ πρὸς τῆ δεσποτείας συμφέροντος ὅσον ἢ πρὸν πρὸς τῆ δούλου, καὶ συμβεβηκός. ὅ γὰρ ἐνδέχεται φησὶν ἑσποῖς δούλου, σὺ ζεῖσθαι τῆ δεσποτείας. ἢ τῆ τέκνων ἀρχὴ ἐ γυναικὸς ἐ τῆς οἰκίας πάσης, ὡς δὲ καλοῦμεν οἰκονομικῶν, ἢ τοῖς ἀρχομένων χάριν ὅτιν, ἢ κοινῶν ἀμφοῖν καὶ αὐτὸ μὲν, τῆ ἀρχομένων, ὡς ἀφ' ὄρα μὲν καὶ τῆς ἄλλας τέχνας, οἷα τεχνικῶν, ἐ γυμναστικῶν. καὶ συμβεβηκός δὲ, καὶ αὐτῶν εἶεν. ὅσον γὰρ καλῶς τὸν παιδοτελεῖσθαι ἕνα τῶν γυμναστικῶν εἰσὶν εἶν καὶ αὐτὸν, ὡς ἀφ' ὁ κυβερνήτης εἰς ὅτιν αἰεὶ τῶν πλωτήρων. ὁ μὲν οὖν παιδοτελεῖσθαι ἢ κυβερνήτης, σχεπεῖ τὸ τῶν ἀρχομένων ἀγαθόν. ὅταν δὲ τούτων εἰς ἀνήσθαι καὶ αὐτὸς, καὶ συμβεβηκός μετέχῃ τῆς ἀσφαλείας. ὁ μὲν γὰρ, πλωτήρ. ὅ γὰρ τῶν γυμναστικῶν εἰς γὰρ, παιδοτελεῖσθαι ὡν.

A verbi gratia, inquam, in ciuitatibus liberis, & in quibus populus rerum potitur, populus auctoritatem & dominatum obtinet: pauci contra in eis reip. administrandæ formis, in quibus penes paucos potestas est, quas oligarchias appellant Græci. Dicimus autem etiam horum reip. administrandæ formam, aliam esse ac diuersam. Atque hoc idem & de aliis dicemus. Supponendum autem primum est, cuius rei gratia constitèrit ciuitas, & quot sint imperij genera ad hominem & ad vitæ societatem pertinentis. Dictum igitur est etiam primo libro, in quo de ratione tuendæ rei familiaris & herili imperio explicauimus, hominem animal quidè esse ad ciuilem vitæ cultum aptum natura: quo fit vt etiam si mutuo auxilio non egeant, nihilominus societatem & communitatem vitæ appetant. Verumtamen communis utilitas eos congregat & in vnum conducit, quantum pro sua quisque parte ad honestè viuendi facultatem conferre potest. Hic igitur maximè propositus finis est communiter omnibus, & propriè singulis. Conueniunt autem etiam eius ipsius rei causa, vt uiuant. Fortasse enim in eo inest aliqua honesti particula: & ciuilem societatem continent atque conseruant etiam in viuendo tantum, nisi res aduersæ ac perperu asperæ in vita valde modum superent. Perspicuum enim est plerosque homines viuendi cupiditate captos, multas ærumnas, grauèque calamitates toleranter ferre, quasi quedam in eo prosperitas & dulcedo naturalis inest. Iam verò imperij modos, qui dicuntur esse plures, partitè ac distinctè explicare facile est. Nam etiam in his libris quos populariter scribere solemus, quique versantur in manibus externorum, sæpenumero iis de rebus dilucidè ac definitè disseruimus. Domini enim imperium, quamuis reuera natura seruo, & natura domino idem expediat: nihilominus tamen in imperando domini utilitatem spectat per se, serui autem ex euentu. fieri enim non potest vt seruo intereunte imperium domini sit saluum. Imperium autè in liberos & in uxorem & in omnè domum, quod appellamus economicum, id est, rei familiaris administrationis proprium: aut eorum, quibus imperatur, gratia est, aut communè quandam utrorumque utilitatem spectat. Per se quidè eorum, qui parent imperio: quæadmodum & alias arteis videmus, verbi gratia, artem medendi, & artè corporum exercendorum: ex euentu verò etià eorum qui imperant, fuerit. Nihil enim obstat quominus is qui puerorum corpora exercet, vnò sit interdum etiam ipse ex iis qui exercentur: quemadmodum nauis gubernator semper vnus est è numero nautarum. Pædotriba igitur, qui puerorum corpora exercet, aut gubernator, eorum qui imperio parent, bonum intuetur. Cum autem vnus ex horum numero est etià ipse, salutis & tutæ navigationis ex euentu est particeps. hic enim nauarum est: ille autè eorum qui exercentur, fit vnus, cum sit pueris exercendis præfectus, seu pædotriba.

est: ille autè eorum qui exercentur, fit vnus, cum sit pueris exercendis præfectus, seu pædotriba.

Quapropter & civilia imperia, cum civitas iuxta aequalitatem & similitudinem civium constituta est, aequum esse putant se vicissim magistratum gerere, olim quidem; (quod modo natura comparatum est) aequum esse existimantes se pro sua virili parte munus publicum obire, ac sustinere, & contra aliquem alium ipsius bonum procurare, quem admodum ipse antea magistratum gerens, illius utilitati consulerebat. Nunc autem propter emolumenta, quae ex republica & imperio proficiuntur, perpetuo volunt magistratum gerere. Quod genus, si eveniret ut qui magistratum gerunt, semper bene valerent, cum essent infirma valetudine, tum enim fortasse meritis imperia & magistratus conferrentur. Perspicuum igitur est, quaecumque reip. administranda formae communem utilitatem spectant, eas rectas esse, & e iuri, quod simpliciter ius est, consentaneas: quaecumque vero eorum, qui reipub. praesunt, dumtaxat utilitati consulunt, omnes esse depravatas, & a rectis civitatis administranda formis detortas. Sunt enim dominorum in servos imperiis similes. At civitas, liberorum societas est.

A δὲ καὶ τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, ὅταν ἢ κατ' ἰσότητά τῶν πολιτῶν συνεστηκῆα καὶ κατ' ὁμοιότητα, καὶ μέρος ἀξιοῦσιν ἀρχῆν ὑπερέτερον μὲν, (ἢ πέφυκεν,) ἀξιοῦντες ἐν μέρει λειτουργεῖν, ἔσχεπεῖν ἵνα πάλιν τὸ αὐτὸ ἀγαθόν, ὡς ἄρ' ὑπερέτερον αὐτὸς ἀρχῶν ἐσχέπει * τὸ ἐκείνου συμφέρον. Sylb. τὸ καὶ τῆ συμμ. καὶ τὰς ἐκ τῆς ἀρχῆς, βούλονται σὺνεχῶς ἀρχῆν. οἱ εἰ συνεβαινεὺν ὑγιαίνον ἀεὶ τοῖς ἀρχοῖσι, νοσταχεροῖς ἔσι. ἔ γάρ' αὐ οὕτως ἴσως ἐδῶκεν τὰς ἀρχάς. Φανερόν τίνω ὡς ὅσα μὲν πολιτεῖα τὸ κοινὸν συμφέρον σκοποῦσιν, αὐταὶ μὲν ὀρθαὶ τυγχάνουσιν οὕσα καὶ τὸ ἀπλάως δίχαιον· ὅσα δὲ τὸ σφέτερον μόνον τῶν ἀρχόντων, ἡμῶν τιμῆαι πᾶσαι, ἔ πρὸς ἐκβάσεως τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν. δεσποτικῆ γάρ. ἡ δὲ πόλις, κοινωνία τῶν ἐλευθέρων ἐστὶ.

CAPVT VII.

C ΚΕΦΑΛ. Ζ.

Reipubl. formam multiplicem esse declarat.

Πόσαι τὸν ἀριθμὸν πολιτεῖαι, καὶ τίνες εἰσὶν, αἴτε ὀρθαὶ καὶ αἴ πρὸς ἐκβάσεως.

His autem distinctis atque explicatis, consequens est, ut civitatis administrandae formas consideremus, quot sint numero, & quae sint: & primum rectas videamus. His enim explicatis, ex quae a rectis deflexerunt, erunt in promptu. Quoniam autem civitatis administrandae forma, & civitatis administrandae ratio idem significant: civitatis autem administrandae ratio est id quod in civitatibus dominatur, summamque auctoritatem obtinet, necesse est autem dominatum atque auctoritatem obtinere aut unum, aut paucos, aut multos: ubi quidem aut unus, aut pauci, aut multi, spectantes utilitatem communem, civitati praesunt, has civitatis administrandae formas, rectas esse necesse est: ubi vero vel unius, vel paucorum, vel multitudinis utilitas spectatur, deflexiones ac degressiones a rectis. Nam aut ciues dicendi non sunt qui sunt unius civitatis participes, aut utilitatis inter eos debet esse communitas. Consuevimus autem appellare unius principatum, eum qui utilitati communi consulit, Regnum: potestatem autem paucorum virtute praedictorum quidem, sed plurimum vno, Aristocratiam, hoc est, optimatum potentatum; (vel quia optimi viri reipub. praesunt, vel quia ita praesunt, ut omnia ad id quod est civitati, iisque, quibuscum ea communicatur, utile, referant;) ubi vero multitudo civitatis administrationem ad communem utilitatem confert, communi omnium civitatis administrandae formarum nomine appellatur.

Διωρισμένων δὲ τούτων, ἐχόμενον ἐστὶ τὰς πολιτείας ἑπισηκῆσθαι, πόσαι τὸν ἀριθμὸν, ἔ τίνες εἰσὶ, καὶ ποσῶν τὰς ὀρθὰς αὐτῶν. ἔ γὰρ αἱ πρὸς ἐκβάσεως ἐσονται φανεραὶ, τούτων διεραθεισῶν. Δέπει δὲ πολιτεία μὲν καὶ πολιτῶμα σημερινὴ τούτων· πολιτῶμα δὲ ἐστὶ τὸ κύριον τῶν πόλεων· ἀνάγκη δὲ εἶναι κύριον ἢ ἓνα, ἢ ὀλίγους, ἢ τοὺς πολλοὺς· ὅταν μὲν ὁ εἷς, ἢ οἱ ὀλίγοι, ἢ οἱ πολλοὶ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον ἀρχῶσι, ταύτας μὲν ὀρθὰς ἀνάγκη εἶναι τὰς πολιτείας· τὰς δὲ πρὸς τὸ ἴδιον, ἢ τῶ ἐνός, ἢ τῶ ὀλίγων, ἢ τῶ πλήθους, παρεκβάσεως. ἢ γὰρ οὐ πολιτείας φατέον εἶναι τοὺς μετέχοντας, ἢ δὲ κοινωνίαν τῶ συμφέροντος. καλεῖται δὲ εἰώτα μὲν, τῶ μὲν μοναρχίαν τὴν πρὸς τὸ κοινὸν ἀποβλέπουσαν συμφέρον, βασιλείαν· τὴν δὲ τῶ ὀλίγων μὲν, πλεόνων δὲ ἐνός, ἀριστοκρατία, ἢ ἀπὸ τῶ ἀείσοις ἀρχῆν, ἢ ἀπὸ τῶ πρὸς τὸ ἀρίστον τῆ πόλεως καὶ τοῖς κοινωνοῦσιν αὐτῆς. ὅταν δὲ τὸ πλήθος πρὸς τὸ κοινὸν πολιτῶνται συμφέρον, καλεῖται τὸ κοινὸν ὄνομα πασῶν τῶ πολιτειῶν, πολιτεία.

Nic. l. 8. c. 12.

συμβαίνει δὲ ἀλλότως. ἓνα μὲν γὰρ ἀφ' ἑ-
 ρφικᾶτ' ἀρετῶν, ἢ ὀλίγων, ἐνδέχεται
 πλείους δὲ ἢ δὴ χαλεπὸν ἠκρωσάσθαι
 πρὸς πάντων ἀρετῶν. ἀλλὰ μάλικα τὴν
 πολεμικὴν αὐτὴν γὰρ ἐν πλήθει γίγνεται.
 ἴσως γὰρ αὐτῆν τὴν πολιτείαν, κυριώ-
 ταν δὲ πολεμικῶν, καὶ μετέχουσιν
 αὐτῆς οἱ κεκτημένοι τὰ ὄπλα. πρὸς δὲ
 εἰρημίων, τυραννίδων, βα-
 σιλείας. ὀλιγαρχία δὲ, ἀριστοκρατίας.
 δημοκρατία δὲ, πολιτείας. ἢ μὲν γὰρ τυ-
 ραννίς, ἐστὶ μοναρχία πρὸς τὸ συμφέρον
 τὸ τῆς μοναρχικῆς. ἢ δὲ ὀλιγαρχία,
 πρὸς τὸ τῶν ὑπόρων. ἢ δὲ δημοκρατία,
 πρὸς τὸ συμφέρον τῶν ἀπόρων. πρὸς δὲ
 τὸ πᾶσι κοινῶν λισιτελιῶν, ἰσομερία αὐ-
 τῆς.

A Hoc autem probabili ratione euenit. Nam ut
 vnus aut pauci virtute excellent, fieri potest.
 Pluribus verò subtiliter ac perfectè omni virtu-
 te instructos esse, difficile est: sed si qua ma-
 ximè bellica valent. hæc enim in multitudine
 ingeneratur. Quocirca in hac reip. admini-
 strandæ forma, maximè dominatur, maxi-
 màmque potestatem obtinet ea pars ciuita-
 tis, quæ pro reliquis ciuibus propugnat:
 maximèque eius sunt participes, qui arma
 tenent. Degressiones autem ab iis quæ di-
 ctæ sunt, reipub. administrandæ formis, sunt,
 B tyrannis quidem à regno: paucorum autem
 potentium imperium, ab optimatum pote-
 state: populi verò potestas, à poltica. Ty-
 rannis enim monarchia est, seu vnus impe-
 rium ad eius qui solus imperat, vtilitatem spe-
 ctans: paucorum principatus, ad commoda
 diuitum: populi potestas, ad egentium: reip.
 vtilitatem autem nulla earum habet sibi pro-
 positam.

Κ Ε Φ Α Λ. η'.

CAPVT VIII.

Τίς ἐκάστη τούτων τῶν πολιτειῶν ἀφ' ἡμα-
 κροτέρων σχοπεῖ.

C Ex subiecta materia, hoc est, ex ciuibus, formam
 reip. variare ostendit.

γρ. μικροί

Δ Ε Ι ὅ * μικρῶ ἀφ' ἡμακροτέρων
 εἰπεῖν, τίς ἐκάστη τούτων τῶν πολι-
 τειῶν ἐστὶ. καὶ γὰρ ἔχει τινὰς ἀπορίας. τὰ
 ὅσα ἐκάστην μέθοδον φιλοσοφοῦσι, καὶ
 μὴ μόνον ἀποβλέποντι πρὸς τὸ πρᾶτ-
 τειν, οἰκεῖόν ἐστὶ τὸ μὴ παρεῖν, μηδὲ
 πὶ κατὰλείπειν, ἀλλὰ δηλοῦν τὴν πε-
 εὶ ἕκαστον ἀλήθειαν. ἐστὶ δὲ τυραννίς μὲν,
 μοναρχία, κατὰ τὴν εἴρηται, δεσπο-
 τικὴ τῆς πολιτικῆς κοινωνίας. ὀλιγαρχία
 δὲ, ὅταν ὡς κύριοι τῆς πολιτείας οἱ τοῖς
 οὐσίαις ἔχοντες. δημοκρατία δὲ, τοῖς ἀν-
 τίοις, ὅταν οἱ μὴ κεκτημένοι πλήθος ἰ-
 σίας, ἀλλ' ἀποροί. πρᾶττη δὲ ἀπορία
 πρὸς τὸν ἀριστομόνον ἐστίν. εἰ γὰρ εἶεν οἱ
 πλείους, ὄντες ἀποροί, κύριοι τῆς πό-
 λεως. δημοκρατία δὲ ἐστίν, ὅταν ἢ κύ-
 ριοι τὸ πλήθος. ὁμοίως δὲ πάλιν καὶ εἰ-
 που * συμβαίνει, τοῖς ἀπόροις ἐλάττοις
 μὲν εἶναι τῶν ὑπόρων. κρείττοις δὲ ὄντας,
 κυρίους εἶναι τῆς πολιτείας. ὅπου δὲ ὀλί-
 γων κύριοι πλήθος, ὀλιγαρχία εἶναι φα-
 σίν. οὐκ αὖ καλῶς δοξάζει διωρεῖσθαι πρὸς τὴν
 πολιτείαν. ἀλλὰ μὲν καὶ τῆς οἰκονομίας τῆς
 μὲν ὑπόροις ἢ ὀλιγότητι, τῆ δὲ ἀπορία τὸ
 πλήθος, ἔτω πρὸς τὴν ἀριστομόνον τῆς πολιτείας.
 porum externorum, ciuium multitudine: ita nomina reip. administrandæ formis imponat,

D I Am verò oportet paulo pluribus verbis, quæ
 sūt vnaquæque harū reipub. formarum, ex-
 ponere. habet enim hæc res difficultates qual-
 dā ad explicandū difficiles atque obscuras. Ei
 autem, qui in vnaquaque institutione philoso-
 phatur, neque ad agendū solūm curas & cogi-
 tationes suas confert, conuenit, acriter & non
 negligenter, rem, de qua agitur, intueri: neque
 quicquā prætermittere, sed aperire ac patefa-
 cere in quaque re veritatē. Est igitur tyrannis
 quidē imperiū vnus herile, quemadmodū di-
 ctum est, in societate ciuilem. Paucorum im-
 perium autem seu oligarchia, est, cum ij, quorum
 res familiaris ampla & præclara est, auctoritatē
 & dominatū obtinent in rep. Populi potestas
 contra, quæ democratia à Grecis appellatur,
 cum ij quibus nō ampla neq; lauta, sed angusta
 & tenuis est res familiaris, remp. administrant.
 E Prima autē difficultas ac dubitatio ad superio-
 re distinctionē pertinēs, est hæc, quòd si plures,
 qui sunt locupletes, dominatum in ciuitate ob-
 tineant; populi autē potestas sit, vbi multitudo
 dominatū in ciuitate obtinet: similiter verò si
 fortè etiā contra alibi eueniat, aut inopes atque
 egētes numero sint locupletib. pauciores, & ta-
 mē cum virib. præstent, dominatum in ciuita-
 tis administratione obtineāt: vbi autem exigua
 multitudo dominatū obtinet, paucorum esse
 imperium dicant: non rectè videantur reip.
 administrandæ formæ esse definitæ, neq; distin-
 ctè explicatæ. At porrò si quis etiam copulata
 quidem cum abūdantia rei familiaris hominū
 paucitate, cum angustiis autem & inopia bo-

Sylb. συμ-
 βαι,

& oligarchiam seu paucorum imperium quidem appellet in ea ciuitate, in qua imperia gerunt pauci numero locupletes: democratiam autem, seu populi potestatem, qua in ciuitate egentes atque inopes numero multi reip. administrandæ præsumt: aliam hæc res difficultatem propè inexplicabilem habet. Quas enim dicemus eas quæ modò à nobis commemoratæ sunt, reipub. administrandæ formas, eam dico, in qua plures sunt locupletes, & eam in qua egentes pauciores, auctoritatem autem & dominatum in ciuitatum administrationibus obtinent, si quidem nulla alia est reip. administrandæ forma præter eas quas diximus? Videtur igitur ratio planum facere ac declarare paucos aut multos auctoritatem & dominatum in ciuitate obtinere, hoc esse euentum partim paucorum imperiis, seu oligarchiis, partim populi potestatibus, seu democratibus, propterea quòd locupletes quidem & copiosi pauci, egentes autem & tenues, multi sunt vbique gentium. Quare neque ex his efficitur, vt sint illæ, quæ dictæ sunt, diuersitatis causæ: sed ex res, quibus rebus popularis potestas & paucorum imperium inter se differunt, sint paupertas & diuitiæ. Ac necesse quidem est, vbi magistratus gerunt propter diuitias, siue sint pauciores, siue plures, hoc esse paucorum imperium seu oligarchiam: vbi verò egentes, populi potestatem seu democratiam. Sed euenit interdum, quemadmodum diximus, vt illi quidem sint pauci, hi vero multi. Abundant enim rei familiaris copiis & facultatibus pauci, libertatis autem sunt participes omnes: propter quas causas litigant vtrique de repub. administranda.

A ὀλιγαρχίας μὲν, ἐστὶ τὰς ἀρχαίς ἔχουσιν οἱ ὑπόθεσι, ὀλίγοι δὲ πλῆθος ὄντες· δημοκρατίας δὲ, ἐστὶ ἢ οἱ ὑπόθεσι, πολλοὶ δὲ πλῆθος ὄντες· ἄλλω δὲ ἀπορίᾳ ἔχει. ἴνας γὰρ ἐρωδῶν τὰς ἀρχὰς λαμβάνουσα πολιτεία· τίς ἐστὶ πλείους οἱ ὑπόθεσι, καὶ ἐστὶ ἔλαττοις οἱ ὑπόθεσι· κρείοι δὲ ἕκαστεροι τῆν πολιτείαν, εἴτε μὴδεμία ἄλλη πολιτεία πρὸς τὰς εἰρημύνας ἐστίν; εἴποιε τίνω ὁ λόγος ποιεῖν δεῖν, ὅτι δὲ μὲν ὀλίγοις ἢ πολλοῖς εἴτε κρείοις, συμβεβηκός ἐστι, δὲ μὲν ταῖς ὀλιγαρχίαις, δὲ δὲ ταῖς δημοκρατίαις, ἀλλὰ τῶν μὲν ὑπόθεσι ὀλίγοις, πολλοῖς δὲ εἴτε ταῖς ἀπορίαις πλούτου. δεῖ γὰρ ἔσμεν ἀνὰ τὴν ἀρχαίαν αἰτίας γίνεσθαι ἀσφραγῆς. ὡς δὲ ἀσφραγῆσειν ἢ τε δημοκρατία ἢ ὀλιγαρχία ἀλλήλων, πενία ἢ πλοῦτος ἐστίν. ἢ ἀγαθῶν μὲν, ὅπου αὐτὸς ἀρχῶσι ἀλλὰ πλοῦτον, αὐτὸς ἔλαττοις, δὲ τε πλείους, εἴτε ταύτων ὀλιγαρχίαν· ὅπου δὲ οἱ ὑπόθεσι, δημοκρατία. ἀλλὰ συμβεβηκός, καθάπερ εἴπομεν, τῶν μὲν ὀλίγοις εἴτε, τῶν δὲ πολλοῖς. ὑπόθεσι μὲν γὰρ ὀλίγοι· τῆς δὲ ἐλευθερίας μετέχουσι πάντες· δι' αὐτὰς αἰτίας ἀμφισβητήσιν ἀμφοτέρω τῆς πολιτείας.

ΚΕΦΑΛ. 9.

CAPVT IX.

D Τίνες ὄρεσι τῆς ὀλιγαρχίας ἢ δημοκρατίας, καὶ τί δὲ δίχαμον τὸ, τε ὀλιγαρχικόν, ἢ δημοκρατικόν. Καὶ ὅτι οἱ ἀσφραγῆσειν τῶν ζῆν μόνον ἐρεκεν, ἀλλὰ μάλλον τῶν ζῆν σίωπῆλον.

Ex diuersitate iuris seu forma imperij respubl. variare ostendit.

Intelligendum autem est primùm quos finis & quasi terminos oligarchiæ seu paucorum imperii, & democratix seu populi potestatis constituent, & quod sit ius oligarchiæ, & democratix proprium. Omnes enim ius aliquod attingunt: sed aliquatenus progrediuntur, dicuntque non omne quod propriè ius est. Verbi gratia, ius videtur esse quod æquale est: & est planè, verum non omnibus sed æqualibus. Tum inæquale ius videtur esse, vt est: verum non omnibus, sed inæqualibus. Hi autem hoc detrahunt, nempe quibus, & ita malè iudicant: cuius rei hæc causa est, quia de seipsis iudicant. Ferè autem plurimi de rebus suis ac domesticis mali sunt iudices.

E Ἡσπερον δὲ ἀσφραγῆσειν ἴνας ὄρεσι λέγουσι τῆς ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας, καὶ τί δὲ δίχαμον, τὸ, τε ὀλιγαρχικόν, καὶ δημοκρατικόν. πάντες γὰρ ἀπὸν τῶν δίχαμον ἴνας, ἀλλὰ μέγιστος ἀσφραγῆσειν, καὶ λέγουσιν* οὐ πᾶσι δὲ κρείως δίχαμον· οἱ δὲ* δοκεῖ δὲ ἴσον δίχαμον εἶναι· καὶ [γὰρ] ἐστίν, ἀλλ' ἔσμεν, ἀλλὰ τῶν ἴσους· καὶ δὲ ἀμύσων δοκεῖ δίχαμον εἶναι· καὶ γὰρ ἐστίν, ἀλλ' ἔσμεν, ἀλλὰ τῶν ἀμύσους. οἱ δὲ τῶν ἀσφραγῆσειν, δὲ οἱ, καὶ κρείως κακῶς. δὲ δὲ αἰτίον, ὅτι πρὸς αὐτῶν ἢ κρείως. γὰρ δὲ οἱ πλείους, φαῦλοι κρείως πρὸς οἰκείων.

Zuing. οὐ πᾶσι sic dicitur, c. 3. vbi hæc repetuntur. γρ. δὲ. ἴσον τὸ δὲ. ἴσον.

ὡςτ' ἐπεὶ τὸ δίκαιον, τίσι, καὶ διήρηται τὸν A
 αὐτὸν ἔπειτα ὅτι τε τῶν πραγμάτων, καὶ οἷς,
 κατὰ τὴν εἰρηνητικὴν ἀρετὴν ἐν τοῖς * ἡθι-
 κούσι πῶς μὲν τὰς ἀδικήσας ἰσότητά ο-
 μολογούσι, καὶ ὅ οἷς, ἀμφισβητοῦσι, μά-
 λιστα μὲν ἀπὸ τῶν ἀδικησάντων, ἀπὸ τῶν κρι-
 νοῦσι τὰ κατὰ αὐτοὺς κακίως· ἐπειτα δὲ καὶ
 ἀπὸ τῶν λέγων μὲν πῶς ἑκάτερος δι-
 καίον ἐστι, νομίζουσι δὲ τὸν λέγοντα ἀπλάως.
 οἱ μὲν γὰρ, ἀπὸ κατὰ τὴν ἀδίκου ὡσιν, οἷς χρη-
 μασιν, ὅλως οἴονται αἰσίοι εἶναι· οἱ δὲ, ἀπὸ
 κατὰ τὴν ἰσότητος, οἷς * ἐλευθερίας, ὅλως ἰσότη-
 τος ὅτι κριτικῶτατον ἐστὶ λέγουσιν. εἰ μὲν γὰρ τῶν
 κτηνῶν χάριν ἐκοινωνήσαντο ἔστω ἡλιθοί,
 ποσούτων μετέχουσι τὴν πόλεως, ὅσοντες καὶ
 τὴν κτήσεως. ὡς δὲ ὅτι ὁ λ. γὰρ κτηνῶν λόγος
 δόξαιεν αἰσίοι εἶναι. ἔστι γὰρ εἶναι δίκαιον ἴσον με-
 τέχουσι τὴν ἐκαστὸν μὲν τὴν εἰσπένετ' ἑαυτὰ μίση
 μὲν, ὡς δὲ τὸν τὸ λοιπὸν πᾶσι, ἔτε τὸ δὲ ἀρ-
 χῆς, ἔτε τὸ ἐπιτηνομύων. εἰ δὲ μήτε ἔστι ζῆν
 μόνον ἐνεκεν, ἀλλὰ μάλιστα ἔστι ζῆν. (καὶ γὰρ
 αἰσίοι δούλων καὶ τῶν δούλων ζώων ἡ πόλις· νῦν
 οἱ οὐκ ἔστι, ἀπὸ τῶν μὴ μετέχουσι δὲ δαμνο-
 νίας μηδὲ τῶν ζῆν καὶ ἀδικησάντων.) μήτε
 συμμαχίας ἐνεκεν, ὅπως ἔστω μηδενὸς
 ἀδικησάντων μήτε ἀπὸ τῶν ἀλλοδαπῶν καὶ πῶς
 χρεῖσιν τὴν πρὸς ἀλλήλους. ἔστι γὰρ αἰ Τυρ-
 ρῆνοι ἔστι Καρχηδόνιοι, καὶ πᾶσι οἷς ἔστι
 σύμβουλα πρὸς ἀλλήλους, ὡς μίας αἰ πό-
 λιται πόλεως ἦσαν. εἰσὶ γὰρ αἰσίοι σιω-
 πῆσαι κατὰ τῶν εἰσαγαγόντων, καὶ σύμβουλα
 κατὰ τῶν μὴ ἀδικούντων, καὶ γραφαὶ κατὰ συμ-
 μαχίας. ἀλλ' ἔστι ἀρχαὶ πᾶσι ὅτι τούτοις
 κοινὰ καθεστῶσιν, ἀλλ' ἕτεροι * πᾶσι ἑκα-
 τέροις, ἔτε ἔστω ποίους ἵνας εἶναι δὲ φροντί-
 ζουσιν ἄτεροι τοῖς ἕτεροις, ἔστι ὅπως μη-
 δεὶς ἀδικῶς ἔστω τῶν ἑαυτῶν σιωπῆσας,
 μηδὲ μορθηρίας [ἔστι μηδεμίαν,] ἀλλὰ
 μόνον ὅπως μηδὲν ἀδικήσουσιν ἀλλήλους.
 κατὰ τὴν ἀρετῆς καὶ κακίας πολιτικῆς ἀδικη-
 σάντων ὅσοι φροντίζουσιν ἀνομίας. ἢ ἔστι
 φανερόν, ὅτι δὲ κατὰ τῶν ἀρετῆς ἐπιτηνομύων εἶ-
 ναι τῆν ὡς ἀληθῶς ὀνομαζομένη πόλις,
 μὴ λόγου χάριν. γὰρ γὰρ ἡ κοινωμία * συμ-
 μαχία τῶν δούλων τὸ πᾶσι ἀδικησάντων μόνον,
 τὴν ἀποτὴν συμμαχίαν καὶ ὀνόματι σιωπῆσας,
 καὶ κατὰ τῶν ἑφ' Ἀντιφρονῶν ὁ σοφιστής, ἐγ-
 γρητής δὲ τῶν δούλων τῶν δούλων, ἀλλ' ἔστι οἷος
 ποιεῖν ἀγαθῶν καὶ δίκαιους τοῖς πολιταῖς. ὅτι ὅτι
 τῶν ἐξ ἑαυτῶν ἔστω, φανερόν. εἰ γὰρ τις ἔστι

Quare quoniam iustum aliquibus est iustum,
 eademque distinctio adhibenda est in rebus,
 atque in personis, quemadmodum antea à
 nobis dictum est in libris de Moribus: rei qui-
 dem æqualitatem concedunt, personarum ve-
 ro in controuersiam vocant: maximè quidem
 propter id quod paulo ante dictum est, quia eas res
 quæ ad se pertinet, malè iudicant: secundo lo-
 co vero etiã propterea quod cum utriusque dicant
 quadamtenus ius aliquod, existimant se ius di-
 cere simpliciter. Hi enim si aliqua re sint inæ-
 quales, verbi gratia, pecunia, putant se omnino
 esse inæquales: illi vero si qua re sint æquales,
 veluti libertate, se prorsus esse æquales. Sed
 ius, quod principem locum obtinet, prætermittunt.
 Si enim bonorum & facultatum gratia
 societatem coierunt, & in vnum conuenerunt,
 tam sunt participes ciuitatis, quantum & fa-
 cultatum rei familiaris habent. Itaque eorum
 qui paucorum imperio fauent, ratio valere vi-
 deatur. non enim iustum esse, æquam partem
 ferre centum minarum eum qui vnã minam
 attulit, atque eum qui reliquum omne contu-
 lit, neque eorum quæ in societate initio colla-
 ta sunt, neque eorum, quæ postea accesserunt, &
 lucri facta sunt. Sin non solùm viuendi gratia
 conuenerunt, sed potius bene viuendi (esset enim
 feruorum, & aliarum animantium ciuitas: nunc
 autem non est, quia non sunt beatitudinis, ne-
 que vitæ ex consilio degendæ participes) ne-
 que belli societatis causa, vt ne à quoquam ini-
 iuste læderentur: neque vt res inter se contra-
 herent & commutarent: neque vt mutua con-
 suetudine atque opera vterentur. nam Tusci
 & Carthaginenses, & omnes quibus sunt tesse-
 ræ rerum inter se contrahendarum, essent tan-
 quam vnus ciuitatis ciues. Sunt enim eis pacta
 conuenta de rebus importandis, sunt & tesseræ
 iudiciales de non inferenda inter se iniuria; &
 fœdera in tabulas publicas relata de belli socie-
 tate. Verum neque magistratus iccirco creati
 sunt omnibus inter ipsos communes, sed alij
 apud utrosque: neque quales alteros esse o-
 porteat, alteri laborant, neque vt ne quis eorum
 qui cõmunibus pactis & fœderibus continen-
 tur, iniustus sit, & ne vlllo vicio sit affectus, sol-
 liciti sunt: sed hoc tantum eis curæ est, vt ne
 alteris ab alteris iniuria inferatur. Atqui de vir-
 tute & vitio ciuium diligenter cogitant, qui sibi
 vigilandum atque elaborandum esse putant vt
 ciuitas bonis legibus temperetur & gubernetur.
 Ex quo etiam intelligere licet, ciuitatem eam,
 quæ re vera nominetur ciuitas, & non ita di-
 catur verbo tenus, virtutis curam habere debere.
 Alioqui ciuium societas, fit belli gerendi societas,
 ab aliis sociis longè distans. loco tantum differens.
 Tum lex, fœdus est, & quemadmodum dixit Ly-
 cophro sophista. spõdet eis inter ipsos iura ser-
 uatũ iri: sed non potest ciues efficere viros bo-
 nos & iustos. Ita autem rem se habere perspi-
 cum est. Si quis enim loca inter se disiuncta ac
 remota etiam in vnum contrahat & cõducatur,

Nic. l. 3. c. 6.

γρ. ἐλευθερίας

Sylb. παρ' ἑαυτοῖς

Zuing. συμμ. ἀλλ' ἕτεροι

ut vrbs Megarensium vrbe Corinthioru mce-
 nibus tangat: non erit tamen vna ciuitas, ne si
 connubij quidem iura inter se pepigerint. At-
 qui hac est vna ex numero earum communica-
 tionum quæ ciuitatum sunt propriæ. Similiter
 verò neque si qui seorsum quidem habitarent,
 non tamen ita longè, vt inter se non commu-
 nicarent, sed si essent eis leges, ne inter se in-
 iuria afficerent in rerum permutationibus, &
 communicationibus: verbi gratia, si alius qui-
 dem esset faber, alius agricola, alius futor, alius
 aliud quippiam tale, numero autem essent de-
 cies mille: non tamen quicquam aliud inter se
 commune haberent præter permutationem &
 belli societatem: ne sic quidem esset vna ciui-
 tas. Cur tandem? Non enim propterea quod
 non sit propinquitas & cõiunctio communio-
 nis. nam etiam si vnum in locu conuenirent ita
 cõmunicantes, & aduersus eos à quibus iniuria
 lacerentur, auxilio alter alterum iuuant
 tantum, tanquam belli societate & fœdere cõ-
 iuncti: vnusquisque tamen domo sua, tanquã
 ciuitate, vteretur: ne sic quidem ciuitas esse,
 acriter & acutè intuētibus, videatur, si quidem
 similiter vnà inter se cõmunicarent & congre-
 derentur congregati atque disparati. Perspi-
 cuū igitur est, ciuitatem non esse loci commu-
 nionē, neq; vt sint tuti ab externa & mutua in-
 iuria, neque vt sit inter eos officiorum & ope-
 rarum mutuatio, eò esse comparatam: sed hæc
 quidem præstò sint necesse est, si quidem ciui-
 tas futura est: non tamen etiam si hæc omnia
 præsto sint, iam ciuitas est. Sed ea demum so-
 cietas, ciuitas est, quæ bene viuēdi, & tum do-
 mibus seu familiis, tum generibus seu gētibus,
 vitæ perfectæ & omnib⁹ bonis cumulatae atque
 expletæ, suisq; rebus per se cõtente gratia, com-
 parata est. Non est autem hoc futurum, nisi
 vnū & eundē locum incolāt, & connubiis vtā-
 tur. Quapropter & affinitates in ciuitatibus in-
 stitute sunt, & curialium sodalitates & sacrifi-
 cia, & vnà viuendi consuetudines & cõgressio-
 nes. Hoc autē tale, amicitie opus ac munus est.
 Cõsiliū enim vnà viuendi, amicitia est. Finis
 igitur ciuitatis est, bene viuere. hæc autem finis
 gratia sunt. Ciuitas porrò, vitæ generum & vi-
 corum perfectæ & bonis omnibus necessariis
 expletæ atque instructæ, neque vllorum sub-
 sidiorum externorum indigētis, communitio est.
 Hoc autem est, vt dicimus, beatè & bene viuere.
 Statuendum igitur est societatem ciuilem,
 actionū honestarum, non vnà viuendi causa,
 esse comparatā. Quocirca quicumq; in talem
 societatem plurimū conferunt, hi plus ciui-
 tatis participāt, quàm qui in libertate quidem
 & genere sunt pares, aut maiores, virtute verò
 ciuili impares: aut qui diuitiis quidem sunt
 superiores, virtute verò inferiores. Omnes
 igitur eos, qui de reip. administrandæ formis
 inter se ambigunt & litigant, partem aliquam
 iuris exponere, ex iis quæ dicta sunt, perspi-
 cuum est.

συνάγει τοὺς τοποῦς εἰς ἓν, ὥς τε ἀποθεοῦ
 τῶν Μεγαρέων πόλιν ἔ Κορινθίων τοῖς
 τείχεσιν, ὁμοῦς ἔ μία πόλις ἔδ' εἰσὸς
 ἀλλήλοισι ἔπιγαμίας ποιήσασιντο· καὶ τοῖς τῶ-
 το τῶν ἰδίων ταῖς πόλεσι κοινωνημῶν ἔσιν.
 ὁμοίως δ' ἔδ' εἰσὸς οἰκοῖεν χωρὶς μὴ, μὴ
 μὴ τοῖς σούτων * ἀποθεν, ὥς τε μὴ κοινω-
 νῶν, * ἀλλ' εἰσὸς ἀλλοῖς νόμοι, ἔ μὴ σφῶν
 ἀλλοῖς ἀδικεῖν περὶ ταῖς μετὰ δόσεως· οἷ, εἰ ὅ
 μὴ εἰσὸς τέκτων, ὅ ἔ γεωργός, ὅ ἔ σκυτοτό-
 μος, ὅ δ' ἀλλ' ὅ πλοῦτον, καὶ ὅ πλῆθος εἶεν
 μύριοι, μὴ μὴ τοῖς κοινωνοῖεν ἀλλ' ἔ μηδενός
 ἢ τῶν τοῦτων, εἷ ἀλλ' ἀγῆς καὶ συμμαχίας
 ἔδ' ἔτω που πόλις. ἀλλ' ἔτινα δὴ ποτ' αἰ-
 πίας; ἔ γὰρ δὴ ἀλλ' ὅ μὴ σιωπέγους τῶ κοι-
 νωνίας. εἰ γὰρ ἔ σιωπέλοισι ἔτω κοινωνοῦ-
 τες, ἔκαστος μὴ τοῖς ἑαυτοῦ τῆ ἰδία οἰκίᾳ,
 ὥς περὶ πόλε, ἔ σφῶν ἀλλοῖς * ὥς ἐπιμα-
 χίας ἔσης, βοηθοῦντες ἔπι ταῖς ἀδικουῦ-
 τας μόνον· ἔδ' ἔτωσιν ἀλλ' εἷ) δόξασιν πόλις τοῖς
 ἀκρεβῶς γεωροῦσιν, εἷσὸς ὁμοίως ὁμιλοῖεν
 σιωπέλοισι καὶ χωρὶς. φανερόν τοίνυν ὅτι
 ἡ πόλις οὐκ ἔστι κοινωνία τόπου, καὶ τῶ μὴ
 ἀδικεῖν σφῶν ἀλλοῖς, καὶ τῶ μετὰ δόσεως χᾶ-
 ρειν· ἀλλ' ἔταυτα μὴ ἀλλ' ἑαυτὸν ἔταρ-
 χῶν, εἷσὸς ἔσται πόλις. ἔ μὴ ἔδ' ἔταρ-
 χόντων τοῦτων ἀποδόντων, ἢ δὴ πόλις, ἀλλ'
 ἢ ἔδ' ζῆν κοινωνία καὶ ταῖς οἰκίαις καὶ τοῖς γέ-
 νεσι, ζωῆς τελείας χᾶρειν καὶ αὐτάρχεις. οὐκ
 ἔσται μὴ τοῖς τῶ το μὴ τὸν αὐτὸν καὶ ἓνα κοι-
 νωνίων τόπον, καὶ ἑσὸς μὴ ἑσὸς ἑσὸς γαμίας.
 ἀλλ' ἔ κηδῶν τ' ἔγνοντο καὶ τῶ πόλε, καὶ
 φρατεῖαι, καὶ συσίαι, ἔ δὴ γὰρ τῶ συ-
 ζῆν· ὅ ἔ τοῦτων, φιλίας ἔργον. ἢ γὰρ ἔ συ-
 ζῆν φρατεῖαι, φιλία. τέλος μὴ οὐ
 πόλεως, ὅ δ' ἔ ζῆν· ταῦτα ἔ, τῶ τέλους χᾶ-
 ρειν. πόλις ἔ, ἢ γὰρ καὶ κοινὴ κοινωνία
 ζωῆς τελείας καὶ αὐτάρχεις. τῶ το δ' ἔσιν,
 ὥς φανερὸν, ὅ ζῆν βυδαυμόνως καὶ καλῶς.
 τῶ καλῶν δ' ἔταρ χᾶρειν ἑτέρον
 εἷ) τῶ πολιτικῶν κοινωνίᾳ, ἀλλ' ἔ τῶ συ-
 ζῆν. ἀλλ' ἔσσι συμβαδῶνται πλῆθος εἰς τῶ
 τοῦτων κοινωνίας, τοῦτοις τῶ πόλεως μέ-
 τεσι πλῆθος, ἢ τοῖς καὶ μὴ ἔλαθεῖαι καὶ
 ἄλλοι ἴσοις, ἢ μείζοσι, καὶ ἔ τῶ πολιτικῶν
 δ' ἔταρ ἀλλοῖς· ἢ τοῖς καὶ πλοῦτον ἔταρ ἔ-
 χροισι κατ' ἔταρ δ' ἔταρ χᾶρειν. ὅτι
 μὴ οὐκ ἔταρ οἱ περὶ τῶ πολιτικῶν ἀμ-
 φισβητοῦντες, μέρος ἡ τῶ δικαίου λέγου-
 σι, φανερόν ἔκ τῶ εἰρημῶν.

Sylb. ἀμ
 Sylb. ἀμ
 Sylb. ὡς
 συμμαχ.

Απορία, τί δὲ τὸ κρείον εἶναι τῆς πόλεως.

De varietate Imperij seu forma Reipubl. in genere agit, Quinam imperare debeant.

ΕΧΕΙ δ' ἀπορία, τί δὲ τὸ κρείον εἶναι τῆς πόλεως. ἢ γὰρ τοὶ πλῆθος, ἢ τοὶ πλοῖσις, ἢ τοὶ ὀπίθκεις, ἢ τὸν βέλυσον ἕνα πύτων, ἢ τύραννον. ἀλλὰ ταῦτα πύτων ἔχον φαίνεται δυσκολία. τί γὰρ; αὐτοὶ πένητες, ἀφ' ὅτι πλείους εἶναι, ἀφ' ὅτι πλοῖσις, τῶν πλοῖσις, τῶν οὐκ ἀδίκων ὅτιν; ἔδοξε γὰρ [αὐτῶν] νῆ Δία τὰ κρείων δικαίως. πῶς οὖν ἀδικία τί γὰρ λέγαν πῶς ἐχάτιον; πάλιν τε, πύτων ληφθέντων, οἱ πλείους τὰ τῶν ἐλαττων ἀφ' ὅτιν μόνται, φημερὸν ὅτι φθείρουσι τὸ πόλιν. ἀλλὰ μὲν, ἔχ' ἢ γ' ἀρετὴ φείρη τὸ ἔχον αὐτῶν, ὅσοι τὸ δίκαιον πόλεως φαρτῆκον. ὡς τε δὴλον ὅτι καὶ τὸν νόμον τῶν ἔχ' ὅτιν τ' εἶναι δίκαιον. ἐπὶ τῶν ὅτιν ἔξ' ὅσας ὁ τύραννος ἔπραξεν, ἀδικαίον εἶναι πάσας ἀδικίας. βιάζεται γὰρ ὡν κρείων, ὡς τῶν τὸ πλῆθος τοὶ πλοῖσις. ἀλλ' ἔρα τοὶ ἐλαττοις δίκαιον ἀφ' ὅτιν καὶ τοὶ πλοῖσις; αὐτοὶ καὶ κείνοι * ταῦτα ποῖσι καὶ ἀφ' ὅτιν παζωσι, ἔτι καὶ κτήματα ἀφ' ὅτιν τῶν πλῆθος, τῶν ἔστι δίκαιον; καὶ γὰρ τῶν ἀφ' ὅτιν οὐκ ὅτι πύτων φαῦλα καὶ ἔδίκαια, φημερὸν. ἀλλὰ τοὶ ὀπίθκεις ἀφ' ὅτιν δὲ, καὶ κρείων εἶναι πύτων; οὐκοῦν ἀδικαίον τοὶ ἄλλοις ἀπ' ὅτιν εἶναι πύτων, μὴ ἡμῶν ἡμῶν τῶν πολιτικῶν ἀφ' ὅτιν. τίμας γὰρ λέγει μὲν εἶναι τῶν ἀφ' ὅτιν. ἀρχόντων δ' αἰεὶ τῶν αὐτῶν, ἀδικαίον εἶναι τοὶ ἄλλοις ἀπ' ὅτιν. ἀλλ' ἕνα τὸν ἀσπυδατότατον ἀφ' ὅτιν βέλυσον; ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὀλιγαρχικῶν τῶν οἱ γὰρ ἀπ' ὅτιν πλείους. ἀλλ' ἴσως φαίνεται αὐτῶν, τὸ κρείον ὅλως * ἀφ' ὅτιν εἶναι, ἔχοντα γὰρ τὰ συμβαίνοντα πᾶσι τῶν ψυχῶν, ἀλλὰ μὴ νόμον, φαῦλον. ἀφ' ὅτιν ἢ νόμος μὲν, ὀλιγαρχικός ἢ, ἢ δημοκρατικός, τί δὲ τῶν τῶν ἢ πορημῶν; συμβαίνονται γὰρ ὁμοίως τὰ λεγόμενα τῶν τῶν.

κ. δικαίαι.

κ. ταῦτα

κ. ἀφ' ὅτιν, ἀλλὰ μὴ τῶν, μὲν, φαῦλος, ἔχοντα γ.

IN hoc autem dubitatio est, quid oporteat dominationem ac summam auctoritatē in ciuitate obtinere. nam aut multitudinē aut diuiteis, aut viros bonos & æquos, aut vnum omnium optimū, aut tyrannum. At hæc omnia videntur habere difficultatē. Quid enim si pauperes, propterea quod sint plures, bona diuitum inter se distribuunt? nōne hoc sit iustū? Decretum est enim scilicet ab ea ciuitatis parte, quæ auctoritatē & dominatum in ciuitate obtinet, iustē hoc fieri. Quo igitur nomine extrema iniuria appellanda est? Rursus si ex omnibus ciuibus plures bona paucorum inter se partiti fuerint, perspicuum est, eos labefactare ac perdere ciuitatem. At qui neq; virtus ei rei, in qua ea est, interitū afferre solet: neque ius, perdēdæ aut extinguendæ ciuitatis vim habet. Quare intelligere licet etiā hanc legem iustā esse non posse. Præterea res omneis, quæ à tyrāno actæ sunt, necesse est iniustas esse. Nam cum sit potentior ac valentior viribus, vim afferat reip. quemadmodum multitudo diuitibus. Vtrum igitur pauciores & diuiteis præesse atq; imperare iustū est? Si igitur hæc eadem faciāt, & bona ciuium diripiāt, & facultates multitudinis auferant, hoc cōne est iustū? At si hoc iustū est, ergo & alterū. Hæc igitur omnia esse mala, & non iusta, in prōprietate est. At viros bonos oportet præesse, & omnium rerum dominos esse atque arbitros. Ergo alij omnes honoris expertes & ignominia notati sint necesse est, cum ciuilibus magistratibus non ornētur: honores enim dicimus esse magistratus. Vbi autē iidem semper gerunt magistratus, & reip. præfunt, alios honoris expertes & ignominia notatos esse necesse est. At vnum virtute præstantissimum reip. præesse atque imperare melius est. At hoc etiam magis ad paucorum imperiū seu oligarchiam pertinet. Honoris enim expertes sunt plures. Verūm dixerit fortasse quispiam, omnino hominem dominatum in reip. obtinere, qui quidem eos affectus habeat, qui in hominis animum cadunt, & non legem, malum esse. At si lex quidem sit, sed lex ad imperium paucorum aut ad populi potentiam accommodata, quod ad ea attinet, de quibus dubitatum est, quid intererit? Nam quæ antē dicta sunt, similiter euenient.

B

C

D

E

CAPVT XI.

ΚΕΦΑΛ. ΙΑ΄.

De imperij varietate in specie, hominibusne an legibus magis conueniat.

DE aliis igitur esto aliquis alius sermo. Multitudinem autem dominatum atque auctoritatem debere obtinere potius quam optimateis quidem illos, sed tamen paucos, videatur esse expeditum ac solutum: & nonnullam habere dubitationem, fortasse verò etiam veritatem. Fieri enim potest ut multi, quorum vnusquisque vir non bonus est, tamen congregati & congressi, paucis illis sint meliores, non ut singuli, sed ut vniuersi: quemadmodum cœnæ, in quas singuli symbolam contulerunt, iis, quorum sumptus ab vno suppeditatus est, sunt copiosiores & lautiores. nam cum sunt multi, suam quemque virtutis & prudentiæ partem habere, eosque congregatos, & multitudinem illam fieri tanquam vnum hominem multorum pedum, & multarum manuum, & multis sensibus instructum, itémque multis moribus & cogitationibus præditum. Quapropter de musicorum & poetarum operibus melius iudicat multitudo: alij enim de alia aliqua particula, omnes autem de omnibus. Verùm hoc antecellunt viti boni & virtute præstantes vnicuique de multis, quemadmodum pulchros à non pulchris differre dicunt, & picta ex arte pingendi à veris: eo quod dispersa, & separatim posita, in vnum conducta & collecta sint. nam cum separati & seiuncti sunt, huius quidem oculum esse pulchriorem, illius autem alius aliam partem. Verùm igitur in omni populo atque in omni multitudine possit euenire hæc differentia multorum à paucis virtute præditis, obscurum est. Fortasse verò mehercule apparet, in nonnullis locum habere non posse. Eadem enim etiam in feris ratio conueniret. Atqui nōne videmus quosdam homines nihil penè dicam à feris differre? Verumtamen in aliqua multitudine nihil obstat quin id quod dictum est, verum sit. Quocirca & eam, quæ antea exposita est, dubitationem, & eam quæ est huic proxima, quarum rerum penes liberos & multitudinem civium, (tales autem sunt, quicumque neque diuites sunt, neque vllam virtutis dignitatem atque amplitudinem habent) arbitrium ac potestatem esse oporteat, possit quis his rationibus dissoluere atque expedire. Eos enim imperia obtinere maxima, non est totum: (namque eos & propter iniustitiam, & propter imprudentiam partim iniuriam facturos, partim peccaturos.) Nullos autem eis mandare magistratus, neque eos vllius esse participes, horribile ac formidolosum est. Cum enim multi honoris expertes & pauperes sunt, plena hostium sit ciuitas necesse est.

Πότερον δὲ κύριον εἶ) μᾶλλον ὁ πλῆθος, ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν, ὀλίγους δέ.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν τῶν δῆμων, ἔγωγίς ἔτερος λόγος. ὅτι ἢ δὲ κύριον εἶ) μᾶλλον ὁ πλῆθος, ἢ τοὺς ἀρίστους μὲν, ὀλίγους δέ, δοξάζειν αὐτὸ λυεῖται, καὶ τὴν ἔχον ἄπορίαν, τὰ καὶ ἂν ἀλήθεια. τοὺς γὰρ πολλοὺς, ὧν ἕκαστος ἔστιν ἕσπετος ἀνὴρ, ὁμοῦς ἐκδέχεται στυγερὰς εἶ) βελτίους ἐκείνων, οὐχ ὡς ἕκαστον, ἀλλ' ὡς συμπόδας οἷ) τὰ συμφορητὰ δὲ πάντα, τῶν ἐκ μίας ἀπορίας χρηρηγμένων. πολλῶν γὰρ ὄντων, ἕκαστον μᾶλλον ἔχον ἄρετῆς καὶ φρονήσεως, καὶ γίνεσθαι στυγερὰς ὡς πρὸς ἓνα ἀνδραποδὸν ὁ πλῆθος, πολὺ ποδά καὶ πολυχῆρα, καὶ πολλὰς ἔχοντα ἀσθένεις. οὕτω καὶ πρὸς τὰ ἡθῆ καὶ τὴν ἀφύνοια. δὲ καὶ κείνοισιν ἀμεινον οἱ πολλοὶ καὶ τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα, καὶ τὰ τῶν ποιητῶν. δῆλοι γὰρ δῆλο ἢ μᾶλλον. πρῶτα δὲ πρῶτες. ἀλλὰ οὕτω ἀφάφουσι οἱ ἀποδαῖοι τῶν ἀδρανῶν, ἕκαστος τῶν πολλῶν, ὡς πρὸς καὶ τῶν μὴ κελῶν τοὺς καλοὺς φασί, καὶ τὰ γεγραμμένα ἀφ' ἀφύνης τῶν δῆμων, τὰ στυγερὰ τὰ διεσπαρμένα χωρὶς εἰς ἓν. ἐπεὶ κεχωρισμένων γε καλλίον ἔχον τῶν γεγραμμένων, οὐδὲ μὲν τῶν ὀφθαλμῶν, ἑτέρω δὲ πῖνος ἔτερον μᾶλλον. εἰ μὲν οὖν πρὸς πρῶτα δῆμον καὶ περὶ πρῶ πλῆθος ἐκδέχεται (αὐτίω εἶ) τῶν ἀφύνοια τῶν πολλῶν πρὸς τοὺς ὀλίγους ἀποδαῖοις, ἀδελφον ἴσως ἢ τὴν Δία δῆλον ὅτι περὶ εἰς ἓν ἀδιδύατον. ὁ γὰρ αὐτὸς καὶ ὅτι τῶν θείων ἀρμόσας λόγος. καίτοι τί ἀφάφουσιν ἔνοι οἱ τῶν θείων, ὡς ἔπος εἰπεῖν; δῆλο περὶ τὴν πλῆθος ὡς πρὸς εἶ) κωλύει ὁ λεγόμενος δῆμος. δὲ ἔ) τῶν πρῶτερον εἰρημνύει ἀπορία λυσεῖν δῆλο δὲ τῶν τούτων, καὶ τῶν ἐχρημνύει αὐτῆς, τῶν δὲ κύριος εἶ) τοὺς ἐλευθέρους, καὶ ὁ πλῆθος τῶν πολιτῶν. τοιοῦτοι δὲ εἰσὶν ὅσοι [μήτε πλάστοι,] μήτε ἀξίωμα ἔχουσιν ἀρετῆς μηδέν. ὁ μὲν γὰρ μετέχον αὐτοὺς τῶν ἀφύνοια τῶν μεγάλων, ἕκαστος ἀσφής. ἀφάφουσιν ἀδικίας, ἔ) δι' ἀφύνοια, τὰ μὲν ἀδικεῖν αὐτὸ, τὰ δὲ ἀμῶν τῶν αὐτοῦ. ὁ ἢ μὴ μετὰ δίδου, μηδὲ μετέχον, φοβέρον. ὅττω γὰρ ἀτίμοι πολλοὶ καὶ πένητες ὑπερῶσι, πολλοῦ μὲν ἀδικεῖν εἶ) πλήρη τῶν πόλιν αὐτίω.

λείπεται δὴ τῷ βουλεύεσθαι καὶ κείνῳ
 μετέχειν αὐτοῖς. ὁμοίως καὶ Σόλων καὶ τῶν
 δήμων ἄνεις νομαστῶν πάροισιν ὅτι τε τὰς
 ἀρχαρχείας, καὶ τὰς θύνας τῶν ἀρ-
 χόντων. ἀρχὴν δὲ καὶ μόνος οὐκ ἔασι.
 πρῶτες μὲν γὰρ ἔχοσι σιωελθόντες ἰθα-
 νίῳ ἀμύσειν, καὶ μιγνύμενοι τοῖς βελ-
 τίοις, τὰς πόλεις ὠφελοῦσι, καθάπερ ἢ
 μὴ καθαρὰ ἔσθῃ μὲν τῆς καθαρῆς τῆ
 πάντων ποιῆσαι χρησιμώτερον τῆς ὀλίγης.
 χρεῖς δὲ ἕκαστος ἀτελής πρὸς τὸ κείνῳ
 ἔστιν. ἔχει δὲ ἡπάξις αὐτῆ τῆς πολιτείας,
 ἀπειρία πρὸς τὴν μὴ, ὅτι δοξάζειν δὴ
 τὸ αὐτὸ εἶναι τὸ κείνῳ τῆς ὀρθῆς ἰατρικῆς,
 ἔσθῃ καὶ διατρέψασαι καὶ πεινῶσαι ὅτι κα-
 μνοῖται τῆς νόσου τῆς πρῶτης. ὅτι δὲ ἔστιν
 ἰατρῆς. ὁμοίως δὲ τὸ καὶ πρὸς τὰς δήμας ἐμ-
 πειρίας καὶ τέχνης. ὡς περὶ αὐτῶν ἰατρῶν δὲ δι-
 δόναι τὰς θύνας ἐν ἰατρῆς, οὕτω καὶ τοῖς
 δήμοις ἐν τοῖς ὁμοίοις. ἰατρῆς δὲ ὁ, τε δι-
 μιουργός, ὁ ἀρχιτεκτονικός, καὶ τρίτος ὁ
 πεπαυδὸς μὲν πρὸς τὴν τέχνην. εἰσὶ γὰρ ἄλλες
 τοιοῦτοι πρὸς πάσας, ὡς εἰπεῖν, τὰς τέ-
 χνας. ἀποδίδου δὲ τὸ κείνῳ ὅσον ἢ τ-
 τον τοῖς πεπαυδὸς μὲν, ἢ τοῖς εἰδόσιν.
 ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν αἴρεσιν τὸν αὐτὸν δὴ
 δοξάζειν ἔχειν ἔσθῃ. καὶ γὰρ τὸ ἐλέσθαι ὀρ-
 θῶς, τῶν εἰδόντων ἔργον ἔστιν, οἷον, γεω-
 μέτρῳ τε τῶν γεωμετρικῶν, καὶ κυ-
 βερνήτῳ τῶν κυβερνητικῶν. εἰ γὰρ καὶ πε-
 εὶ εἰδόντων ἔργων καὶ τεχνῶν μετέχεισι καὶ
 τῶν ἰδιωτῶν ἄλλοι, ἀλλ' οὐ πῶς εἰδόντων
 γε μάλλον. ὡς τε καὶ μὲν τῶν τὸν λό-
 γον, οὐκ αὖ εἶναι τὸ πλῆθος ποιητῶν κυ-
 ειον, οὐτε τῶν ἀρχαρχείων, οὐτε τῶν θύ-
 νων. ἀλλ' ἴσως ἢ πρῶτα ταῦτα λέγεται
 καλῶς, ὅτι τε τὸν πάλαι λόγον, αὐτὸν τὸ
 πλῆθος μὴ λίαν ἀδραποδῶδες. ἔσθῃ γὰρ
 ἕκαστος μὲν, χείρων κείνης τῶν εἰδόντων.
 ἀπρῶτες ὅστωελθόντες, ἢ βελτίους. ἢ οὐ
 χείρους. καὶ ὅτι πρὸς εἰδόντων, ἔτε μόνον ὁ
 ποιήσας, οὐτ' ἀρῆς δὴ κείνῳ, ὅσων τὰ
 ἔργα γινώσκουσι καὶ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν
 τέχνην οἷον, οἰκίας, ἢ μόνον ὅτι γινώσκουσι
 ποιητῶν, ἀλλ' ἔτι βέλτιον ὁ χρωμάτος
 * αὐτῆ κείνῳ χρεῖται δὲ ὁ οἰκονόμος. καὶ πη-
 δάλιον, κυβερνήτης, τέκτονος. ἔτι δὲ ἰόντις ὁ
 δακτυμῶν, ἀλλ' ἔτι ὁ μάγιστρος. ταῦτα μὲν
 μὲν οὕτω τ' ἀπειρία τὰ καὶ δοξάζειν αὐτῶν
 λυφνίχθως. ἀλλ' ἔτι ἔτι ἐν ἐχομένη ταύτης.

γρ. αὐτῆ

A Reliquum est igitur ut consultandi & iudican-
 di sint participes. Quocirca & Solon & non-
 nulli alij latores legum eos comitiis magistra-
 tum creandoru, & rationibus ab iis, qui gesse-
 runt magistratus, repetendis præficiunt. gere-
 re autem magistratum per se & solos non si-
 nunt. Omnes enim collecti & congregati satis
 multum sensum habent, & permixti cum me-
 lioribus, profunt civitatibus, quemadmodum
 victus non purus cum puro cōiunctus omnem
 efficit utilitorem paucis: unusquisque enim se-
 orsum in iudicādo imperfectus & mancus est.
B Sunt autem in hac reip. administranda ordi-
 natione dubitationes duæ, quarum hæc prima
 est, quod videatur esse eiusdem, quis rectè
 medicatus sit, iudicare, cuius & mederi, æ-
 grumque sanare, ac morbo præsentē liberare.
 Hic autem medicus est. Atque hoc similiter
 etiam in aliis facultatibus longo usu partis, ac-
 que artibus, locum habet. Quemadmodum
 igitur medicus, apud medicos iudicium ratio-
 num referendarum subire debet: sic & alij ar-
 tifices apud simileis. Medicus autem est & is
 qui alio præscribente medicinam facit, & is
 qui docet ac præscribit quomodo medicina
 sit faciendā, & tertius, qui a puero experiendo
 artem didicit. Sunt enim tales quidam in om-
 nibus, penè dicam, artibus. Tribuimus autem
 iudicandi auctoritatem nihilo minus usu periti-
 tis, quàm scientibus. Præterea & in eligendo
 eodem modo se res habere videatur. Etenim
 rectè eligere, eorum qui sciunt, munus est:
 verbi gratia, geometram eligere, eorum est
 qui in geometria diu multumque versari
 sunt: & gubernatorem, eorum qui artem
 gubernandi tenent. Etsi enim de quibus-
 dam operibus & artibus iudicandi faculta-
 tem habeant nonnulli etiam idiotæ, & im-
 periti; at non maiorem quàm qui sciunt.
 Itaque hac ratione, comitorum, quibus
 creantur magistratus, & rationum referen-
 darum potestas penes multitudinem non sit
 redigenda. Verùm fortasse non omnia rectè
 dicuntur, tum propter rationem illam quam
 multo antè exposuimus, nisi multitudo sit
 admodum servilis; (erunt enim singuli qui-
 dem iudices scientibus deteriores: omnes
 verò congressi, aut meliores, aut non dete-
 riores;) tum quod de nonnullis rebus, ne-
 que solùm artifex qui eas effecit, neque op-
 timè iudicabit: eos omnes dico artifices,
 quorum opera iudicant etiam ij qui non ha-
 bent artem: verbi gratia, domum cognosce-
 re non solùm eius est qui fecit, sed etiam eo
 melius qui ea utitur, iudicabit: utitur au-
 tem is qui domum administrat, siue paterfa-
 miliās: & de gubernaculo melius iudicabit
 gubernator navis quàm faber: & de epulis
 conuiæ melius quàm coquus. Hanc igitur
 dubitationem ad explicandum difficilem,
 fortasse aliquis sat bene sic expedire ac dis-
 soluere queat. Altera porrò est huic proxima.
 Videtur

Videtur enim absurdum esse, penes malos
 atque improbos rerum maiorum auctorita-
 tem & arbitrium esse, quam penes viros bo-
 nos & æquos. At rationum referendarum
 iudicia & magistratum creandorum comi-
 tia, sunt maximi momenti: quæ tamen in
 quibusdam reipublicæ administrandæ for-
 mis, quemadmodum dictum est, populis
 tribuant. Concio enim talium rerum om-
 nium auctoritatem atque arbitrium habet.
 Atqui concionis quidem sunt participes, &
 consultant & iudicant ij quibus est census
 exiguus, & cuiusvis ætatis homines: pecu-
 niam autem publicam tractant, & exerci-
 tiis præficiuntur, & amplissimos maxi-
 mosque magistratus gerunt ij quibus ma-
 gnus census est. Similiter autem aliquis
 etiam hanc dubitationem soluerit. Fortas-
 sis enim hæc quoque rectè sunt instituta.
 Non enim iudex, neque senator, neque is
 qui in concione deliberat & consultat, præ-
 est aut imperat: sed confessus iudicum, &
 senatus & populus. Eorum autem qui di-
 citi sunt, vnusquisque, horum particula est.
 Particulam dico, senatorem & deliberato-
 rem concionalem, & iudicem. Quare non
 immeritò penes multitudinem maiorum re-
 rum potestas atque authoritas est. Ex mul-
 tis enim constat populus & senatus & iu-
 dicium seu iudicum confessus. Et verò cen-
 sus horum omnium amplior est, quam eo-
 rum qui vel viritim vel cum paucis collegis
 maximos magistratus gerunt. Hæc igitur
 hoc modo distincta atque explicata sint. Ea
 autem quæ primo loco exposita dubitatio
 est, declarat nihil aliud ita ratum & firmum
 esse oportere, vt leges rectas ac salutares:
 penes eum autem, qui præest reipub. siue sit
 vnus siue plures, iis de rebus statuendi arbi-
 trium & potestatem esse, de quibus leges cu-
 mulatè atque accuratè loqui non possunt,
 propterea quòd non sit facile vniuersè omnia
 appetè persequi & complecti. Qualeis por-
 tò esse leges malas, aut rectas & vtilis,
 nondum planum factum est: sed etiam
 nunc manet id quod suprà multo antè du-
 bitatum est. Enimvero necesse est leges ma-
 las aut bonas esse, & iustas aut iniustas, simi-
 liter atque reipub. administrandæ formas.
 Verumtamen hoc certè perspicuum est, le-
 ges accommodatè ad reip. administrandæ
 formam positas esse oportere. At si hoc
 verum est, non est obscurum, eas quidem
 leges, quæ sunt reip. formis rectis consen-
 taneæ, necessariò esse iustas; eas autem quæ
 deprauatis ac peruersis conueniunt, non iustas.

δοκεῖ γὰρ ἀποπῶν εἶ) ὁ μείζονων εἶ) κυ-
 εῖους τοῖς φαύλοις τῶν ἄδικων. αἱ δὲ
 βούλαι, καὶ αἱ τῶν ἀρχῶν αἰρέσεις, εἰσὶ
 μέγιστοι ἀς εὐταῖας πολιτείας, ὡς περ εἰ-
 ρηται, τοῖς δὲ μοῖς ἀποδιδῶσιν ἢ γὰρ ἐκ-
 κλησία, κύρια πρῶτων τῶν τοιούτων ἐστὶ.
 καὶ τοῖς μὲν ἐκκλησίας μετέχουσι, ἔ-
 βουλάουσι, ἔ δικάζουσι ἀπὸ μικρῶν
 ἡμῶν, καὶ τῆς τυχεύσεως ἡλικίας. ἑ-
 μῶν δὲ καὶ στρατηγῶν, ἔ τὰς με-
 γίστας * ἀρχὰς ἀρχοῦσιν, ἀπὸ μεγά-
 λων. ὁμοίως δὲ τις αἱ λύσσει καὶ ταύτων
 πῶν ἀπορίας. ἴσως γὰρ ἔχῃ καὶ ταῦτ ὀρ-
 θῶς. οὐ γὰρ ὁ δικαστὴς, οὐδὲ ὁ βουλά-
 τῆς, οὐδὲ ὁ ἐκκλησιαστῆς, ἀρχῶν ἐστὶν,
 ἀλλὰ ὁ δικαστήριον, καὶ ἡ βουλή, καὶ
 ὁ δῆμος. τῶν δὲ ῥηθέντων ἕκαστος, μῶν
 ἐστὶ τοῦτων. λέγω δὲ μῶν, τὸν βουλά-
 τῶν, καὶ τὸν ἐκκλησιαστῆν, καὶ τὸν δι-
 καστῆν. ὡς τε δικαστῶν κύριον μείζονων ὁ
 πλῆθος. ἐκ γὰρ πολλῶν ὁ δῆμος, καὶ ἡ
 βουλή, καὶ ὁ δικαστήριον. καὶ ὁ ἡμῶν
 μα δὲ πλῆθος ὁ πρῶτων τοῦτων, ἢ ὁ τῶν
 κατ' ἕνα, καὶ κατ' ὀλίγους, μεγάλας
 ἀρχὰς * ἀρχόντων. ταῦτα μὲν οὖν διω-
 εῖσθαι τῶν τῶν ἄδικων. ἡ δὲ περὶ τῆς λε-
 γόμενης ἀπορίας ποιεῖ φαερόν ὅσον οὐ-
 τως ἕτερον, ὡς ὅτι δὲ τοῖς νόμοις εἶναι
 κύριους κειμένους ὀρθῶς. τὸν ἀρχόντα
 δὲ, αὐτὸν εἶς, αὐτὸν πλείους ὡς, πε-
 ρὶ τοῦτων εἶ) κύριους, ὡς ὅσον ἕξα-
 διωατῶσιν οἱ νόμοι λέγειν ἀκρίβως, *
 ἀλλὰ ὁ μὴ ῥάδην εἶναι καθόλου δικασ-
 τῶν περὶ πρῶτων. ὁποῖος μὲντοι ἵνας εἶ-
 ναι δὲ τοῖς ὀρθῶς κειμένους νόμοις, ὅσον
 πῶν δῆλον. ἀλλ' ἐπὶ μὲν ὁ πάλαι δὲ
 πορηθέν. ἀλλὰ γὰρ ἔ ὁμοίως ταῖς πολι-
 τείας ἀνάγκη καὶ τοῖς νόμοις φαύλους ἢ
 ἀσπουδαίους εἶναι, καὶ δικαστῶν ἢ ἀδίκους.
 πλῶν τῶν γὰρ φαερόν, ὅτι δὲ περὶ
 πῶν πολιτείας κείσθαι τοῖς νόμοις. ἀλλὰ
 μὲν εἰ τῶντο, δῆλον ὅτι τοῖς μὲν καὶ τὰς
 ὀρθῶς πολιτείας, ἀναγκαῖον εἶναι δι-
 καστῶν. τοῖς δὲ καὶ τὰς πρὸς ἐκβεβηκίας,
 οὐ δικαστῶν.

καὶ ἀρχ. εἰσὶν

γρ. ἰχρίτων.

Nic. l. 5. c. 14.

AN

ΚΕΦΑΛ. ΙΒ΄.

Πότερον καὶ πλουτοῦ ὑποφύλων ἀγαθῶν
δεῖνενεμῆσθαι τοῖς ἀρχαῖς, εἰ πλούτα
τὰ λοιπὰ μηδὲν ἀφ' ἐφ' ἑρσιεν.

ΕΠΕΙ δὲ ἐν πάσαις μὲν ταῖς ἐπι-
σημίαις καὶ τέχναις ἀγαθὸν ὁ τέλος,
μέγιστον δὲ καὶ μέγιστα ἐν τῇ κυριωτάτῃ
πασῶν αὕτη δὲ ἐστὶν ἐν πολιτικῇ δυνά-
μει· ἐστὶ δὲ πολιτικὸν ἀγαθὸν ὁ δίκαιον τῶ-
το δὲ ἐστὶ ὁ κοινῆ συμφέρον· δοκεῖ δὲ πᾶσιν
ἴσον πῶς δὲ δίκαιον εἶναι, ἔ μὲν γὰρ πῶς ὁ-
μολογοῦσι τοῖς καὶ φιλοσοφίας λόγοις, ἐν
οἷς διαίρεται πρὸς τὴν ἡθικὴν. * πῶς γὰρ καὶ
πῶς δὲ δίκαιον, ἔ δὲ τῶν ἴσους ἴσον εἶναι φα-
σι. ποίων δ' ἰσότης ἐστὶ, καὶ ποίων ἀμισότης,
δεῖ μὴ λαοθητῆν· ἐξ ἧς γὰρ τῶν ἀπορίας καὶ
φιλοσοφίᾳ πολιτικῇ. ἴσως γὰρ αὐτὸ φαίη
τις καὶ πλουτοῦ ὑποφύλων ἀγαθῶν δεῖν
ἀνίστως νενεμῆσθαι τοῖς ἀρχαῖς, εἰ πλούτα
τὰ λοιπὰ μηδὲν ἀφ' ἐφ' ἑρσιεν, ἀλλ' ὁμοιοι
τυγχάνουσι ὄντες. τοῖς γὰρ ἀφ' ἐφ' ἑρσιεν, ἔτε-
ρον εἶναι ὁ δίκαιον ἔ ὁ κατ' ἀξίαν. ἀλλὰ
μὲν εἰ τῶν δὴ ἡθικῶν, ἐστὶ καὶ καὶ ἡθικῶν,
καὶ καὶ μέγιστος, ἔ κατ' ὁμοίω τ' ἀγαθῶν,
πλεονεξία τις τῶν πολιτικῶν δικαίων τοῖς
ὑποφύλοις· ἢ τῶν ὅτι πλούτων ὁ * ὑπο-
φύλων; φάμερον δ' ἐπὶ τῶν δὴ ἡθικῶν ἐπισημῶν καὶ
δυνάμεων. τῶν γὰρ ὁμοίων ἀνλητῶν πῶς τε-
χνῶν, ἔ δὲ πλεονεξία τῶν ἀνλῶν τοῖς
ἀνλητῶν ἐστὶν ὁμοίων γὰρ ἀνλητῶν βέλτιον.
δεῖ δὲ τῶν καὶ τῶν ἔργων ὑποφύλων διδόναι ἔ
τ' ὁργάνων τ' ὑποφύλων. εἰ δὲ μὴ πῶς δὴ ἡθικῶν
ὁ λεγόμενον, ἐπὶ μάλλον αὐτὸ παραγα-
γοῦσι ἐστὶ φάμερον. εἰ γὰρ εἴη τις ὑποφύλων
μὲν καὶ πῶς ἀνλητικῶν, πολὺ δ' ἐλλείπων
κατ' ἀνλητικῶν ἢ καλλος, εἰ καὶ μείζον ἐκαστον
ἐκείνων ἀγαθὸν ἐστὶ τ' ἀνλητικῶν. (λέγω
δὲ πῶς τ' ἀνλητικῶν, καὶ ὁ καλλος) ἔ καὶ τ' ἢ
ἀνλητικῶν ὑποφύλων πλεονεξία τ' ἀνλητικῶν,
ἢ ἐκείνων καὶ τ' ἀνλητικῶν. ὁμοίων ἑυ-
πῶ δὲ τῶν τοῖς ἀφ' ἐφ' ἑρσιεν τῶν ἀνλῶν.
δεῖ γὰρ εἰς ὁ ἔργον συμβάλλεσθαι πῶς
ὑποφύλων, ἔ τῶ πλούτου, καὶ τῶν ἀ-
νλητικῶν συμβάλλονται δ' ὁμοίων. ἐπὶ κα-
τὰ γὰρ τῶν τῶν λόγων πῶς ἀγαθῶν πῶς
πῶς αὐτὸ εἴη συμβλητόν. εἰ γὰρ μάλλον ὁ πῶ
μέγιστος, καὶ ὁ ὅλων αὐτὸ μέγιστος ἐν ἀμείνον
εἴη καὶ πῶς πλούτων, καὶ πῶς ἐλλείπων.

καὶ πῶς γὰρ ἡθικῶν

καὶ ὑποφύλων
fine inter-
rog. nota.

Ex ipso Fine, formas Reipubl. variare ostensa-
rus, Bonum publicum primo
inuestigat.

Quoniam autem in omnibus quidem
scientiis atque artibus finis bonum est,
maximum autem bonum & maximè est in
ea cuius est omnium maximus dominatus
maximàque auctoritas : hæc autem est civi-
lis facultas : ius porro, est bonum civile :
hoc autem est, quod communiter omni-
bus expedit : omnibus autem ius videtur esse
æquale quiddam : & aliquatenus consen-
tiunt & congruunt sermonibus philosophi-
cis, in quibus de iis quæ ad mores perti-
nent, distinctè atque explicatè disputatum
est; (nam & quid ius, & quibus sit ius, & æ-
qualibus æquale esse oportere, ostendunt;)
qualium rerum sit æqualitas, qualiumque in-
æqualitas, non est ignorandum. Inest au-
tem in hoc dubitatio & philosophia civilis.
Fortassis enim dixerit aliquis ex omni boni
præstantia magistratus & imperia tribui in-
qualiter oportere, si cæteris rebus omnibus
nihil inter se differant, sed sint fortè fortu-
na similes. iis enim qui inter se differunt, &
ius & id quod ex dignitate est, diuersum
ac dissimile esse. At si hoc verum est, er-
go & ex coloris præstantia & ex procerita-
tis & ex qualiscumque boni, ij qui rebus il-
lis præstabunt, plus iurium civilium obtine-
re debebunt. Aut hoc perspicuè falsum est :
apparet autem in aliis scientiis & facultati-
bus. Nam ex tibia canentibus, qui sint inter se
arte pares ac similes, non sunt nobilioribus
dandæ plures tibiæ, aut meliores : nihilo
enim melius tibia canent. Oportet autem
ei qui opus efficit melius, quique opere an-
tecellit, etiam instrumentorum præstantiam
largiri. Quod si nondum satis planum est
quod dicitur, ab iis qui id volunt longius
producere, faciliè intelligetur. Si quis enim
existat, qui arte quidem tibia canendi excel-
lat, nobilitate autem & splendore generis
aut pulcritudine sit inferior, etiamsi vnum-
quodque bonorum illorum maius bonum sit,
quàm ars tibia canendi, (dico autem nobi-
litate & pulcritudinem) & quamuis illa
arti tibia canendi proportionè præstent
plus, quàm ille arte tibia canendi cæteris
præstantiores. Oportet enim ad opus conferre
& valere præstantiam & diuitiarum & nobi-
litate atque generis : at nihil conferunt. Præ-
terea hac ratione omne bonum cum omni
bono comparari posset. Nam si magis est tale,
quod aliqua magnitudine tale est, quàm illud
quod aliis reb⁹ præstat, ergo & omnino magni-
tudo contendat cum diuitiis & cum libertate.

Quare si hic magnitudine præstat plus quam ille virtute, & si omnino virtuti magnitudo antecellit, omnia inter se comparari possint. Si enim tanta magnitudo tanta magnitudine maior est, licet intelligere tantam æqualem fore. Quoniam autem hoc fieri non potest, perspicuum est, homines etiam in rebus civilibus probabili ratione non ex omni inæqualitate & præstantia de magistratibus & imperiis contendere. Nam si alij quidem tardi sunt, alij celeres, nihilo plus oportet iccirco hos quidem plus habere, illos verò minùs: sed in certaminibus quidem gymnics huic præstantiæ tribuitur honos & præmium: quibus rebus verò constat ciuitas, his de rebus controuersiam esse necesse est. Quapropter probabilem causam habent nobiles, & liberi, & diuites, quamobrem honorem sibi arrogent. Oportet enim in ciuitate esse homines liberos & locupletis, qui pro censu tributum conferant. Non enim ex omnibus egentibus constare possit ciuitas, quemadmodum neque ex seruis. At porro si his opus est ciuitati: & iustitia scilicet, & bellica virtute opus est: nam nec sine his vrbs habitari & frequentari potest. verumtamen sine prioribus quidem illis, non potest consistere ciuitas: sine his verò pulchrè frequentari & præclarè regi non potest.

A ὡς τ' εἰ πλεονόδι δὲ φέρει καὶ μέγεθος, ἢ ὀδὲ κατ' ἀρετῆν, καὶ πλεονόδι ὑπερέχει ὁλως ἀρετῆς μέγεθος, εἴη δὲ συμβλητὰ πόματα. ἴσον δὲ γὰρ μέγεθος, εἰ κρείττον ἴσον δὲ, ἴσον δὲ δὴλον ὡς ἴσον. ἐπεὶ ὅτι τὸ ἀδύνατον, δὴλον ὡς καὶ ὅτι τῶν πολιτικῶν ἀλόγως ἔχει πᾶσιν αἰσούτηται ἀμφισβητοῦσι τῶν ἀρχῶν. εἰ γὰρ οἱ μὲν βραδύς, οἱ δὲ ταχέως, ὁ δὲ ἀρχὴ τῶν δὲ τοῖς μὲν πλεον, τοῖς δὲ ἔλαττον ἔχει. ἀλλ' ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἐὶ τούτων ἀφ' ἑαυτοῦ λαμβανόμενα ἴσην. ἀλλ' ὅτι ὡς πόλις συνέστηκεν, ἐν τούτοις ἀνάγκη ποιέσθαι πλεον ἀμφισβητοῦσιν. ἀλλ' ὅτι ἀλόγως ἀπίποιούται τῆς ἡμῶν οἱ ἀρχαί, καὶ ἐλάττεροι, καὶ πλούσιοι. δεῖ γὰρ ἐλάττεροι τ' εἶναι, καὶ τμήμα φέρουσας. οὐ γὰρ αἰεὶ πόλις ἔξ ἀπόρων πόματων, ὡς τῶν οὐδὲ ἐκ δούλων. ἀλλὰ μὲν εἰ δὲ τούτων, δηλονότι καὶ δικαιοσύνης, καὶ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς. ὁ δὲ γὰρ ἀπὸ τούτων οἰκείσθαι πόλιν δυνατὸν. πλεον δὲ μὲν μὲν τῶν ἄλλων ἀδύνατον εἶναι πόλιν, ἀπὸ δὲ τούτων οἰκείσθαι καλῶς.

CAPVT XIII.

Ex boni publici diuersitate Respubl. variare demonstrat.

Ad hoc igitur, ut sit ciuitas, aut hæc omnia aut nonnulla certè ex his merito ambigere & contendere videantur: ad vitam honestam vero doctrina & virtus iustissimè litigarint, quemadmodum & antea dictum est. Quoniam autem neque omnium rerum æqualem partem ferre debent, qui sunt vna quadam re tantum æquales, neque inæqualem, qui sint vna re inæquales: necesse est taleis omneis reipubl. administrandæ formas à rectis deflectere ac deerrare. Dictum autem est etiam antea omneis quodammodo iure ambigere: simpliciter verò & absolutè non omneis iure. Diuites quidem, quia agri terræque plus eis suppetit: at ager communis est: præterea in rebus contrahendis magnam partem sunt fideliores. Liberos autem & nobiles, ut inter se finitimos. Magis enim ciues sunt generosi, quam humili genere & obscuro loco nati: nobilitas autem apud singulas nationes domi est honorata: præterea quia verisimile est, eos qui ex melioribus nati sunt, esse meliores: nobilitas enim generis virtus est.

Tom. III.

ΚΕΦΑΛ. ΙΓ'.

A πορείαι, τῆν δὲ τῶν ἀρετῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀμφισβητεῖν, παιδεία καὶ ἀρετῆ, ἢ πλούτου ἢ ἀρχαίας. καὶ τῆς δεήσεως ποιέειν, εἰ τις ὅστις εἰς ἀρετῆς ὑπερβολῆ πόματων δὲ φέρων. ἐν οἷς καὶ αἰεὶ ὄφραχισμοῦ.

D Πρὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν εἶναι, δεξίαν αἰεὶ ἢ πόματα ἢ ἐνιαῖα γὰρ τούτων ὀρθῶς ἀμφισβητεῖν. πρὸς μὲντοι ζῶν ἀγαθῶν ἐὶ παιδεία, καὶ ἡ ἀρετῆ, μάλιστα δικαιοσύνης [αὐ] * ἀμφισβητήσασ, κατὰ τῶν εἰρήν) καὶ ἀρετῶν. ἐπεὶ δ' ἔτε πόματων ἴσον ἔχον δεῖ τοῖς ἴσοις ἐν τῇ μόνον ὄντας, ἔτε αἰσον τοῖς αἰσοῦσι κατ' ἐν, ἀνάγκη πᾶσας εἶναι τὰς τριῶν πόλιτείας πρὸς ἀνάγκης. εἰρηται μὲν οὖν καὶ * E πρὸς τῶν, ὅτι ἀμφισβητοῦσι τῶν πινὰ δικαιοσύνης πόματες, ἀπλῶς δ' ἔτε πόματες δικαιοσύνης: οἱ πλούσιοι μὲν, ὅτι πλεον μέτεσι τῆς χάρας αὐτοῖς. ἢ ὅτι χάρα, κοινόν: ἐπὶ πρὸς τὰ συμβόλαια πιστοὶ μάλλον ὡς ὅτι τὸ πλεον: οἱ δὲ ἐλάττεροι καὶ ἀρχαί, ὡς εἰ γὰρ ἀλλήλων. πολίται γὰρ μάλλον οἱ γυμναστέροι, τῶν ἀρχαίων. * ἢ οἱ ἀρχαί πρὸς ἐκαστοῖς οἴκοι τῆμιος. ἐπὶ δὲ τῆς βελτίους εἰκὸς τοῖς ἐκ βελτίωνων ἀρχαί γὰρ ὅστις ἀρετῆ χάρας.

γρ. ἀμφισβητήσασ,

Suprà, c. 9.

Zuing. ἢ τ. αἰγ.

Rr ij

ὁμοίως δὴ φησὶ μὲν δικαίως ἔτι καὶ ἄμφοισὶν. χρῆναι γὰρ ἄμφοισὶν εἶναι φαλὸν τὴν δικαιοσύνην, ἢ πάσας ἀδικαίως ἀκολουθεῖν τῆς ἀδικίας. ἀλλὰ μὲν καὶ οἱ πλείους πρὸς τοὺς ἐλάττους· καὶ γὰρ κρείττους καὶ πλουσιώτεροι καὶ βελτίους εἰσὶν, ὡς λαμβανόμενων τῶν πλεόνων πρὸς τοὺς ἐλάττους. ἀρ' οὖν εἰ πάντες εἴεν ἐν μιᾷ πόλει λέγω δ' οἷον οἱ τ' ἀγαθοὶ, καὶ οἱ πλούσιοι καὶ ἀγαθοὶ, ἐπὶ τῷ πλήθει δὴ τὸ πολιτικόν ἰσχυρότερον ἀμφοισήτησις ἔσται, τίνας δὲ ἄν δὲ, ἢ οὐκ ἔσται; καὶ ἡ ἐκείνη μὲν οὖν πολιτεία τῆν εἰρημύων, ἀδικαίως ἀμφοισήτησις ἢ κρείσσις τίνας δὲ ἄν δὲ. τοῖς γὰρ κρείσσις ἀμφοισήτησις ἀλλήλων οἷον ἢ μὲν, ὅτι δὲ πλουσιῶν ἢ τῶν, τῶν δὲ τῆν ἀποδιδάτων ἀδράων εἶναι. ἔτι δὲ τῆν ἀδικίας ἐκείνη τὸν αὐτὸν ἔσται.

ἀλλ' ὁμοίως * σκοποῦμεν ὅτι μὲν τὸν αὐτὸν αὐτῆς ἀρχῆς χεῖρον, πῶς δὲ εἶναι εἶναι. εἰ δὲ τ' ἀριθμὸν εἴεν ὀλίγοι πάντων οἱ τ' ἄμφοισιν ἔχοντες, τίνα δὲ διελεῖν [τῶν] ἔσται; ἢ ὀλίγον πρὸς ὀλίγον δεῖ σφαιρῆν, εἰ δυνατοὶ διακρίναι τὴν πόλιν ἢ ἴσους τοῖς πλείους, ὡς τ' εἶναι πόλιν ἐξ αὐτῶν; ἔστι δὲ ἀπορία ἵνα πρὸς ἀποδιδάτων τοὺς ἀδικαίως ἀμφοισήτησις πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀδικίας. δόξα μὲν γὰρ ὅτι λέγειν δικαίως οἱ δὲ τ' πλουσιῶν ἀδικαίως ἀμφοίως τῶν ἔτι οἱ καὶ ἄλλοι. δὴλον γὰρ, ὡς εἶναι πάλιν εἰς πλουσιώτερος ἀποδιδάτων ἔστι, * δηλονότι καὶ τὸ αὐτὸ δικαίως τῶν ἀρχῆν τ' εἶνα ἀποδιδάτων δεῖσθαι ὁμοίως τῶν τ' ἀδικαίως ἀμφοισήτησις, τ' ἀμφοισήτησις τῶν ἀδικαίως ἀμφοισήτησις. αὐτὸ τ' τῶν ἴσως συμβῆσθαι καὶ πρὸς τῶν ἀδικαίως ἀμφοισήτησις ὅτι τ' ἀδικαίως. εἰ γὰρ ἵνα εἰς ἀδικαίως ἀμφοισήτησις τῶν ἀλλῶν, τῶν ἐν τῶν πολιτικῶν ἀδικαίως ἀμφοισήτησις ὄντων, τῶν εἶναι δεῖ κρείον καὶ αὐτὸ δικαίως. οὐκοῦν εἰ καὶ τ' πλείους εἶναι γὰρ δεῖ κρείον, ὅτι κρείττους εἰσὶ τῶν ὀλίγων, καὶ εἰς, ἢ πλείους μὲν τῶν ἐνός, ἐλάττους δὲ τῶν πολλῶν, κρείττους ὡς τῶν ἀλλῶν, τούτοις δὲ δέοι κρείους εἶναι μάλλον, ἢ τ' πλείους. πάντες δὲ αὐτ' εἰσὶ φανερόν ποιεῖν, ὅτι τούτων τῶν ὄρων ὅσοις ὀρθός ἐστι, καὶ ὅτι ἀδικαίως ἀμφοισήτησις μὲν ἀδικαίως, τοῖς δ' ἀλλοῖς ἀδικαίως ἀμφοισήτησις ἀδικαίως. ἔτι δὲ τ' πρὸς τοὺς κατ' ἀδικαίως ἀδικαίως ἀμφοισήτησις κρείους εἶναι τ' πολιτικῶν ἀδικαίως, ὁμοίως τῶν [πρὸς] τοὺς κατ' ἀδικαίως ἀμφοισήτησις, ἔχοντες δὲ λέγειν τὰ πλείους λόγον ἵνα δὲ δικαίως

γρ. σκοποῦσι μὲν, αὐτὸν σκοποῦμεν

α. δηλονότι

A Similiter igitur dicemus etiā virtutem ambigere. virtutem enim dicimus ad omne genus societatis accommodatam atque utilem, esse iustitiam, quam necessariō ceteræ subsequuntur. Quin & plures cum paucioribus non immeritō contendant: Nam etiam potentiores, & diuitiores & meliores sunt, si plures ita sumantur, ut cum paucioribus conferantur. Vtrum igitur si isti omnes essent in vna ciuitate, boni inquam, & diuites, & nobiles, & preterea alia multitudo civilis, cōtrouersia aliqua inter hos & multitudinē futura est, quos reip. præesse oporteat, necne? In vnaquaque igitur earū reip. administrandæ formarum, quæ antè dictæ sunt, incontrouersum iudicium est, quos reip. præesse oporteat. Illarum enim inter se differentia, ex eorum qui dominationem & auctoritatem in ciuitate obtinent, differentia nascitur: verbi gratia, alia, quod penes diuites summa sit potestas, alia, quod penes viros bonos & virtute præstanteis: idemque de vnaquaque aliarum sentiendum. Verumtamen videamus, cum vno eodemque tempore hæc præsto sunt, quomodo sint definienda. Si igitur ij qui virtute præditi sunt, pauci sint omnino numero, quænam distinctio adhibenda queve ratio ineunda est? an paucitas ex opere spectanda est, possintne hi administrare ciuitatem? an tot numero esse debent, ut ex his possit constare ciuitas? Dubitatio autem quedam est in omnibus qui de ciuilibus honoribus ambigunt. Videantur enim nullā iustam causam afferre, qui se propter diuitias imperare postulant: itémque qui propter genus. Apparet enim, si quis rursus vnus cæteris omnibus diuitior sit, propter eandem rationē scilicet fore ut vnus in omneis imperium habeat: similitérque si quis generis nobilitate excellat, iis imperet qui propter libertatem de imperio ambigunt. Hoc idem autem fortasse eueniet, etiam in ea reipubl. administrandæ forma, in qua optimi viri rerum potiūtur, quæ aristocratia dicitur, si quis virtute ciuibus aliis antecellat. Nam si quis vnus aliorum omnium, qui in administratione reipubl. boni sunt, sit optimus, penes hunc esse arbitrium & potestatem oportet eodem iure. Ergo si etiam penes multitudinem summam potestatem esse oportet, propterea quod multi plus possint, quàm pauci: consequens est, ut, si vnus, aut plures quidem vno, sed pauciores multis, plus possint, quàm alii, penes hos potius quàm penes multitudinem, summam potestatem esse oporteat. Hæc igitur omnia videntur planum facere, horum finium & quasi terminorum nullum esse rectum, ex quo ii se quidem reipubl. præesse & imperare, alios autem omneis suo imperio subiectos esse postulant. Nam ad eos qui virtutis nomine postulant se in reipubl. administranda dominatum atque auctoritatem obtinere, similitér & ad eos qui ob diuitias, possit plebs & multitudo rationem quandam iustam opponere.

B

C

D

E

Nihil enim obstat quominus interdum multitududo paucis & melior sit, & locupletior, non ut singuli, sed ut conferti & uniuersi. Quocirca etiam ad dubitationem & quaestionem, quam proponunt quidam, licet hoc modo respondendo occurrere. Dubitant enim nonnulli, virum scriptor legis, qui leges optimas ferre velit, in legibus scribendis utilitatem meliorum, an plurium intueri debeat, cum id quod dictum est, euenit. rectum autem fortasse sumendum est. Fortasse verò id rectum est, quod ad totius ciuitatis utilitatem, & ad rem omnium ciuium communem & publicam pertinet. Ciuis porro est communiter quidem is qui imperandi & parendi est particeps: in vnaquaque autem republ. dissimilis ac diuersus est: in optima verò is qui potestatem habet & consilium cepit parendi & imperandi, proposita sibi vita ex virtute degenda. Si quis autem vnus, aut plures quidem vno, non tamen ita multi, ut iustam ciuitatis magnitudinem explere possint, tantopere aliis antecellant praestantia atque exsuperantia virtutis, ut aliorum omnium neque virtus, neque potentia ciuili, si sint plures, cum illorum virtute & potentia sit comparanda; si vnus, cum illius tantum; non iam hi sunt in partibus ciuitatis numerandi iniuria enim afficientur, si aequalia mereri iudicabuntur, & non ampliora, qui tantopere sint virtute & potentia ciuili inaequales ac superiores. Probabile enim est, eum qui talis sit, Deum quendam esse inter homines. Ex quo intelligere licet, & totam rationem legum ferendarum ad aequaleis & genere & potentia referri ac pertinere. In taleis autem viros legem non esse. Ipsi enim sunt lex. Etenim ridiculus sit, qui conetur in eos leges ferre. dicerent enim fortasse, quod Antisthenes ait leones dixisse, orationem in concione habentibus leporibus, & ut omnes aequalia obtinerent, postulantibus. Quapropter & decernunt ostracismum, id est, exilium decennale, per testam, sine ignominia, ex ciuitates, in quibus populus rerum potitur, propter huiusmodi causam. Haec enim maximè omnium aequalitatem persequi videntur. Itaque qui videbantur potentia excellere propter diuitias, aut amicorum multitudinem, aut alias aliquas virtutibus ciuileis, eos exilio decennali per testam iactum è patria pellebant, & ad definitum tempus è ciuitate summouebant. Fabulantur autem etiam Argonautas Herculem propter talem causam reliquisse. noluisse enim Argo nauim cum cum aliis vehere, ut longo interuallo ceteros videntes superantem. Quocirca & ij qui tyrannidem consiliūque, quod dedit Periander Thrasibulo, vituperant, non sunt existimandi simpliciter id rectè reprehendere.

A *ὁμοῖον γὰρ καὶ κωλύει ποτὲ τὸ πλῆθος εἶναι βέλ-
 ητον τῶν ὀλίγων καὶ πλοσιώτερον, ὅχι ὡς καθ' ἑκάστον, ἀλλ' ὡς ἀθροῖς. δὲ καὶ παρὰ τὴν ἀπορίαν, ἡμὲν ζητῶσι ἐκ παλαιότητος ἕνεκα, εἰ δέχεται τῶν τῶν ἔργων ἀπορῶν. ἀπορῶσι γὰρ ἕνεκα, πότερον τῶν νομοτετῶν νομοτετῶν βελτιώμενα πῶς τῶν ὀρθοτάτοις νόμοις, παρὰ τῶν βελτιόνων συμφέρον, ἢ παρὰ τῶν πλεόνων, ὅταν συμβαίη τὸ λεγόμενον. τὸ δὲ ὀρθὸν ληπτέον ἴσως. τὸ δὲ ἴσως ὀρθὸν, παρὰ τῶν πόλεως ὅλης συμφέρον, ἐκ παρὰ τῶν κρινόντων τῶν πολιτῶν. πολίτης ἢ κρινῶν μὲν, ὁ μετέχων τῶν ἀρχῶν ἐκ ἀρχαίας, ὅστις καθ' ἑκάστην τῶν πολιτείων, ἕτερος παρὰ τῶν ἀρχῶν, ὁ δυνάμενος ἐκ παλαιότητος ἀρχαίας καὶ ἀρχῶν παρὰ τῶν βίων τῶν καθ' ἀρετῶν. εἰ δέ τις ὅστις εἰς τοσοῦτον ἀγαθῶν κατ' ἀρετῆς ὑπερβολῶν, ἢ πλείους μὲν εἶναι, μὴ μὲν τοὶ δυνατοὶ πληρώμα παλαιότητος πόλεως, ὡς τὸ μὴ συμβολητῶν εἶναι τῶν ἄλλων ἀρετῶν πᾶσιν, μηδὲ τῶν δυνάμειν αὐτῶν τῶν πολιτικῶν παρὰ τῶν ἐκείνων, εἰ πλείους εἰ δ' εἷς, τῶν ἐκείνου μόνον. ὁ δὲ πλεόνων τοῖς μέτροις πόλεως. * ἀδικήσονται γὰρ ἀξιοῦμενοι τῶν ἴσων, ἀνομοῖον κατ' ἀρετῶν ὄντες, καὶ τῶν πολιτικῶν δυνάμειν ὡς τὸ γὰρ θεὸν ἐν ἀνθρώποις εἶδος εἶναι τοιοῦτον. ὅταν * δηλονότι καὶ τῶν νομοτετῶν ἀνάγκη εἶναι παρὰ τῶν ἴσων, ἐκ τῶν ἀρχῶν ἐκ τῆς δυνάμει κατ' ἢ τῶν τοιοῦτων ὅτι εἰ νόμος αὐτοὶ γὰρ εἰσι νόμος. καὶ γὰρ ἡμοῖος ἀνομοῖον νομοτετεῖν ἕνεκα πειρώμενος κατ' αὐτῶν. λέγουσιν γὰρ ὅτι ἴσως ἀπὸ Ἀντιθένης ἔφη τοὺς λέοντας, δημηγοροῦντων τῶν δασυπόδων, καὶ τῶν ἀξιοῦμενων πᾶσιν ἔχον. δὲ καὶ πῶς τὸν ὀφθαλμῶν αἰδημοκρατοῦμαι πόλεως, δὲ τῶν τοιαύτων αἰτίων. αὐτῶν γὰρ δὲ δοκῶσι δῶκεν τῶν ἰσοτήτων μάλιστα πᾶσιν. ὡς τὸ τοὺς δοκῶντας ὑπερέχειν δυνάμει ἀπὸ πλούτου, ἢ πολυφιλίας, ἢ ἕνεκα τῶν πολιτικῶν ἰσῶν, ὡς ἀρχῶν ἐκ μετρίων ἐκ τῶν πόλεως χρόνοις ὡριμένοις. μεταλογεῖται ἢ ἔργα Ἀργοναύτας τῶν Ἡρακλέα κατὰ λιπῶν δὲ τοιαύτων αἰτίων. ὅτι γὰρ ἐπέλεον αὐτὸν ἀρχῶν τῶν ἀρχῶν μὲν τῶν ἀρχῶν, ὡς ὑπερβολῶν πολὺ τῶν πλεόνων. δὲ καὶ τοὺς ψευδοὺς τῶν τυραννίδων καὶ τῶν Περικλέους Θεοστυβούλα συμβολίας, ὅχι ἀπλάως οἴητον ὀρθῶς ὁπτιμαί.*

ἢ ἀδικήσονται
 ἢ ἀνομοῖον
 ἢ ἀδικήσονται
 ἢ ἀνομοῖον
 ἢ ἀδικήσονται
 ἢ ἀνομοῖον

Sed in optima reip. administrandæ forma multam habet dubitationem ad explicandum difficilem, non si sit in aliquo aliorum bonorum excellentia, (verbi gratia, virium, & diuitiarum, & amicorum multitudinis,) sed si quis existiterit, qui virtute aliis præstet, quid sit opus factio. Non enim iam dixerint talem virum esse exigendum, atque è patria exterminandum: neque verò tali viro imperandum. Simile enim fuerit atque si imperia partientes se Ioui imperare postulerent. Reliquum igitur est, (quod videtur ita comparatum esse natura,) vt omnes huic vltro pareant, ac libenter: & quidem ita, vt tales viri in ciuitatibus sint perpetui reges.

CAPVT XIV.

Reipublicæ regie species enarrat.

Fortasse autem his expositis aliò transire, & de regno considerare verum est. Hanc enim reip. administrandæ formam in rectis numerandam esse dicimus. Videndum autem est, vtrum expediat & ciuitati & regioni, in qua futurum est vt omnes bene & beatè viuât, regis imperio parère, an alia aliqua potius reip. administrandæ forma vti: an aliquibus regali imperio parère conducatur, aliquibus non conducatur. Sed primum diuisio ac distinctio regnorum faciendâ est, videndumque vtrum eorum genus vnum sit, an plura genera diuersa. Facile igitur hoc quidem est intelligere, complura esse regnorum genera, neque omnium imperij modum esse vnum. Reip. enim administrandæ forma, qua vtuntur Lacedæmonij, videtur illa quidem esse regnum, maxime regnorum eorum quæ legitima sunt: vetum penes regem non est summa rerum omnium potestas, sed vbi extra fineis Lacedæmonios prodierit, dux & princeps est eorum quæ ad bellum pertinent: præterea res diuinæ regibus mandatæ sunt. Hoc igitur regnum, instar est imperij militaris, eius quod obtinent belli duces summa potestate præditi: cuiusque perpetui. Necis enim potestatem non habet, nisi in quodam regno: quemadmodum apud antiquos in bellicis expeditionibus, lege ea quæ est in manibus & armis posita. Quod declarat Homerus. Agamemnon enim maledicta & contumelias verborum patienter audiebat in concionibus: extra concionem autem etiam necandi potestatem liberam atque integram habebat. sic enim ait:

Quem longè à pugna ad nauis discedere cernam, Non tamen ille ideo volucris fugisse canesque Se putet. & alibi: Mortis me penes arbitrium est, & summa potestas.

A Φαμερόν. ἄλλ' ὅτι τ' ἀείσης πολιτείας ἔχῃ πολλῶν ἀπορίας, ἢ καὶ τῶν δῆλων ἀγαθῶν πλὴν ὑποφιλίᾳ, ὅτ' ἰσχύος καὶ πλοῦτος, καὶ πολυφιλίας. ἀλλὰ αὖ τις γῆραι δὲ φέρων κατ' ἀρετῶν, τί γὰρ ποιῆν. οὐ γὰρ δὴ φαίνεται ἀπὸ δὲ ἐκβάλλειν ἑμεδιστῆνας τὸν τοιοῦτον. ἀλλὰ μὲν ἐστὶ ἀρετῆς γὰρ τοιοῦτου. ὡς πλῆστον γὰρ καὶ εἰ τῷ Διὸς ἀρετῆς ἀξιοῖεν, μερίζοντες τὰς ἀρχάς. λείπεται τὸν πῆλιν, ὅπως ἔοικε πεφυκέσθαι, πείθεσθαι τὰ τοιοῦτα πρῶτας ἀσμένως ὥστε βασιλέας εἶναι τοιοῦτους αἰδίοις ἐν ταῖς πόλεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Βασιλείας εἶδη τέτταρα τὸν ἀριθμὸν ἔχει. οἷς ὅτι τέλει ὁ πέμπτος εἶδος ὡς ἐστὶν ἐπισημασμένον.

C IΣΩΣ δὲ καλῶς ἔχει μὲν τοῖς εἰρημῶσι λόγοις μεταβιῶσαι καὶ σκέψασθαι περὶ βασιλείας. φαιδρὸν γὰρ τῶν ὀρθῶν πολιτειῶν μίαν εἶναι τὴν αὐτὴν. σκοπιῶν δὲ πότερον συμφέρει τῇ κοινότητι καλῶς οἰκῆσθαι καὶ πόλιν ἢ γῆρας, βασιλεύεσθαι, ἢ ἄλλ' ἀλλήλως πολιτεία μάλλον. ἢ ἕως μὲν συμφέρει, ἕως δὲ οὐ συμφέρει. δὲ δὲ ὡς ἔστιν διελῆσθαι, πότερον, ἐν ὅτ' ἰσχύος ἔστιν αὐτῆς, ἢ πλείους ἔχει ἀγαθοῦς. ῥᾶ δὲ δὲ τὸ γὰρ κατὰ μαθεῖν, ὅτι πλείω τε γῆρας ὡς εἶναι, ἢ τῆς ἀρετῆς ὁ ἕτερος ἔστιν οὐ γὰρ πασῶν. ἢ γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολιτεία, δοκεῖ μὲν εἶναι βασιλεία μάλα τῶν κατὰ νόμον. ὅσα ἔστι δὲ κυρία πρῶτων. ἀλλ' ὅταν ὄξελθῃ τὴν γῆρας, ἢ γὰρ μὲν ἔστι τῶν ὡς ἐστὶ τὸν πόλεμον. ἐπὶ δὲ τὰ ὡς τοῖς θεοῖς ἀποδίδεται τοῖς βασιλεύουσιν. αὐτῇ μὲν οὖν ἡ βασιλεία, ὅτ' ἐρατηγὰ τις ἀποκράτωρ, καὶ αἰδῆτος ἔστι. κτεῖται γὰρ οὐ κύριος, εἰ μὴ ἐν τῇ βασιλείᾳ, κατὰ τὸ ὅτι τῶν ἀρχαίων ἐν ταῖς πολεμικαῖς ἐξέδοις ἐν γῆρας νόμοι. διὰ τῶν Ὀμηροῦ. οὐ γὰρ ἄγαμέμνων κακῶς μὲν ἀκούων ἐπέειπετο ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. ὄξελθόντων γ', καὶ κτεῖται κύριος ἐν. λέγει γὰρ,

Ὀν δὲ κ' ἐγὼν ἀπὸ βλάστη μαχῆς, - ἢ οἱ ἄρχιοι ἐπέειπε Φυγέθι κύνας, ἢ οἱ οἰωνοῖς.

Παρὸ γὰρ ἐμοῦ θάνατος.

Vide Victor.

Victorius Variar. l. 36. c. 12.

Ιλιαδ. α. β. ε. ι.

Ιλιαδ. β.

ἐν αὐτῷ οὖν τὸ εἶδος βασιλείας, κρα-
 τία ἀφ' βίου. τούτων δ' αἱ μὲν, καὶ γέ-
 νος εἰσὶν· αἱ δ', αἰρεταί. καὶ τούτων
 δ' ἄλλο μοναρχίας εἶδος, οἷα παρ'
 αἰσίοις εἰσὶ βασιλείαι τῶν βαρβάρων. ἐ-
 χροισὶ δ' αὐταὶ τὴν δυνάμειν πᾶσαι πα-
 ραπλησίας τυραννικῆ· εἰσὶ δ' ὁμοίως καὶ
 νόμον, καὶ πατεριᾶ. ἀφ' ἧς δ' δουλικώ-
 τερος εἶ) τὰ ἠθρ φύσῃ, οἱ μὲν βαρβάρων
 τῶν Ἑλλήνων, οἱ δὲ καὶ τῶν Ἀσίων, τῶν
 καὶ τῶν Ἑυρώπην, ὑποδρόοισι τὴν
 δεσποτικὴν ἀρχὴν, ὁσὸν δυσχεραίνον-
 τες. τυραννικῆ μὲν οὖν ἀφ' ἧς τοιοῦτον εἶ-
 σιν· ἀσφαλὲς δὲ ἀφ' ἧς * πατεριᾶ καὶ
 νόμον εἶ) καὶ ἡ φυλακὴ δὲ βασιλικὴ καὶ
 ἡ τυραννικὴ, ἀφ' ἧς αὐτὴν αἰτία. οἱ
 γὰρ πολῖται, φυλάττουσιν ὅπλα, τοὺς βα-
 σιλεῖς τοὺς ἑταίρους, ξενικόν. οἱ μὲν γὰρ,
 καὶ νόμον, καὶ ἐχόντων· οἱ δ', ἀχόντων
 ἀρχεῖσιν. ὡς οἱ μὲν καὶ τῶν πολιτῶν·
 οἱ δ', ἐπιτοὺς πολίτας ἔχουσι τὴν φυλα-
 κὴν. δύο μὲν οὖν εἶδη ταῦτα μοναρχίας·
 ἕτερον δ', ὁ αὐτὸν εἶναι τοὺς ἀρχαίους Ἑλ-
 λησιν, οὓς καλοῦσιν Αἰσυμνήτας. ἐστὶ δὲ
 τῶν, ὡς ἀπλάως εἰπεῖν, αἰρετὴ τυραν-
 νίς· ἀφ' ἧς φέρουσα δὲ τῆς βαρβαρικῆς,
 οὐ τὰ μὴ καὶ νόμον, ἀλλὰ τὰ μὴ πα-
 τειος εἶ) μόνον. ἤρχον ἧ οἱ μὲν ἀφ' βίου
 τὴν ἀρχὴν ταύτην· οἱ δὲ, μέγρι πινῶν
 ὠειομένων χρόνων ἢ παρ' ἑξέων· οἱ εἴλοντο
 ποτε Μιτυλιναῖοι Πίπτακον παρὸς τοὺς
 Φυλάδας, ὧν παρ' ἑξήκοντον Ἀντικλιδίης
 ἔσ' Ἀλκίμος ὁ ποιητής. διηγοῖ δ' Ἀλκίμος,
 ὅτι τυραννὸν εἴλοντο τὸν Πίπτακον, ἐν τῇ
 τῶν σχολίων * μὲν. ἐπιτοῦ γὰρ ὅτι τὸν
 κακοπάτειδα Πίπτακον πόλεως τῆς ἀχό-
 λω καὶ βαρυδάμορος ἐστάθητο τυραννὸν,
 μέγ' ἐπαμείνοντες ἀολλέες. αὐτὴ μὲν οὖν
 εἰσὶ τε καὶ ἡσθμ, ἀφ' ἧς μὲν ἡ τυραννικῆ
 εἶ), δεσποτικῆ· ἀφ' ἧς αἰρεταί, καὶ ἐχόν-
 των, βασιλικῆ. τέταρτον δ' εἶδος μοναρχίας
 βασιλικῆς, αἱ καὶ τοὺς ἠρωϊκούς χρό-
 νοὺς ἐχούσαι τε καὶ * πατεριᾶ γηρόμεναι
 καὶ νόμον. ἀφ' ἧς γὰρ τοὺς παρ' ἑξέων γένεσθαι
 πληθούς διεργέτας καὶ τέχνας ἢ πόλεμον, ἢ
 ἀφ' ἧς σιναγαγαῖν, ἢ πολεῖσαι γένεσθαι, ἐγέν-
 νοντο * βασιλεῖς ἐχόντων, καὶ τοὺς παρ' ἑξέ-
 λαμβάνουσι πατεριοί. κύριοι ἧ ἡσθμ τὴν τε
 καὶ πόλεμον ἢ γημονίας, ἔσ' ἡσθμ, ὅσαι
 μὴ ἱερατικῆ· ἔσ' παρὸς τούτοις, τῆς δίκης

A Hoc igitur vnum regni genus est, imperium
 belli per totam vitam. Atque horum alia
 sunt hereditaria, & quasi gentilia: alia opti-
 ua, & populorum arbitrio ac suffragio man-
 dari solita. Aliud est præter hoc monarchie
 genus, cuiusmodi regna sunt apud nonnullos
 barbaros. habent autem hæc omnia vim &
 potestatem tyrannico imperio persimilem
 ac finitimam: verumtamen legi sunt con-
 sentanea & paterna. Nam propterea quod
 & barbari moribus sunt feruilioribus quàm
 Græci, & Asiani quàm Europæi, herile im-
 perium perferunt, neque hoc vlla ex par-
 te agrè ferunt. Sunt igitur hæc regna, ty-
 rannica, propter talem causam: & tamen sta-
 bilia ac tuta: tum quia sunt patria atque aui-
 ta, tum quia legitima. Et verò custodia, re-
 gia est, non tyrannica, propter eandem cau-
 sam. Reges enim septi & stipati sunt armis
 ciuium; tyranni, externorum. Illi enim ex
 lege, & hominibus sponte parentibus: hi
 præter legem & inuitis imperant. Itaque illi
 quidem à ciuibus acceptam, hi autem in ci-
 ueis comparatam habent corporis custodiam.
 Duo igitur sunt hæc monarchiarum genera.
 Aliud porro est, quod apud præscos Græcos
 vigeat, quos Æsymnetas appellant. Est au-
 tem hoc monarchie genus plene tyrannis opti-
 ua, seu suffragio & consensu populi delata:
 quæ à barbarica tyrannide differt, non eo quod
 non sit legi consentanea, sed eo tantum
 quod non sit auita neque patria. Hoc autem
 imperium obtinebant alij per omnem vitam,
 alij vsque ad præfinita tempora, & ad cer-
 tas res gerendas: verbi gratia, optatunt ac le-
 gerunt quondam Mitylenæi Pittacum ad-
 uersus exfules, quorum duces erant Antime-
 nides & Alcæus poëta. Declarat autem Al-
 cæus in quodam obliquo carmine (scholion
 Græci nominant) Pittacum à Mitylenæi sty-
 rannum esse sumptum. eis enim vitio vertit,
 quod Pittacum in humili & misera patria na-
 tum, lentæ, & infelicis ciuitatis tyrannum
 creatint, congregati eum laudibus in cælum
 ferentes. Hæc igitur monarchie & sunt & erant,
 propterea quia sunt tyrannicæ, heriles, & do-
 minorum propriæ: sed quia sunt optiua, po-
 pulique suffragio deferuntur, & quia in volun-
 tarios vsurpantur, regales. Quartum autem
 genus monarchie regalis complectitur illas
 quæ temporibus heroicis floruerunt, quibus
 populi sponte sua parebant, quæque erant aui-
 ta, & patriæ, & legitimæ. Quia enim primi de
 multitudine bene meriti fuissent, vel tradendis
 artibus vel bellis gerendis, aut quia dispersos
 congregassent, aut quia solū agrumq; præbuis-
 sent, reges à voluntariis creabantur, regnumq;
 quod obtinuerant, suis liberis ac posteris trade-
 bant. Erat autem penes eos & imperij belli ei,
 & sacrificiorum, quæ modò ad sacerdotum
 parteis non pertinebant, arbitrium ac potestas:
 tum præterea controuersias disceptabant.

γρ. πατεριοί

γρ. πατεριοί

γρ. πατεριοί

Scrib. βασιλικῆς

Hoc autem faciebant alij iurati, alij iniurati. Iusturandum porrò erat sceptri sublatio. Reges igitur, qui priscis temporibus fuerunt, & res urbanas, & eas quæ agri finibus continebantur, & eas quæ extra finis imperij patebant, perpetuò moderabantur, atque administrabant. Posteriùs autem partem earum sponte sua dimittentibus regibus, partem plebe detrahente, in aliis quidem ciuitatibus sacrificia dumtaxat regibus relicta sunt: in eis verò, in quibus meritò regnum appellari poterat, extra regni finis rei militaris dumtaxat principatum obtinebant. Regni igitur hæc sunt genera, quatuor numero: vnum quod viguit heroicis temporibus: hoc autem in eos quidem valebat, qui sponte sua imperio parebant; sed ad res certas ac præfinitas. Rex enim erat imperator, & iudex, & rerum diuinarum dominus atque arbiter. Secundum barbaricum: hoc autem gentile imperium est, herile, legitimum. Tertium quod Æsymnetiam nominant: hoc autem est tyrannis, in optione & suffragatione populi posita. Quartum est Laconicum: hoc autem est, vt simpliciter & paucis verbis dicam, imperium militare perpetuum. Hæc igitur hoc modo inter se differunt. Quintum autem regni genus est, cum penes vnum omnium rerum potestas, (quemadmodum vnaquæque gens & vnaquæque ciuitas, reipubl. compos & domina est,) quod regnum rei familiaris administrandæ rationem descriptione & ordine imitetur. Quemadmodum enim rei familiaris tuendæ procuratio, regnum quoddam domus est: sic regnum, ciuitatis & gentis vnus aut pluriū tuendarum atque administrandarum ratio est.

CAPVT XV.

Vtrum regnum vniuersim inter bonas Reip. formas connumerari debeat.

Dvo autem ferè sunt regni genera, vt dicam quod sentio, de quibus considerandum sit: hoc, & Laconicum. Alia enim si non omnia, at certe multa inter hæc sunt interiecta. Nam vel pauciorum rerum penes reges est potestas, quam in regno integro, & suis omnibus numeris absoluto: aut plurium quam in Laconico. Quare in duob. propemodum omnis quæstio posita est: quorum vnus est, vtrum expediat ciuitatibus, imperatorè, seu belli ducem, esse perpetuum: & hunc vtrum ex stirpe & genere, an ex omnibus pro sua cuiusque dignitate ac virtute: an non expediat. Alterum, vtrum vtile sit penes vnum rerum omnium esse potestatem, necne. De tali igitur belli imperio considerare, ad legum rationem potius quam ad aliquam reip. administrandæ formam pertinet. In omnibus enim reip. administrandæ formis hoc fieri potest. Quare in præsens hoc omittamus.

Aλέκλειον. τὸτο δὲ ἐποίουν, οἱ μὲν, οἱ ὀμνύοντες· οἱ δ', ὀμνύοντες· ὁ δὲ ὄρκος ἡ τῆ σκήπτρου ἐπιμάχαις. οἱ μὲν οὖν ὅτι τῶν ἀρχαίων χρόνων, καὶ τὰ κατὰ πόλιν, καὶ τὰ ἐνδημα, ἔτι τὰ ὑπερέμια, σιωχῶς ἤρχον· ὕστερον δὲ, τὰ μὲν αὐτῶν παρεόντων τῶν βασιλέων, τὰ δὲ τῶν ὀχλων ἀρχαίρου μύρων, ἐπὶ μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσι θυσία κατελείφθησαν τοῖς βασιλεύσι μόνον· ὅπου δὲ ἀξιοῖ εἰπεῖν εἰ βασιλείαν, ἐπὶ τοῖς ὑπερέμοις τῶν πολεμικῶν πλεῖον ἡγεμονία μόνον εἶχον. Βασιλείας μὲν οὖν εἶδεν αὐτὰ, τέτταρα τὸν ἀριθμὸν· μία μὲν, ἡ περὶ τοῖς ἡρωικοῖς χρόνοις· αὐτὴ δὲ ἡ ἐκόντων μὲν, ὅτι οἱ δὲ ὠρισμένοι· στρατηγὸς γὰρ ἡ καὶ δικαστὴς ὁ βασιλεὺς, καὶ τῶν περὶ τοῖς θεοῖς κύριος· δεύτερα δὲ, ἡ βαρβαρικὴ· αὐτὴ δὲ ἐστὶν ἐκ γένους ἀρχαῖα ἀποικικὴ καὶ νόμον τέτταρα δὲ, ἡ αἰσυμνητεία περὶ σαυροβόλοισιν· αὐτὴ δὲ ἐστὶν αἰρετὴ τυραννίς· τέταρτη δὲ, ἡ Λακωνικὴ, τούτων· αὐτὴ δὲ ἐστὶν, ὡς εἰπεῖν ἀπλάως, στρατηγία καὶ γένος αἰδέας. αὐτὰ μὲν οὖν τῶτον τὸν ἔργον ἀφάφουσι ἀλλήλων. πέμπτον δὲ εἶδος βασιλείας, ὅταν ἡ πόλεως κύριος εἴς ὧν, ὡς περὶ ἕκαστον ἔθνος, ἔτι πόλις ἐκάστη, τῶν κοινῶν, τετραγμένη καὶ πλεῖον οἰκονομικῶν. ὡς περὶ γὰρ ἡ οἰκονομικὴ βασιλεία ἡς οἰκίας ἐστὶν, ὅπως ἡ βασιλεία πόλεως, καὶ ἔθνοισ ἐνός, ἢ πλείονος, οἰκονομία.

D

ΚΕΦΑΛ. ΙΕ.

Ἀπορία πολλὰ, περὶ βασιλείας, καὶ τῶν ἑνα ἀρχῶν.

Σχεδὸν δὲ δύο ἐστὶν, ὡς εἰπεῖν, εἶδη βασιλείας, περὶ ὧν σκεπτόμεν, αὐτὴ τε, καὶ ἡ Λακωνικὴ. τὸ γὰρ διῶν καὶ πολλὰ, μετὰ τῶν τούτων εἰσὶν. ἑλαττόνων μὲν γὰρ κύριοι τὴν παμβασιλείας, πλεόνων δὲ εἰσὶ τὴν Λακωνικῆς. ὡς τε ὁ σκέμμα σχεδὸν περὶ δυοῖν ἐστὶν. ἐν μὲν, πότερον συμφέρει ταῖς πόλεσι στρατηγὸν αἰδέον (εἰ), καὶ τῶτον ἢ καὶ γένος, * ἢ καὶ μέγας, ἢ ἔτι συμφέρει· ἐν δὲ, πότερον ἑνα συμφέρει κύριον εἶναι πόλεως, ἢ ἔτι συμφέρει. ὁ μὲν οὖν περὶ τῶν αὐτῆς στρατηγίας ἔπισχυρεῖν, νόμων ἔχει μάλλον εἶδος, ἢ πολιτείας. ἐπὶ ἀπάσης γὰρ ἐπὶ δὲ χεῖρα γίγνεται τῶτον ταῖς πολιτείαις· ὡς τὸ ἀφείδω * πλεῖον ἢ ὀλίγον.

Quidam, ἢ ὀλίγον.

πωρότιω. ὁ δὲ λοιπὸς ἔπος τῆ βασιλείας, **A**
 [πολιτείας] εἶδος ἔστιν. ὡς τε πρὸς τοῦτου δὲ
 θεωρήσαι, καὶ τὰς ἀπορίας ἐπιδραμεῖν τὰς
 ἐνοῦσας. ὅρα δὲ ὅτι τῆς ζητήσεως αὐτῆς,
 πότερον συμφέρει μάλλον ἢ τὸ τῶ ἀείσου
 ἀνδρὸς ἀρχεῖν, ἢ ἢ τὸ τῶ ἀείτων νόμον.
 δοκοῦσι δὲ τοῖς νομίμοις συμφέρειν βασι-
 λείαν, ὅ καὶ τοῦ μόνου οἱ νόμοι λέγαν,
 ἄλλ' ἔπειτα τὰ πρὸς πῶσιοντα ὅπιταίτην.
 ὡς τ' ἐν ὀποιοῦν τέχῃ τῶ γράμματα
 ἀρχῆν, ἢ λίθον καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μὲν πρὸ
 * τετραήμερον κινεῖν ἔξεσι τοῖς ἰατροῖς. ἐὰν
 ἢ πρὸς τὸν ὅτι τὰς αὐτὰς κινεῖται. Φαιε-
 ρὸν τῶν ὡς οὐκ ἔστιν ἢ τῶ γράμματα καὶ
 νόμοις, ἀείτη πολιτεία, ἀλλ' ἢ τὸ αὐτῶ
 αἰτίας. ἀλλὰ μὲν καὶ κείνον δὲ ἢ πρὸς ἀρχῆν
 τὸν λόγον τὸν καὶ τοῦ τοῖς ἀρχοῖσι κρῖται
 δ', ὅ μὴ πρὸς τῶ παθητικὸν ὅλως, ἢ ὅ
 συμφέει. ὅ μὲν οὖν νόμῳ τῶ τὸ ἔχ ἢ πρὸς
 χῆ, ψυχῶ δ' ἀποπίντω αἰάτῃ τῶ τῶ
 ἔχῃ πᾶσιν. ἀλλ' ἴσως αὐ φαίνεται, ὡς αἰ-
 πῶ του βουλεύονται πρὸς τῶ καὶ ἔκαστα
 καλλίον. ὅτι μὲν τῶν αἰάτῃ νομοτέτῳ
 αὐτὸν εἶναι, δηλόν, καὶ κείνῳ νόμοις, ἀλλὰ
 μὴ κρείοις, ἢ πρὸς ἀνομοῖν. ἐπεὶ πρὸς
 τῶ γ' ἄλλων εἶναι δὲ * κρείοις, ὅσα μὴ
 διωατὸν τὸν νόμον κείνῳ, ἢ ὅλως, ἢ ὅ.
 πότερον δὲ ἔνα τὸν ἀείσου δεῖ ἀρχῆν, ἢ
 πρὸς τῶ; καὶ γὰρ νῦν στωιόντες διχάζοις, ὅ
 βουλεύονται, ὅ κρείοις. αὐτὰ δ' αἰ κρεί-
 σῆς εἰσι πᾶσαι πρὸς τῶ καὶ ἔκαστον. καὶ
 ἔνα μὲν οὖν συμβολῶν ὅλως οὐκ ἔστιν, ἴσως
 χείρων. ἀλλ' ἔστιν ἢ πόλις ὅ πολλῶν, *
 ὡς πρὸς ἐστῆσις συμφορητὸς καλλίων μιᾶς
 καὶ ἀπλῆς. ἀλλ' ἢ τῶ καὶ * κείνῳ ἀμεινον ὅ-
 χλος πολλῶ ἢ εἰς ὅλως οὐκ ἔστιν. ἐπὶ μάλλον ἀ-
 ἀφθονον ὅ πολὺ. καὶ τὰ πρὸς ὕδωρ ὅ
 πλῆτον, ἔτω καὶ ὅ πλῆτος τῶ ὀλίγων ἀφθ-
 φθωρότερον τῶ δ' ἔνός ἢ ὅρῃς κα-
 τηθέντος, ἢ ἔνος ἔτερον πάσις τοῦτου,
 αἰάτῃσι διεφθάρται τῶ κείσιν. ὅ καὶ δ' ἔρ-
 ρον ἀμα πρὸς τῶ ὀργισθῆναι καὶ ἀμῶ τῶν.
 ἔτω ἢ ὅ πλῆτος οἱ ἐλθῶσι, μηδὲν πρὸς
 τῶ νόμον πρὸς τῶντες, ἀλλ' ἢ πρὸς ὡν ὅκ-
 λείπειν αἰάτῃσι αὐτῶν. εἰ ἢ δὲ τῶ μὴ
 ῥάδῃ ἐν πολλοῖς, ἀλλ' εἰ πλείοις εἶεν ἀ-
 γαστοὶ καὶ ἀνδρῆς καὶ πολῖται, πότερον ὅ
 εἰς ἀφθωρότερος ἀρχῶν, ἢ μάλλον οἱ
 πλείοις μὲν τῶ ἀειθμόν, ἀγαστοὶ ἢ πρὸς τῶ;

Infrà, c. 16.

γρ. περιμε-
ση Mer-
curialis;
Variar. 1.
2. c. 18.

γρ. κρείοις
ὅσα δὲ μὴ
δ. πρὸς τ. κ. ἢ
ὅ. ἢ ὅ, πρὸ-
πρὸς εἶα τῶ
ἀρ. δὲ ἀρ
χῆ, ἢ πολ-
λοῖς,

Scprà, c. 11

γρ. κείνη
ἀμῶν

A Alter autē reliquus regni modus, reip. admi-
 nistrāda genus est. Itaque de hoc consideran-
 dum est, & dubitationes ad explicandū diffici-
 les, quæ in eo insunt, percurrēda ac pertra-
 ctāda sunt. Caput autem & principium que-
 stionis est hoc: vtrum vtilius sit ab vno optimo
 viro ciuitatem seu gentem gubernari, an ab
 optimis legibus. Qui arbitrantur ciuitatibus
 expedire à rege gubernari, ij existimant legem
 vniuersè tantum de rebus loqui, & non acco-
 modatè ad ea quæ eueniunt, iubere. Itaque in
 quauis arte, ex iis quæ scripta sunt, imperare,
B stultum esse. Et in Ægypto post diem quar-
 tum mouere licet medicis: quòd si ante id tem-
 pus medicinam facere conentur, suo periculo
 faciunt. Perspicuum igitur est, non esse illam
 optimam reipubl. administrāda formam, quæ
 literas & leges sequitur propter eandem cau-
 sam: verumtamen etiam vniuersa illa ratio iis
 qui ciuitates moderantur, suppetere debet.
 Melius autem est id in quo nulli insunt animo-
 rum motus atque affectus, quàm id cum quo
 vnà nati sunt. At lex quidem omni affectu va-
 cat: animus autem humanus omnis necessariò
 perturbationibus concitatur. Sed fortasse di-
C xerit aliquis, virum bonum, pro eo quòd affe-
 ctibus non careat, de rebus singularibus meliùs
 cōsultaturum, quàm leges. Necesse igitur esse,
 cum latorem legum esse, & leges esse scriptas,
 in promptu est, non tamen ratas, qua ex parte à
 recto aberrāt ac deflectunt: (nam quòd ad alia
 attinet, in eis oportet esse ratas ac stabileis:) in
 iis igitur rebus non debent esse ratæ, quas lex
 non potest diiudicare ac decidere, aut omnino,
 aut bene. Sed vtrum vnum virum optimum,
 an omneis, aut multos, imperare oportet? Nam
 etiam nunc in vnum coacti & congregati dis-
D ceptant & consultant, & iudicant. Omnia au-
 tem hæc iudicia, sunt de rebus singularibus.
 Vnusquisque igitur per se, quisquis fuerit, si
 cum multis comparetur, fortasse deterior est.
 At ciuitas ex multis constat, eoque pluris est:
 quemadmodum conuiuij apparatus multi-
 plex, & in quem multi symbolam contulerunt,
 elegantior ac splendidior est, quàm vnus &
 simplex. Iccirco multa meliùs iudicat homi-
 num cætus, quàm vnus quisquis sit. Præterea
 tutior ac munitior est à periculo corruptionis,
 multitudo: & quemadmodum vberior aqua
 minùs facilè corrumpi potest, sic & multitudo
E paucitate incorruptior est. Iam verò vno ab ira,
 aut ab aliqua alia tali animi perturbatione su-
 perato atq; occupato, iudicium corruptum sit
 necesse est. Illic autem magni negotij est, om-
 neis iratos esse, & peccare. Fingamus autem
 esse multitudinem ciuium liberorum, qui nihil
 agant præter legem, nisi quibus de rebus ei
 aliquid deesse necesse est. Quòd si hoc non
 est facile reperire in multis: attamen si plures
 sint boni & viri, & ciues, vtrum vnus, idem-
 que princeps & reipublicæ moderator, incor-
 ruptior atque integrior est: an potius plures quidem numero, boni autem omnes?

An perspicuè plures? At hi quidem dissident, & discordant inter se : vnus autem dissidere non potest. Verùm huic rei fortasse opponendum est, viros bonos, & eos, quorum animus integer ac sanus est, esse instar vnus illius. Si igitur plurium quidem imperium, eorumque omnium bonorum virorum, optimatum potestatem seu aristocratiam esse statuere oportet: vnus autem viri boni, regnum: optabilius quiddam sit ciuitatibus aristocratia, seu optimatum potestas, quàm regnum, siue cum potestate siue sine potestate sit imperium, si plures item viros bonos sumere liceat: ac iccirco fortasse sub regibus antea vivebant, quia rarò reperire licebat viros plures longè cæteris virtute præstanteis, præsertim cum etiam tunc in paruis vrbibus habitarent. Prætereà verò ob beneficentiam reges creabant: quod virorum bonorum opus ac munus est. Posteaquam verò multi virtute similes existere cœperunt, ferre iam regum dominatum non potuerunt, sed commune quiddam quæsiuerunt, & reip. administrandæ formam instituerunt. Vbi autem deteriores effecti quæstum è repub. facere cœperunt, hinc probabile est esse nata paucorum imperia. Fecit enim ea res vt diuitiæ essent in pretio & honore. Ex his autem in tyrannidas primùm migrauerunt: ex tyrannidibus verò in democratiam, seu populi potestatem. Nam cum propter turpis lucris studium temp. semper ad pauciores redigerent, multitudinem robustiorem ac validiorem reddiderunt, ita vt ea in tyrannum inuaserit, impetumque fecerit, populique potestates seu democratia nata sint. Posteaquam autem accidit vt ciuitates amplificatae atque auctæ sint; fortasse ne facile quidem est aliam existere reip. administrandæ formam, quàm populi potentiam. Si quis autem in ciuitatibus optimum esse statuat à regibus gubernari, quid fiet eorum filiis? an etiam genus ac sobolem regnare oportet? At qui si nascentur filij patri dissimiles ac degeneres, perniciosum est eos regnare. At non relinquet rex taleis filios regni successores, cum sit in eius potestate positum hoc facere? At hoc non iam facile est ei credere. Difficile enim est, & maioris virtutis, quàm capere possit humana natura. Inest autem etiam in hoc dubitatio ad explicandum difficilis, quod ad potentiam regiam attinet, vtrum eum, qui regnaturus est, aliqua vi succinctum ac septum esse oporteat: qua poterit imperium respuentibus, & obtemperare recusantibus, vim afferre: aut quomodo ei imperium administrare liceat. Nam etiam si penes eum summa sit potestas ex lege, nihilque sua voluntate aut libidine præter legem agat, potentia tamen, qua leges custodiat & sacrosanctas conseruet, ei suppetat necesse est. Fortasse igitur, quod ad talem regem attinet, non est difficile hanc quæstionem definire.

A ἢ δὴ λὼν ὡς οἱ πλείους; ἀλλ' οἱ μὲν, * σα-
 σιάζουσιν ὁ δὲ εἷς, ἀσασίας. ἀλλὰ πῶς
 τῷ δὴ πηπέτον ἴσως, ὅτι ἀουδαῖοι πλὴν
 ψυχῶν, ὡς καὶ κακίνοσ ὁ εἷσ. εἰ δὴ πλὴν
 μὲν τῶν πλείων δὲ χλῶ, ἀγαθῶν δὲ ἀν-
 δρῶν πῶντων δὲ ἰσοκρατία γέτεον, πλὴν
 δὲ τῶ ἐνός, βασιλεία, ἀρετώτερον αὐ-
 εἶη τῶσ πόλεσιν ἀεισοκρατία βασιλεία,
 καὶ μὲν δυνάμειωσ καὶ χεῖρσ δυνάμειωσ
 οὐσίη τῆσ δὲρχῆσ, δὴ ἢ λαβὴν πλείουσ *
 B ὁμοίωσ. καὶ ἀφ' τῶσ ἴσως ἐβασιλεύοντο
 πῶσ τερον, ὅτι ἀσὴνιον ἰὼ βίρην ἀνδρασ *
 πολὺ ἀφ' ἀφ' ἔργησ κατ' ἀρετῶν, ἀλ-
 λωσ τε καὶ τότε μικροῦσ οἰκοῦσ πόλεσ.
 ἐπὶ δὲ ἀπ' ἀεργασίησ καὶ ἰσασμ τῶσ βα-
 σιλῆσ ὅσφ' ὅσιν ἔργησ τῶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν,
 ἐπεὶ ἴστω ἐσαστε γίγασ πολλοῖσ * ὁμοίωσ
 πῶσ δὲρχῆσ, ὅσφ' ἐπὶ ἰσῶ ἐμμοσ, ἀλλ'
 ἐζήτωσ κοινόν τῆ, ἐ πολιτείασ καὶ ἰσασμ.
 C ἐπεὶ ἴ χεῖρσ γηρόμοροσ ἐχρηματίζον-
 το ἀπὸ τῶ κοινῶν, ἐπὶ τῶν ποτῶν δὴ λῶ-
 γῶν γῆσασ τῶσ ὀλιγαρχίασ. ἐν τῶν γῶ
 ἐποίησμ τὸν πλοῦτον, ἐκ δὲ τῶτων,
 πῶσ τὸν εἷσ τυραννίδασ μετέβαλλον. ἐκ
 δὲ τῶ τυραννίδων, εἷσ δημοκρατίασ. αἰεὶ
 γῶ εἷσ ἐλάττωσ ἀγροντεσ δὲ ἀγροκέρδησ,
 ἰσχυρότερον δὲ πλῆθοσ κατέστησμ, ὡσφ'
 ὅσφ' ἔσασ, καὶ γῆσασ δημοκρατίασ. ἐπεὶ
 δὲ καὶ μείζουσ εἶησ συμβέβηκε τῶσ πό-
 λεσ, ἴσωσ ὅσφ' ἔσασ ἐπὶ γίγασασ πολι-
 τείασ ἐτέραν πῶσ δημοκρατίασ. εἰ δὲ δὴ
 υἷσ δὲρχῶν γῆσ δὲ βασιλεύεσασ τῶσ πόλε-
 σι, πῶσ ἐξῆ τῶ πῶσ τῶ τῶτων; πότερον
 καὶ δὲ γῆσ δὲ βασιλεύῶν; ἀλλὰ γηρο-
 μόρων ὁποῖων ἰνέσ ἔτυχον, βλαβερόν. *
 D ἀλλ' οὐ κατ' ἀλείψῶ τῶσ υἷσ ἀφ' ἀδούχοσ ὁ
 βασιλεύσ, ἐπὶ ἔσασίησ ἔχων τῶσ ποῖη-
 σασ; ἀλλ' ὅσφ' ἐπὶ τῶσ ἔσασ πῶσ πῶσ
 E χαλεπὸν γῶ, καὶ μείζονοσ δὲρχῆσ ἢ κατ'
 ἀνδρῶν πῶντων φύσιν. ἔχῶ δὲ ἀπῶσ καὶ
 πῶσ τῆσ δυνάμειωσ, πότερον ἔχῶν δὲ τὸν
 μῆοντα βασιλεύῶν ἰσχυρὸν πῶσ αὐτόν,
 ἢ δυνήσεται βιάζεσασ τῶσ μὴ βουλο-
 μόροσ πειθαρχεῖν. ἢ πῶσ ἐνδέχεται πλὴν
 δὲρχῆσ δὲρχῆσ. εἰ γῶρ' καὶ χῶ νόμοσ
 εἶη χῶσ, μῆδὲν πῶσ τῶν χῶ πλὴν
 αὐτῶ βούλησιν πῶσ τὸν νόμοσ, ὅμοσ
 ἀπῶσ χῶσ ὁ πῶσ χῶσ αὐτῶ δυνάμει, ἢ φυ-
 λαξῶ τῶσ νόμοσ. τῶσ μὲν οὖν τῶ πῶσ τ'
 βασιλέα τὸν πλοῦτον, ἢ χαλεπὸν δὲρχῆσ.

χ. πασά σιπ.

γρ. ὁμοίωσ.

Quidam, πολλοῖσ

γρ. ὁμοίωσ

γρ. ἀπ' οὐ

πῶσ δῶσ,

κῶσ ὡσ,

πῶσ πῶσ,

pressius,

& elegan-
tius.

δὲ γὰρ αὐτὸν μὲν ἐχθρίαν εἶ) δὲ ποσὴν
 πῶς πῶς ἴσμεν, ὥστε ἐκάστου μὲν καὶ ἐνὸς
 καὶ συμπληθόνων, κρείττω, τῶ δὲ πλήθους,
 ἡπώ. κατὰ τὸ οἶτ' ἀρχαῖοι τὰς φυλάκας
 ἐδίδοσαν, ὅτε κατὰ τὸν ἴνα τῆς πόλεως
 οὐκ ἀλάτω Αἰσυμνήτιν, ἢ τύραννον καὶ
 Διονυσίω υἱοῦ, ὅτ' ἦται τοὺς φύλακας, συ-
 νεβούλβου τοῖς Συρακοσίοις διδοῖαι τοσού-
 τοις τοὺς φύλακας.

Κ Ε Φ Α Λ. 15.

Περὶ παμβασιλείας τὰ ἕω' ἄλλων λε-
 γόμενα.

Περὶ δὲ βασιλείας, ἧς πῶς αὐτῶ
 βέλτησιν πρῶτα ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅ, τε
 λόγος ἐφέσηκεν, καὶ ποιητέον τ' ἔσται. ὅ
 καὶ γὰρ καὶ νόμον λεγόμενος βασιλεὺς οὐκ

Suprà, c. 15.
 γρ. βασι-
 λείας, mi-
 nus rectè.

γρ. ἀφ' ἑαυ-
 τῶ

γρ. οὐδὲ κ.

γρ. τὰ πῶς

Victorius
 οὐδ' αὖθρ.
 Variar. l.
 23. c. 16.
 γρ. ἐφίσησι

ἐστὶν εἶδος, κατὰ τὸ οἶτ' εἰπομένη, * πολιτείας.
 ἐν πάσῃς γὰρ ὑπάρχει ἐνδέχεται στρατη-
 γία αἰδῶν, οἷον ἐν δημοκρατία, καὶ ἀριστο-
 κρατία, καὶ πολλοὶ ποιοῦσιν ἓνα κύριον τῆς
 διοικήσεως. Ἰσαύτη γὰρ ἀρχὴ τις ἐστὶ ἐπε-
 ρεῖ Ἐπίδαμνον, καὶ ἄλλ' Ὀπουνταῖον, κατὰ
 τὴν μέγαν ἐλαττωμένην, ἧς τὴν παμβασιλείας
 καλεσμένης, αὐτὴ δὲ ὅτι κατὰ τὸν * ἀρχὴ
 πρῶτων καὶ τῶν ἐαυτῶν βέλτησιν ὁ βασιλεὺς,
 [λεκτέον.] δοκεῖ δὲ ἵσιν * ἧς καὶ φύσιν εἶ) τὸ
 κύριον ἓνα πρῶτων εἶ) τὴν πολιτείαν, ὅπου συ-
 νέστηκεν δὲ ὁμοίων ἢ πόλις. τοῖς γὰρ ὁμοίοις
 φύσιν αὐτὸ δίκαιον ἀγαθόν καὶ τὸ αὐτῶ
 ἀξίον καὶ φύσιν εἶ). ὥστε εἴτ' ἢ ἴσιν ἐ-
 χθρὸις ἀρίστοις ἐφίση ἢ ἐκδητὰ, βλαβε-
 ρὸν τοῖς σώμασιν ἔσται καὶ * ὅτι τὰς
 ἡμας ὁμοίως κρίνω καὶ ὅτι ἀρίστοις τοῖς ἴσοις.
 ἀφ' ἑαυτοῦ μᾶλλον ἀρχὴν ἢ ἀρχαῖον δι-
 καιον, καὶ ὅτι ἀφ' ἑαυτοῦ ἴσιν ὡσαύτως. τῶ
 δ' ἡδὲ νόμος ἢ γὰρ τὰς ἴσιν, νόμος. τὸ ἀφ' ἑαυ-
 τῶν νόμον ἀρχὴν ἀρετώτερον μᾶλλον ἢ τὴν πο-
 λιτείαν ἓνα πῶς. καὶ τὸ αὐτὸν γὰρ λόγον τῶτον,
 καὶ εἰ ἴσιν ἀρχὴν βέλτηον, τοῖς κατὰ
 σατέον νομοφύλακας ἐπὶ τῶν τοῖς νό-
 μοις. ἀγαθόν γὰρ εἶ) ἴσιν ἀρχαῖς ἀλλ'
 ἔχ' ἓνα τῶτον εἶναι φασὶ δίκαιον, ὁμοίων γὰρ
 ὄντων πρῶτων. ἀλλὰ μὲν ὅσα γὰρ μὴ δοκεῖ
 διώκειν ἀφ' ἑαυτοῦ ὁ νόμος, * ἔδ' αὖθρ.
 πῶς αὖ διώκει γὰρ εἶ) ἀλλ' ὅτι τῶν
 παιδύσας ὁ νόμος, * ἐφίσησι τὰ λοιπὰ τῆ
 διοικητικῆς γνώμης κείνην καὶ διοικεῖν τοῖς ἀρ-
 χοντάς. ἐπὶ δ' ἐπιμορφούσιν διδασκῶν, ὅ, ἡ αὖ
 δόξη, πειρωμένοις ἀμείνων εἶναι τὴν κείνων.

A Oportet enim ei vim quidem præstò esse,
 sed talem vim, ut validior sit quàm singuli,
 & vnus & complures: imbecillior quàm vni-
 uersa multitudo: quales antiqui custodias
 tribuebant, vbi quem ciuitatis Æsymne-
 tam, quemadmodum appellabant, aut ty-
 rannum creassent. Et quidam Syracusanis,
 vt Dionysio custodes petenti, tales custodes
 darent, suadebat.

CAPVT XVI.

B Vtrum regnum plenum dictum inter bonas res pub.
 connumerari debeat, ex aliorum sen-
 tentia dubitat.

C Vm autem de eo rege, qui omnia suo
 nutu atque arbitratu gerit, sermo
 nunc fit institutus, tum hac de re videndum
 est. Nam qui rex ex lege appellatur, is non
 efficit, ut diximus, regni speciem. In omni-
 bus enim ciuitatibus contingere potest ut sit
 imperium belli perpetuum, veluti in demo-
 cratia, seu populi potestate, & aristocratia,
 id est, optimatum potentia: & multi vni
 totius reip. administrandæ ac moderandæ po-
 testatem deferunt. Tale enim quoddam im-
 perium est etiam Dyrrachij, & verò Opun-
 te, aliqua ex parte angustius. Verùm de eo
 regno, quod suis omnibus partibus absolu-
 tum & integrum appellatur, (hoc autem est,
 ex quo rex omnia suo arbitratu moderatur)
 dicendum est. Videtur autem non esse na-
 turæ consentaneum, ut vnus omnium
 ciuium sit dominus, vbi ex similibus con-
 stat ciuitas. Iis enim qui sunt similes na-
 tura, idem ius eandemque dignitatem esse
 necesse est natura: Quare, si quemadmo-
 dum victum & cultum æqualem hominibus
 inæqualibus tribui, lædit corpora, ita & de
 honoribus existimandum est. Similiter igi-
 tur & æqualibus inæqualeis tribui, pernicio-
 sum est. Quocirca nihilo magis eos impe-
 rare quàm imperio parère iustum est. Vicissim
 igitur imperare, similiter & parère iustum
 est. Hoc autem iam lex est. Ordinis enim de-
 scriptio, lex est. Legem igitur imperare opta-
 bilius est, quàm vnum aliquem ciuem. Hac
 porò eadem ratione etiamsi aliquos impe-
 rare præstet, hi tamen faciendí sunt legum
 custodes ac ministri. Magistratus enim esse
 aliquos necesse est: sed hunc vnum esse, iu-
 stum esse negant, cum præsertim sint om-
 nes similes. Iam verò quæcumque non vide-
 tur posse lex definire, ea ne homo quidem co-
 gnoscere queat: sed posteaquam lex accu-
 ratè & studiosè homines erudit, aliqua tra-
 dit ac mandat magistratibus sententia ac
 mente iustissima iudicanda atque admini-
 stranda. Præterea verò & quicquid homini-
 bus periculum facientibus, melius quàm leges
 scriptæ, visum fuerit, corrigere permittit.
 Qui

νάτων ὅστιν. ἔτι οὖν τὸ γ' ἀπὸ πλεονεξίας, ὡς ἐκ ἀναγκαῖον ἀποφρονεῖ) τ' κεινοῦ-
 πα πρὸς τὸ ποιῶν, ἀλλ' ὅτι οὐχ ἕνα μόνον,
 ἀλλὰ πολλοῖς. κείνη γὰρ ἕκαστος ἀρχῶν πε-
 παδὸς μέρους ὑπὸ τῆ νόμου καλῶς. ἀπο-
 πον δ' ἴσως αὖ εἰ) δόξεν, εἰ βέλτιον ἴδοι
 τῆς δυοῖν ὁμμοσι ἔδυσιν ἀκοῶς κείνων,
 καὶ πρὸς τῶν δυοῖν ποσὶ καὶ χερσίν, ἢ πολ-
 λοῖς πολλοῖς. ἐπεὶ καὶ νῦν ὀφθαλμοὶ πολ-
 λοὶ οἱ μόνον ποιῶσιν αὐτῶν, καὶ ὦτα,
 καὶ χεῖρας, καὶ πόδας. τοὺς γὰρ * τῆ ἀρχῆς
 καὶ αὐτῶν φίλοις ποιῶνται σωμαρχοί. μὴ
 φίλοι μὲν οὖν ὄντες, ἔποιήσοισι καὶ πῶ
 τῆ μοναρχοῦ πρὸς αἰρεσίν. εἰ δὲ φίλοι κα-
 κείνου, ἔτῆς ἀρχῆς. ὁ, τε φίλος ἴσος καὶ
 ὁμοῖος. ὡστ' εἰσὺτοις οἴεται δὲν ἀρχῆν.
 τοὺς ἴσους καὶ ὁμοῖους ἀρχῆν οἴεται δὲν ὁ-
 μοῖως. ἀλλὰ οὖν οἱ ἀμφισβητοῦντες
 πρὸς τὴ βασιλείαν λέγουσι, σχεδὸν ταῦτ'
 ὅστιν.

γρ. τῆς ἀρ-
 χῆς ἔκ αὐτ.
 νε μοχ.

ΚΕΦΑΛ. ΙΖ'

Περὶ παμβασιλείας πῶς ἐαυτὸ γινώσκω
 ὁ φιλόσοφος ἐκτίθεται.

ΑΛΛ' ἴσως ταῦτ' ἐπὶ μὲν ἡνίων ἐχθ
 τ' ἔσπον τῶν, ὅτι δὲ πῶν ἔχου-
 τας. ἐστὶ γὰρ τὴ φύσιν * δεσποσόν, καὶ δῆλο βα-
 σιλευτόν, καὶ δῆλο πολιτικόν, ἔδίκαιον, καὶ συμ-
 φέρον. τυραννικὸν δ' ἔσκει καὶ φύσιν, ἔ-
 δὲ τ' δῆλων πολιτείῶν ὅσα πρὸς ἀνάσσει εἰ-
 σί. ταῦτα γὰρ γίνεται πρὸς φύσιν. ἀλλ' ἐκ
 τῆς εἰρημύων γὰ φαιερὸν, ὡς ἐν μὲν τοῖς
 ὁμοῖοις καὶ ἴσοις, ἔτε συμφέρον ὅστιν, ἔτε δι-
 καιον, ἕνα κύριον εἰ) πρῶτων, ἔτε μὴ νό-
 μων ὄντων, ἀλλ' αὐτὸν ὡς νόμον ὄντα, ἔτε
 νόμων ὄντων. ἔτε ἀγαθὸν ἀγαθῶν, ἔτε μὴ
 ἀγαθῶν μὴ ἀγαθόν. ἔδ' ἀκατ' ἀρετῶν
 ἀμείνων ἢ, εἰ μὴ ἔσπον ἡνία. τίς δ' ὁ ἔσ-
 πος, λεκτέον. εἴρηται δὲ πῶς ἡδὴ ἔπρὸς
 τερον. πρὸς τὸν δὲ δεικτέον τί ὁ βασιλευ-
 τὸν, καὶ τί ὁ ἀεισοκρῆτικόν, ἔτῆς πολιτι-
 κόν. βασιλευτόν μὲν οὖν ὁ τοιοῦτόν ὅστι
 πληθὸς, ὁ πέφυκε φέρειν ἡνίος ὑπὸ ἀρχῶν
 κατ' ἀρετῶν πρὸς ἡγεμονίαν πολιτι-
 κῶν. * ἀεισοκρῆτικὸν δὲ πληθὸς, ὁ πέφυ-

Victorius
 legit, γρ. δὲ
 πλ. ἀρχῶν
 ἢ. sublati
 quæ sunt
 interie-
 cta, ut vi-
 tetur bat-
 tologia.

κῶν. * ἀεισοκρῆτικὸν δὲ πληθὸς, ὁ πέφυ-
 κέναι ἐλθεῖν ἀρχῶν ὑπὸ τῆς κατ'
 ἀρετῶν ἡγεμονίᾳ πρὸς πολιτικῶν ἀρ-
 χῶν. πολιτικὸν δὲ πληθὸς, ἐν ᾧ πέφυκε [καὶ
 εἰ) ἐλθεῖν] πληθὸς πολεμικόν, δυνατὸν

A Nemo igitur causam dicit, quin necesse sit
 hominem esse, qui de talibus rebus iudicet:
 verum unum solum esse nolunt, sed mul-
 tos. Bene enim quisque magistratus iudicat,
 à lege eruditus. Sed absurdum fortasse vi-
 deatur, quemquam duobus oculis acutiùs
 videre, & duabus auribus acriùs audire iu-
 dicantem, & meliùs agere duobus pedibus
 duabùsque manibus nitentem, quàm mul-
 tos multis. Nam etiam nunc principes, qui
 soli imperant, quos monarchos appellant Gre-
 ci, dant operam ut multos habeant oculos,
 & multas aureis, & multas manus, & mul-
 tos pedes. Nam qui eorum imperio & iis
 sunt amici, hos imperij collegas faciunt.
 Si igitur amici non sint, non erunt eorum
 facta monarchi consilio consentanea: si ami-
 ci, erunt & eius imperio amici. Amicus au-
 tem par & similis est. Quare si hos imperare
 putat oportere, pares & simileis similiter im-
 perare putat oportere. Quæ igitur quidam ab
 aliis dissentientes contra regnum disputant,
 hæc ferè sunt.

B

CAPVT XVII.

C

Ex sua sententia de Regno pleno inter bonas Re-
 spubl. connumerando questionem decidit.

Sed fortassis hæc in nonnullis vera sunt, in
 Saliis non item. Est enim aliquod genus
 hominum ad imperium herile ferendum a-
 ptum natura, aliud ad regium, aliudque ad
 civilem societatem: & cuique horum aliud
 est ius, aliudque utile. Tyrannicum autem
 non est naturæ consentaneum, neque vlla alia-
 rum reipubl. administrandæ formarum, quæ
 à recto deflexerunt. Hæc enim sunt præter
 naturam. Verum ex iis quæ dicta sunt, per-
 spicuum est, inter simileis & æqualeis ne-
 que utile esse neque iustum, penes unum ef-
 se omnium aliorum potestatem, neque si non
 sint leges, sed ipse sit tanquam lex, neque
 si sint leges: neque penes unum virum bonum,
 bonorum; neque penes unum non bonum,
 non bonorum, neque si virtute cæteris præ-
 stet, nisi certo quodam modo. Quis autem
 sit hic modus, exponendum est: quamquam
 dictum est quodammodo iam à nobis etiam
 antea. Sed definiendum est primum quid sit,
 aptum esse ad imperium regium, quid ad ari-
 stocraticum, quid ad civile. Aptæ igitur est
 ad imperium regium subeundum multitudo
 huiusmodi, quæ sic est comparata natura, ut
 genus ferre possit virtute præstans ad civilem
 principatum. Multitudo autem est aristocratica,
 id est, ad optimatum potestatem ferendam
 apta, ea quæ gubernari potest imperio liberali
 ab iis qui virtute principatum obtinent, ad civi-
 le imperium sua consilia referentes. Civilis au-
 tem multitudo est, in qua solet esse natura etiã
 vna multitudo militaris & bellica, quæ potest

E

parere atque imperare ex lege, pro dignitate & meritis imperia & magistratus diuitibus deferre. Cum igitur acciderit ut aut genus totum, aut etiam aliorum aliquis vnus exoriatur ita ceteris virtute prestantans, ut illius virtus aliorum omnium virtuti antecellat, tunc iustum est hoc genus esse regium, & in omnes potestatem obtinere: & hunc vnum regem esse. Quemadmodum enim antea dictum est, non modo se res habet ex ratione iuris eius quod proponere solent ij qui respublicas instituunt, tum qui aristocraticas, tum qui oligarchicas, & rursum qui democraticas; (omnes enim pro ratione prestantiæ honores & magistratus censent esse deferendos; non tamen prestantiam eandem omnes existimant, sed alij aliam;) ex eo iure quod ante dictum est: (nam neque talem virum interficere, neque in exilium pellere, neque ad decennium e ciuitate exire iubere, neque ut vicissim imperio pareat, postulare decet scilicet.) Non enim natura comparatum est ut pars totum superet. At ei cuius tanta prestantia est, hoc contingit. Quare reliquum est tantum, ut tali ciui cæteri pareant, & penes hunc sit arbitrium rerum omnium ac potestas, non pro virili parte, aut vicissim, sed simpliciter. De regno igitur, quot sint eius differentia, & vtrum conducatur ciuitatibus, necne, & quibus conducatur, & quo modo, ita sit a nobis definitum atque explicatum.

CAPVT XVIII.

Efficientis insuper respectu varias Rerumpubl. formas esse ostendit.

Quoniam autem tres dicimus esse rectas reip. administrandæ formas; harum autem eam necesse est esse optimam, quæ ab optimis viris administratur: talis autem est ea in qua contingit, ut vel vnus aliquis vniuersis, vel genus totum, vel multitudo virtute prestat: ex qua multitudine alij paren-di, alij imperandi facultatem habent, eo consilio ut optimè viuant: libris autem superioribus demonstratum est a nobis, eandem necessariò esse viri boni virtutem & boni ciuis in ciuitate optima; perspicuum est, eodem modo, iisdemque artibus & fieri virum bonum, & ciuitatem constitui posse, siue quæ paucorum optimatum ac virtute prestantium potestate administratur, siue quæ vnius regis imperio pareat. Quare & eadem ferè institutio, & iidem mores erunt, quæ virum bonum efficient, & quæ politicum, & ad regnandum aptum. His autem definitis atque explicatis, de optima iam ciuitatis administrandæ forma dicere conandum est, & quoniam pacto oriri soleat naturâ, & certo modo institui. necesse enim est de ea conuenienter, & ita ut res postulat, commentari, ac disputare.

A ἄρχων καὶ ἀρχὴν καὶ νόμον ἢ κατ' ἀξίαν διαμένοντα * τοῖς δὲ πόρεσι τὰς ἀρχάς. ὁ δὲ οὖν ἢ γένος ὅλον, ἢ καὶ τὸ δῆλον ἕνα ἕνα συμβῆν διαφέρειντα γένος κατ' ἀρετῆν σοφῶν, ὡς δὲ ἄρχων τὴν ἐκείνου τῆς τὸ δῆλον πῶτον, τότε δίκαιον ὁ γένος εἶναι τὸ βασιλικόν, ἢ κύνειον πῶτον, καὶ βασιλέα τὸν ἕνα τῶτον. κατὰ τὸν γὰρ εἶρηται πῶτερον, ἢ μόνον ἄλλως ἔχει τὸ δίκαιον, ὁ πῶτερον εἰώθασιν οἱ τὰς πολιτείας καθιστάντες, οἱ τε τὰς ἀριστοκρατίας, καὶ οἱ τὰς ὀλιγαρχίας, καὶ πάλιν οἱ τὰς δημοκρατίας. (πῶτες γὰρ κατ' ἀρετῆν ἀξιοῦσιν: ἀλλ' ἀρετῆν ἢ τὴν αὐτῆν.) δῆλον καὶ τὸ πῶτερον λέγειν. ὅτε γὰρ κτείνην, ἢ φυγαδύην, ἢ δὲ ὄστρακίζην δὴ ποῦ τὸ ποῦτον πῶτερον ἔστιν, ὅτ' ἀξιοῦν ἀρχὴν καὶ μέρος. ἢ γὰρ πεφυκε τὸ μέρος ἀρχῆν τῶ πῶτον: τὰ δὲ τῆλικ αὐτῆν ἀρετῶν ἔχοντι τῶν συμβέβηκεν ὡς τε λείπειται μόνον ὁ πῶτερος τὰς τοιούτων, καὶ κύνειον εἶναι μὴ καὶ μέρος τῶτον, ἀλλ' ἀπλάως. πῶτε μὲν οὖν βασιλείας, τίνας ἔχει διαφορὰς, καὶ πῶτερον ἢ συμφέρει τῆς πόλεον, ἢ συμφέρει, ἢ πῶσι, ἢ πῶς, διωριώτω τὸν ἔργον τῶτον.

qua figura tamen saepe delectantur Graeci: in his aliquando Arist. Quare satis causæ non est in eo, cur quicquã mutetur. Sanè vox saltem plures fuerit geminandam. γρ. πῶς ἀπὸ-εἶε

ΚΕΦΑΛ. ιη'.
Τῶν εἰρημῶν ἀνακεφαλαιώσις.
D ΕΠεί ὁ πῶς φαμέν εἶναι τὰς ὀρθὰς πολιτείας. τούτων δὲ ἀναγκαῖον ἀείπειν εἶναι τὴν ἀπὸ τῶ ἀείτων οἰκονομουμένων. τῆς αὐτῆς δὲ ὅστιν ἐν ἢ συμβέβηκεν, ἢ ἕνα ἕνα συμπῶτων, ἢ γένος ὅλον, ἢ πλῆθος ἢ ἀρχῆν κατ' ἀρετῆν, ἢ μὲν ἀρχὴν δύναμιν, ἢ δὲ ἀρχὴν, πῶς τὸ ἀρετῶν τὴν ζῶν. * ἐν ὅ τοῖς πῶτοις εἰρημῶν λόγῳ, ὅτι τὸ αὐτῆν ἀναγκαῖον ἀείρει ἀρχῆν εἶναι ἢ πόλιν τὴν πόλεως τῆς ἀείσης. φάμερον ὅτι τὸ αὐτῶν ἔργον, καὶ δὲ τῆν αὐτῆν ἀείρει γὰρ ἀπουδαῖος, καὶ πόλιν συστήσειν αὐτῆς ἀριστοκρατουμένην, ἢ βασιλευμένην. ὡς τ' ἔστι καὶ παιδεία καὶ ἔθνη ταῦτα γὰρ τὰ ποιοῦντα ἀπουδαῖον ἀείρει, ἢ τὰ ποιοῦντα πολιτικόν, καὶ βασιλικόν. διαφορῶν δὲ τούτων, πῶς τῆς πολιτείας ἢ δὲ πειρατέον λέγειν τῆς ἀείσης, τίνας πεφυκε γίνεσθαι ἔργον, καὶ καθιστάσθαι πῶς. ἀναγκαῖον γὰρ πῶς αὐτῆς ποιήσασθαι τὴν ἀρετῆν καὶ ἀποδοῦναι.

Suprà c. 4.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΟΛΙ-

τείας τὸ Δ.

ΚΕΦΑΛ. α΄.

Ὅτι δεῖ τοὺς περὶ πολιτείας ἀποφαινομέ-
νοις, ὅτι τὴν ἀρίστην μόνον θεωρεῖν, ἀλ-
λά καὶ τὴν δυνάτην· καὶ ὅτι πρῶτον
εἰδέναι πόσα τῆς πολιτείας εἶδη.

B



Ν ἀπάσης τῆς τέ-
χνης καὶ τῆς ἐπιτηδεύσεως,
τῆς μὴ κατ' ἐπισημοσύνης,
ἀλλὰ περὶ γέ-
νος ἐν τῇ τελείᾳ οὐσίας,

μίας ἐστὶ θεωρεῖσθαι ὅτι περὶ ἕνασον γένος ἀρ-
μότιον· οἷον, ἀσκήσεις σώματι ποία τε
ποῖα συμφέρει, καὶ τίς ἀρίστη· τὴν γὰρ
καλλιτέχνη πεφυκέναι, καὶ κεχορηγημένον,
τὴν ἀρίστην ἀναγκαῖον ἀρμότιον· καὶ τίς
τοῖς πλείστοις μία πάνσι· καὶ γὰρ τὸ
τῆς γυμναστικῆς ἐστίν· ἐπὶ δὲ, ἐὰν τις μὴ
τῆς ἰκνουμένης * ἐπιτηδεύσῃ μὴδ' ἐξέως,
μηδ' ἐπιτηδεύσῃ τῆν περὶ τὴν ἀγωνίαν,
μηδὲν ἤτιον τῆ παιδοτελείου, καὶ τῆ
γυμναστικῆς ἀποσκοπούσῃ τε καὶ αὐ-
τῆν * ἐστὶ τὴν δυνάμειν. ὁμοίως δὲ τῆ-
το καὶ περὶ ἰατρικῆν καὶ περὶ ναυπη-
γίαν, καὶ ἐοθίνα, καὶ περὶ πάντων ἄλ-
λιων τέχνων ὁραμένον συμβαῖνον. ὥστε
δηλον ὅτι καὶ πολιτείᾳ τῆς αὐτῆς ἐστὶν
ἐπιτηδεύσεως τὴν ἀρίστην θεωρεῖσθαι τίς ἐστὶ,
καὶ ποία τις αὐτῶν οὐσα μάλιστα εἴη κατ'
δίκην, μηδενὸς ἐμποδίζοντος τῆν ἐπι-
τήσιν· καὶ τίς ἴσιν ἀρμότιουσα· πολλοῖς
γὰρ τῆς ἀρίστης τυχεῖν ἴσως ἀδυνάτων·
ὥστε τὴν κατὰ φύσιν τε ἀπλῶς, καὶ τὴν
ἐκ τῆν ὑποκειμένων ἀρίστην, οὐ δεῖ
λεληθέναι τὸν νομοθέτην, καὶ τὸν ὡς ἀ-
ληθῶς πολιτικόν· ἐπὶ δὲ τῆν τὴν ἐξ
ὑποθέσεως· δεῖ γὰρ καὶ τὴν δοθεῖσθαι
δυνάσθαι θεωρεῖν, ὅτι ἀρχῆς τε πῶς
αὐτῶν γένοιτο, καὶ γυμναστικῆς τίνα ἔσθαι
σώζοιτο πλείστον χρόνον. λέγω δὲ, οἷον
εἰ ἂν πόλις συμβέβηκε, μήτε τὴν
ἀρίστην πολιτεύεσθαι πολιτείᾳ ἀνα-
γκαῖον τε εἶναι καὶ τῆν ἀναγκαῖον, μή-
τε τὴν ἀναγκαῖον ἐκ τῆν ὑποκειμένων,

Suspecta
vox.

27. επ

ARISTOTELIS, DE REPUBLICA

LIBER QUARTUS.

CAPVT I.

Rectam docendi viam ostendit, à qua qui desin-
uerunt, mancas in hoc argumento
& inutiles tractationes
edidere.



N omnibus artibus & scien-
tiis, quæ non in particula
versantur, sed in vno aliquo
genere sunt perfectæ atque
absolutæ, vnius & eiusdem
hominis est, quid cuique ge-
neri conueniat, videre: verbi

C

D

E

gratia, & qualis exercitatio quali corpori con-
ducat, & quæ sit optima, (ei enim qui optimè
sit natura informatus, & maximis adiuven-
tis instructus, necesse est optimam conuenire)
& quæ plerisque omnibus sit vna. Etenim hoc
artis corporum exercendorum munus est.
Præterea etiam si quis neque habitum iustum,
atque in summo perfectionis gradu positum,
concupiscat, neque perfectam scientiam eo-
rum quæ ad certandi laborem pertinent, ex-
petat: nihilominus tamen eius qui pueris e-
xercendis præest, eiusque qui corporum exer-
cendorum artem profiteretur, munus est, e-
tiam hanc facultatem posse tradere. Atque
hoc similiter & in scientia medendi, & in arte
navium ædificandarum, & in ea quæ ad rem
vestiariam pertinet, in omni alia arte denique
videmus euenire. Quare perspicuum etiã est
eiusdem esse scientiæ & quæ sit optima reip. ad-
ministrandæ forma, & quæ qualisve maximè sit
optabilis, atque ex animi sententia, nulla re ex-
terna impediente: & quæ quibus apta, atque
accommodata, peruidere. Multis enim opti-
mam consequi fortasse nefas est. Quocirca nec
eam quæ simpliciter est præstantissima, nec eã
quæ pro rebus subiectis est optima, ignorare
debet lator legum, quique verè moderandæ
ciuitatis peritus, & vt Græci appellant, poli-
ticus est: postremò ne eam quidem oportet ei
esse ignotã, quæ sit ex cõditione, atque (vt ita
dicã) suppositione: hoc est, quæ cuiuslibet fini
proposito sit cõsentanea. Oportet enim etiam
eam quæ fortè oblata sit, videre posse, & quo-
modo ab initio constituatur, & quomodo con-
stituta diutissimè cõseruetur. Dico autè, ver-
bi gratia, si cui ciuitati contigit, vt neque opti-
ma administrandæ reipublicæ forma vtatur,
neque sit instructa rebus necessariis, neque ta-
lem administrationem reipublicæ adhibeat,
qualem rerum, quæ præsto sunt, natura fert,

Ανακεφαλαιώσεις τῶν περὶ πολιτείας λόγων εἰρημύων τε καὶ ῥηθυσμύων.

Indicat & quid actum sit haecenus, & quid deinceps restet agendum.

ΕΠΕΙ δὲ ἐν τῇ προσηύτη μεθόδῳ [περὶ] τῶν πολιτειῶν διελόμεθα, τρεῖς μὲν τὰς ὀρθὰς πολιτείας, βασιλείαν, ἀριστοκρατίαν, πολιτείαν· τρεῖς δὲ τὰς τούτων πρὸς κείνας, τυραννίδα μὲν, βασιλείαν· ὀλιγαρχίαν δὲ, ἀριστοκρατίαν· δημοκρατίαν δὲ, πολιτείαν· ἔπειτα μὲν ἀριστοκρατίας καὶ βασιλείας εἰρησταί· (ὅ γὰρ περὶ τῆς ἀρίστης πολιτείας θεωρήσαι, ταῦτόν ἐστιν καὶ περὶ τούτων ἔστιν εἰπεῖν τῶν ὀνομάτων· βούλεσθαι γὰρ ἕκαστον κατὰ δέξιον σὺν ἑσάναι κεχρηγημύων.) ἐπὶ δὲ τῇ ἀφαιρέσει ἀλλήλων ἀριστοκρατίας, καὶ βασιλείας, ἔπειτα δὲ βασιλείαν νομίζον, διώκεισθαι πρότερον· λοιπὸν περὶ πολιτείας διελθεῖν τῆς τῶν κοινῶν προσηύθησθαι ὀνόματι, ἔπειτα περὶ τῶν ἰσῶν πολιτειῶν, ὀλιγαρχίας τε καὶ δημοκρατίας, ἔπειτα τυραννίδος. Φανερόν μὲν οὖν καὶ τούτων τῶν πρὸς κείνας πῶς χεῖρη, καὶ δούτερά τις· ἀνάγκη γὰρ τῶν μὲν τῆς προσηύτης ἔστιν ἡσυχίας πρὸς κείνας εἶναι χεῖρη· τῶν δὲ βασιλείας ἀνάγκη [ἢ] τῶν μόνον ἔχον, ὅσοι ἴσθαι· ἢ ἀφαιρῶν πολλῶν ὑποχρῆσθαι εἶναι τῶν τῆ βασιλευσάντων. ὥστε [καὶ] τῶν τυραννίδας χεῖρη οὐσῶν, πλεονάζον ἀπέχον πολιτείας· δούτερον δὲ, τῶν ὀλιγαρχίας· ἢ γὰρ ἀριστοκρατία διέστηκεν ἀπὸ ταύτης πολὺ τῆς πολιτείας· μετριοπατέων δὲ, τῶν δημοκρατίας· ἡδὴ μὲν οὖν οὗτος ἀπεφάνητο καὶ τῶν πρότερον οὕτως· ἢ μὲν εἰς ταῦτόν βλέψας ἡμῖν. ἕκαστος μὲν γὰρ ἔκεινε, πασῶν μὲν οὐσῶν ἔπιθετόν· οἷον, ὀλιγαρχίας τε χεῖρη, ἔπειτα τῶν ἄλλων, χεῖρη δημοκρατίας· φαύλων δὲ, ἀρίστην· ἡμεῖς δὲ ὅπως ταύτας ἔδεικνυται εἶναι φαύλων καὶ βελτίων μὲν ὀλιγαρχίας ἄλλῃ ἄλλης, οὐ καλῶς ἔχοντες, ἢ ἴσον δὲ φαύλων. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοιαύτης κείσεως ἀφείδω τῶν μὲν. ἡμῖν δὲ, προσηύτην μὲν ἀφαιρέσειον, πόσαι ἀφαιρέσει τῶν πολιτειῶν· εἴτε ἔστιν εἶδη πλείονα τῆς τε δημοκρατίας, ἔπειτα τῆς ὀλι-

Plato in Politico.

QVONIAM autem in disputatione atque institutione superiore, de reip. administrandæ formis, tali partitione ac distinctione vsi differuimus, vt treis reip. administrandæ formas rectas poneremus, regnum, aristocratiam, & eam quam communi nomine politiam Græci nominant, id est, ciuilem reip. seu ciuitatis administrandæ rationem: & treis ab his declinationes seu degressiones, à regno quidem tyrannidem, ab aristocratia oligarchiam, à politia populi potestatem, quam democratiam Græci vocant: & de aristocratia quidem & regno dictum est: (nam de optima reip. administrandæ forma commentari, idem est atque de his nominibus considerare. debet enim vtraque conuenienter & congruenter virtuti rebus necessariis instructa, esse constituta:) præterea verò quid inter se differant regnum & aristocratia, & quando regnum sit existimandum, antea distinctè explicatum est: reliquum est vt de politia differamus, ea quæ communi nomine sic appellatur, & de aliis reipublicæ administrandæ formis, oligarchia, & democratia, & tyrannide. Perspicuum igitur est, etiam harum degressionum seu declinationum à rectis administrationibus, quænam sit pessima, & quænam secunda. Necessè est enim declinationem à prima & diuinissima, esse deterrimam. Regnum autem necessariò aut regni nomen habet tantum, cum reuera non sit regnum: aut propter magnam eius qui regnat, excellentiam, constat. Quocirca & tyrannis, quæ deterrima est, à reipub. administrandæ forma longissimè distat: secundo loco longè abest oligarchia. Nam aristocratia longè distat ab hac reipublicæ administrandæ forma post oligarchiam. Moderatissima autem & tolerabilissima democratia est. Quin & quidam ex iis qui ante nos scripserunt, in eadem sententia fuit, non tamen idem atque nos, spectans. Ille enim censuit omnium reipubl. administrandæ formarum, quæ bonæ sunt, qualis est oligarchia laudabilis & recta, siue aristocratia & aliæ similes; earum pessimam esse democratiam: malarum autem optimam. Nos autem omnino has deprauatas atque à rectis detortas esse dicimus: & meliorem quidem esse oligarchiam aliam alia, neque conuenit dicere, neque rectum est: sed minus malam. Verùm de tali quidè sententia omitamus in præsentia dicere. Nobis autem primum distinguendum est, quot sint reipub. administrandæ formarum differentia, si quidem plura sunt & democratia & oligarchie genera:

deinde quæ sit communissima, & quæ maxi-
mè optabilis atque expetenda post optimam
reipub. administrandæ formam : & si qua a-
liareip. administratio est aristocratica, & be-
ne ab initio instituta, & plurimis ciuitati-
bus apta, quænam sit : deinde & aliarum
quæ quibus sit expetenda, (fortasse enim
his quidem magis necessaria democratia,
quàm oligarchia est : illis autem hæc magis
quàm illa) deinde verò quonam modo has
reipubl. administrandæ formas instituere o-
porteat eum qui hoc facere velit : dico au-
tem vnumquodque genus democratix, &
iterum oligarchix. postremò vbi de his om-
nibus ita, vt res postulat, breuiter exposue-
rimus, conandum nobis erit persequi, & quæ
res sint reip. administrandæ formis lethales
ac pestiferæ, & quæ salutare, tum commu-
niter tum separatim singulis : & quibus de
causis maximè, vel interire, vel conseruari so-
leant natura.

CAPVT III.

*Probat plures esse necessario reip. administrandæ
formas, & quot sint.*

CUr igitur plures sint reip. administran-
dæ formæ, causa est, quòd omnis ciuita-
tis plures sint numero partes. Primùm enim
ciuitates omnes ex domibus videmus consta-
re : deinde rursus huius multitudinis alios
esse locupletes & copiosos necesse est, alios
egentes & inopes, alios medios : & locuple-
tium atque egentium alios esse armis instructos,
alios inermes. & de populo alios esse agricolas
videm⁹, alios mercatores, & in foro occupatos,
alios artifices illiberales & operarios. Nobi-
litium quoque sunt differentiæ tum ex diuitiis
& amplitudine rei familiaris : verbi gratia, ex
facultate equorum alendorum : hoc enim non
facile iis est facere, qui non sunt locupletes :
quocirca priscis illis temporibus, quibus ciui-
tatibus potentia in equis consistebat, apud has
erant oligarchiæ. vtebantur autem equis in
hosteis, quos habebant finitimos : verbi gratia,
Eretrientes & Chalcidenses, & Magnetes,
qui Mæandrum accolebant : & multi alij Asiae
populi. Tum præter eas quæ in diuitiis con-
sistunt, differentiæ, alia est ex genere, alia ex
virtute, & si qua talis alia pars ciuitatis esse di-
cta est in iis disputationibus quæ ad aristocra-
tiam pertinent. Illic enim exposuimus partitè
ac distinctè, quot ex partibus necessariis con-
sistet omnis ciuitas. Harum enim partium inter-
dum omnes sunt reip. administrationis partici-
pes, interdum pauciores, interdum plures.
Perspicuum igitur est, necessariò plureis esse
reip. administrandæ formas, genere inter se

γάρη, ὅτε ὁ πλείω. φανερόν τίνω, ὅτι πλείους αἰαλαρχῶν εἶναι πολιτείας, εἶδη δὲ ἀποφθερούσας

A γάρη. ἔπειτα τίς κρινοτάτη, καὶ τίς ἀ-
ρετωτάτη μὲν τὴν ἀείσθη πολιτείας· καὶ
εἴ τις ἄλλη τετύχηκεν ἀριστοκρατική, καὶ
σιωπεῖσθαι καλῶς· ἀλλὰ ταῖς πλείους
ἀρμότους πόλεσι τίς ἔστιν. ἔπειτα καὶ τῶν
ἀγῶν τίς πῶν ἀρετή. τάχα γὰρ, τοῖς μὲν
αἰαλαρχία δημοκρατία μάλλον ὀλιγαρχίας·
τοῖς δὲ αὐτῆ μάλλον ἐσοίτης. μὲν ὅ
ταῦτα, τίνα ἔσπον δεῖ κελεῖσθαι τὸν βου-
λόμενον ταῦτα εἶναι πολιτείας· λέγω ὅτι δη-
B μοκρατίας τε καὶ ἑκάστον εἶδος, καὶ πάλιν
ὀλιγαρχίας. τέλος δὲ πῶν τούτων, ὅ-
ταν ποιησάμεθα σιωπῶν τὴν ἐνδεχο-
μένω μνησίας, πειρατέον ἐπελθεῖν, πῶν
φθοραὶ, καὶ [πῶν] φθοραὶ τῶν πολι-
τειῶν, καὶ κρινῆ, καὶ χωρὶς ἐκάστης. καὶ
ἀπὸ πῶν αἰτίας ταῦτα βαλίστα γίνεσθαι
πέφυκε.

ΚΕΦΑΛ. γ.

C Οτι πλείους αἰαλαρχῶν εἶναι πολιτείας εἶδη
ἀποφθερούσας ἀλλήλων, καὶ πῶν.

TΟΥ μὲν οὖν εἶναι πλείους πολιτείας
αἰτιον, ὅτι πάσης ἔστι μέρη πλείω πό-
λεως τῶν ἀριθμῶν. πῶν μὲν γὰρ εἰς οἰκίαν
συλκεῖ μῶν πάσας ὁραῖ μῶν τῶν πόλεως· ἔ-
πειτα πάλιν τούτου ἔπληθους, τοῖς μὲν ὑ-
πόροις ἀναλαρχῶν εἶναι, τοῖς δὲ ἀπόροις, τοῖς
ἢ μέσοις καὶ τῶν ὑπόρων ἢ καὶ τῶν ἀπόρων, ὅ
μὲν ὀπλιτικόν, ὅτι ἀοπλον. καὶ ὅ μὲν, γρ. ἀοπλον.

D γαργικὸν δὲ μὲν ὁραῖ μῶν ὄντα, τῶν ἀγο-
ραίων, τῶν βαδύαυστον καὶ τῶν γυμνασίων εἰσὶ
ἀποφθοραὶ, καὶ τῶν πλοῦτον ἔπὰ μέγρη τῶν
ὑσίας, οἷον ἵππων ἑσφίας· τῶν γὰρ ὑράδων,
μὴ πλοῦτων τῶν, ποίον. ἀποφθερούσας ὅτι τῶν ἀγο-
ραίων χρόνων ὅσας πόλεσιν ἐν τοῖς ἵπποις
ἢ δυνάμει μῶν, ὀλιγαρχίαι πῶν τούτοις
ἢ σῶν. ἐχρῶντο ὅτι πῶν τοῖς πολεμίοις ἵπ-
E πῶν πῶν τοῖς ἀσυγίτοις οἷον Ερετριεῖς,
καὶ Χαλκιδεῖς, καὶ Μάγνητες οἱ ὅτι Μαγλώ-
δρα, καὶ τῶν ἀγῶν πολλοὶ πῶν τῶν Ἀσίας. ἐπὶ
πῶν ταῖς τῶν πλοῦτον ἀποφθοραῖς, ἐστὶν ἢ
μὲν καὶ γῶν, ἢ ὅτι κατ' ἀρετῶν· καὶ εἴ τι
δὲ τοιοῦτον ἔτερον εἶρηται πόλεως εἶναι. με-
ρος ἐν τοῖς πῶν τῶν ἀριστοκρατίας· ἐκ τῶν
* διελόμενα ἐκ πῶν μῶν αἰαλαρχῶν γρ. διελόμενα
ἔστι πῶν πόλις. τούτων γὰρ τῶν μερῶν, ὅτι
μὲν πῶν μετέχῃ τῶν πολιτείας, ὅτι ὅτι

ἔστι πῶν πόλις. τούτων γὰρ τῶν μερῶν, ὅτι
μὲν πῶν μετέχῃ τῶν πολιτείας, ὅτι ὅτι

ἀλλήλων. καὶ γὰρ ταῦτ' εἶδη ἀγαθὰ καὶ
 μέρη σφῶν αὐτῶν. πολιτεία μὲν γὰρ, ἢ τῶν
 ἄρχων ἀξίαι ἐστὶ. ταύτων δὲ ἀγαθὸν καὶ
 πρῶτες, ἢ καὶ τῶν δυνάμιν τῶν μετεχόν-
 των, ἢ καὶ τὰ ἴσα αὐτῶν ἰσότητά κρινέω. λέ-
 γω δὲ, οἷον τῶν ἀπόρων, ἢ τῶν ἐπόρων, ἢ
 κοινῶν τῶν ἀμφοῖν. ἀγαθὸν ἄρα πολι-
 τείας εἶδη τὰς αὐτὰς, ὅσα ἄρα ἀξίαι καὶ τὰ
 ἄπορα εἶσι, ἢ καὶ τὰ ἀγαθὰ τῶν
 μερίων. μάλιστα δὲ δοχεῖσιν εἶδη δύο· κα-
 θάρα ὅτι τῶν πνύματι λέγεται τὰ μὲν
 βόρφα, τὰ δὲ νότια, τὰ δὲ ἄλλα, ταύτων
 πρὸς ἀσπίδα· οὕτω καὶ τῶν πολιτείων, δύο,
 δῆμος, ἢ ὀλιγαρχία. τῶν γὰρ ἀριστοκρα-
 τίας τῆς ὀλιγαρχίας εἶδος ἡγήσασιν, ὡς οὐ-
 σαμ ὀλιγαρχίας ἵνα καὶ τῶν καλομένων
 πολιτείαι, * δημοκρατίας· ὡς ἄρα ἐν τοῖς
 πνύμασι, τὸν μὲν ζέφυρον, τὸ βορέου·
 τὸ δὲ νότου, τὸν δὲ ἄρον. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ
 πρὸς τὰς ἀρμονίας, ὡς φασί τινες. καὶ γὰρ
 ἐκ τῆς πέντε εἶδη δύο, τῶν Δωρικῆ καὶ τῶν
 Φρυγικῆ· τὰ δὲ ἄλλα σιυντάγματα, τὰ μὲν,
 Δωρική· τὰ δὲ, Φρυγική καλοῦσι. μάλιστα
 μὲν οὖν εἰώθασιν οὕτως ἡπολαμβαίνειν
 πρὸς τῶν πολιτείων· ἀληθέστερον δὲ καὶ βέλ-
 τιον ὡς ἡμεῖς δεῖν λέγειν, δύο ἢ μίας ἕσσης
 τῆς καλῆς σιυνετηκίας, τὰς δὲ ἡμέρας εἶδη
 πρὸς ἀσπίδα· τὰς μὲν, τῆς δὲ κακομετρημένης
 ἀρμονίας· τὰς δὲ, τῆς ἀρίστης πολιτείας·
 ὀλιγαρχικῆς μὲν, τὰς σιυντονωτέρας καὶ
 δεσποτικωτέρας· τὰς δὲ ἀντιμετρητέρας ἢ μα-
 λαχῆς, δημοκρατίας.

κ. δημοκρα-
τίας

A differente. Etenim hæ partes genere diffe-
 runt inter se. Nam ciuitatis administratio,
 quam politiam Græci dicunt, magistratuum
 descriptio atque ordinatio est. Hanc autem
 distribuunt omnes aut ex vi & potentia eorum
 qui sunt huius ordinationis participes, aut ex
 aliqua eorum æqualitate communi: dico au-
 tem, verbi gratia, æqualitatem aut egen-
 tium, aut locupletium, aut quandam vtro-
 rumque communem. Necessè igitur est tot
 esse reipub. administrandæ formas, quot sunt
 ordines seu ordinationes, pro exsuperantiis
 & excellentiis, & pro differentiis partium.
 Videntur autem duæ esse maximè: & quem-
 admodum ventorum alij dicuntur esse Aquil-
 onares, alij Australes, alij verò horum de-
 gressiones: sic & reip. administrandæ forma-
 rum duæ, populi potestas seu democratia, &
 paucorum imperium, quam oligarchiam Græ-
 ci nominant. Aristocratiam enim oligarchiz
 speciem ponunt, quasi sit oligarchia quæ-
 dam: & eam, quæ politia nomine communi
 dicitur, democratia: quemadmodum in ven-
 tis Fauonium quidem Aquilonis, Vulturum
 autem Austri partem esse volunt. Similisque
 contentionum & intentionum in cantibus
 ac fidibus, quæ harmoniz dicuntur à Græ-
 cis, ratio est, vt aiunt quidam. Nam etiam
 illic duo earum genera faciunt, Doricum &
 Phrygium: cæteras, vt ex his conflatas &
 temperatas, earum nominibus iunctis appel-
 lant. Hoc igitur modo de reipublicæ admi-
 nistrandæ formis consueuerunt maximè exi-
 stimare. Sed verius & melius est ita dicere,
 quemadmodum partientes exposuimus, aut
 duas, aut vnam esse reip. administrandæ for-
 mam rectè institutam, vnamque harmoniam
 rectam & perfectam, cæteras esse à rectis
 aberrationes ac deflexiones: has quidem ab
 harmonia bene temperata, illas verò ab op-
 tima reip. administrandæ forma: oligarchicas
 eas, quæ sunt contentiores, & plus nimio he-
 riles: populares, eas quæ sunt remissiores &
 molliores.

Κ Ε Φ Α Λ. Δ.

CAPVT IV.

Ὅτι οὐδὲ δημοκρατίας δεῖ ἡγέσασθαι οὕτως
 ἀπλάως, ὅπου κύριον ὁ πλῆθος. οὐδὲ
 ὀλιγαρχίας, ὅπου κύριοι τὴ πολιτείας
 ὀλίγοι. Ὅτι πολιτεία πλείους τῶν εἰρη-
 μόνων, καὶ πίνες, καὶ ἀγαθὴ. Διορισμὸς
 τῶν δημοκρατίας εἰδῶν.

Vulgarem in definiendis democratia & oligarchia
 errorem notat. Deinde docet esse plures quam
 quæ exposita sint, administrandæ reip. species,
 & quam ob causam. Postremo democratia spe-
 cies explicat.

Ὅτι δεῖ ἡγέσασθαι δημοκρατίας, καθά-
 ρα εἰώθασιν τινες νῦν ἀπλάως οὕ-
 τως, ὅπου κύριον ὁ πλῆθος· καὶ γὰρ ἐν ταῖς
 ὀλιγαρχίαις, καὶ πρῶτα καὶ ὁ πλεον μέ-
 ρος κύριον ὅτι ὀλιγαρχίας, ὅπου κύριοι
 τὴ πολιτείας ὀλίγοι. εἰ γὰρ εἴησαν οἱ πρῶτες

Non oportet autem democratiam sta-
 tuere ita simpliciter, vt nunc solent
 quidam, eam, in qua penes multitudi-
 nem arbitrium & auctoritas est: (nam etiam
 in oligarchiis, & vbique penes maiorem par-
 tem arbitrium & potestas est:) neque oli-
 garchiam, vbi penes paucos reip. administran-
 dæ potestas est. Si enim essent vniuersi ciues

mille trecenti, & ex his mille diuites: neque imperij participes facerent trecen-
 tos & pauperes, quantumuis liberos, &
 cetera simileis; nemo hos dixerit popula-
 rem reip. administrandæ formam vsurpare:
 Itémque si pauperes pauci essent, & tamen
 locupletibus pluribus superiores ac poten-
 tiores: nemo hanc reip. administrandæ for-
 mam, oligarchiam appellarit, neque hanc ra-
 lem, in qua honores cum aliis qui diuites es-
 sent, non communicarentur. Dicendum igitur
 potius est, democratiam esse, cum pe-
 nes liberos summa rerum potestas est: oli-
 garchiam, cum penes diuiteis. Quòd autem
 illi multi sunt, hi pauci, hoc ita fortè eue-
 nit. Nam liberi quidem homines, multi: lo-
 cupletes autem pauci. Etenim si pro magni-
 tudine & proceritate corporis mandarentur
 honores, vt in Æthiopia aiunt quidam fieri
 solere, aut pro pulcritudine: esset oligar-
 chia. Exiguus enim pulcrorum & procerorum
 numerus est. Verumtamen neque his
 tantùm has reipubl. administrandæ formas
 definiti satis est: sed quia particulæ plures
 Democratia & Oligarchia sunt, præterea
 decidendum ac statuendum est, neque si li-
 beri qui pauci sint, in plureis & non libe-
 ros imperium obtineant, democratiam esse:
 quod genus est Apollonia in mari Ionio,
 & Theræ: in vtraque enim harum ciuitatum
 florebat honoribus qui nobilitate præsta-
 bant, quique primi colonias occuparant,
 cum hi essent pauci, alij multi. Neque si di-
 uites præsent, propterea quòd numero sint
 superiores, democratiam similiter esse ha-
 bendam: quemadmodum olim in Colopho-
 nea illic enim antequam bellum aduersus Ly-
 dos ortum esset, maior pars ciuium magnas
 & diuturnitate temporis stabilitas atque am-
 plicatas rei familiaris facultates posside-
 bat. Sed democratia quidem est, cum libe-
 ri & pauperes numero superiores, imperij &
 summæ rei sunt compotes: oligarchia, cum
 diuites & nobiliores, numero pauciores. Plu-
 reis igitur esse reipublicæ administrandæ for-
 mas, & quam ob causam sint plures, expo-
 situm à nobis est. Plureis autem esse, quàm
 quæ expositæ sunt, & quæ, & quam ob cau-
 sam, dicamus, repetito eodem, quod antea
 sumpsimus, principio. Conuenit enim in-
 ter nos, ciuitatis omnis non vnam sed plureis
 esse parteis. Quemadmodum igitur, si consi-
 lium cepissemus species seu formas animalis
 sumere, primum quidem id omne scerneremus,
 quod necessariò omne animal ha-
 bet: vt quædam sensus instrumenta, & par-
 teis eas quæ valent ad conficiendum aut re-
 cipiendum alimentum, vt os & ventriculum:
 deinde quibuscumque particulis vnumquod-
 que animal mouetur. Si igitur ponamus has
 esse duntaxat partium species, & non plu-
 reis: sed tamen sint aliquot harum differentia

A χίλιοι καὶ τετρακόσιοι, καὶ τούτων οἱ χίλιοι
 πλούσιοι, καὶ μὴ μεταδίδουεν δόξης τοῖς
 τετρακόσιοις καὶ πένησιν, ἐλευθέροις οὖ-
 σι, καὶ ἄλλα ὁμοίως, οὐδεὶς δὲ φαίη δε-
 μακρατεῖσθαι τούτους. ὁμοίως δὲ ἔειπε-
 νητες, μὴ ὀλίγοι εἶεν, κρείττους ἢ τῶν ἀπό-
 ρων, πλεόνων ὄντων, ὁσοῦς δὲ ὀλιγαρχίας
 περισσὰ γινώσκουσι. ὁσοῦς δὲ πλεοναυτίω,
 εἰ τοῖς δήμοις ἔσι πλεοναυτίω μὴ ματεῖν τῶν
 ἡμεῶν. μάλλον τίνω λεκτέον, ὅτι δῆμος
 μὴ ὅστιν, ὅταν οἱ ἐλευθέροι κύριοι ὦσιν. ὀ-
 λιγαρχία δὲ, ὅταν οἱ πλούσιοι. ἀλλὰ
 συμβαίνει, τοῖς μὴ πολλοῖς εἶναι, τοῖς δὲ ὀ-
 λίγοις ἐλευθέροι μὴ γὰρ πολλοὶ, πλούσιοι
 δὲ ὀλίγοι. καὶ γὰρ αὐτοὶ εἰ καὶ μέγας διενέ-
 μωντο τὰς δόξαι, ὡς περὶ τὴν Αἰθιοπία φα-
 σίγινας, ἢ καὶ κάλλος, ὀλιγαρχία ἢ ἀπὸ
 ὀλίγων γὰρ ὁ πῆθος, καὶ ὁ τῶν καλῶν, ἔ-
 ὁ τῶν μεγάλων. οὐ μὲν ἀλλ' ὁσοῦς τού-
 τοις μόνον ἰσχυρῶς ἔχει διακρίσθαι τὰς πολι-
 τείας ταύτας. ἀλλ' ἐπεὶ πλείονα μόρια ἔ-
 τῆ δῆμου, καὶ τῆς ὀλιγαρχίας εἰσὶν, ἐπὶ
 διακρίσθαι ὡς οὕτως, αὐτοὶ οἱ ἐλευθέροι,
 ὀλίγοι ὄντες, πλεόνων ἔμην ἐλευθέρων
 δόξαι, δῆμος οἶναι, ὡς Απολλωνία τῆ ἐν
 τῶν Ἰονίῳ, καὶ ἐν Θήραις. ἐν τούτων γὰρ ἕκα-
 τέρα τῶν πόλεων ἐν ταῖς ἡμέραις ἡσθαι οἱ
 διακρίνοντες κατ' ἀρχαίαν, καὶ περὶ τοῖς
 κατὰ κράτος τὰς ἀποκρίσεις, ὀλίγοι ὄντες
 πολλῶν. οὕτως, αὐτοὶ οἱ πλούσιοι, ἀλλὰ ὁ καὶ
 πῆθος ὑπερέχον, δῆμος οἶναι ἐν Κολο-
 φῶνι ὁ παλαιὸν. ἐκείν γὰρ ἐκείντω μα-
 κρῶν οὐσίαν οἱ πλείους, πρὶν γινώσθαι τὸν
 πόλεμον τὸν περὶ Λυδούς. ἀλλ' ἐστὶ δημο-
 κρατία μὲν, ὅταν οἱ ἐλευθέροι καὶ ἀποροι,
 πλείους ὄντες, κύριοι τῆς δόξης ὦσιν. ὀ-
 λιγαρχία δὲ, ὅταν οἱ πλούσιοι ἔμην ἐλευ-
 θεροι, ὀλίγοι ὄντες. Ὅτι μὲν οὖν πολιτεία
 πλείους, καὶ δι' ἡμῶν ἀπίστος, εἴρηται. διότι δὲ
 πλείους τῶν εἰρημίων, ἔμην καὶ ἀλλὰ τί,
 λέγω μὲν, δόξαι λαβόντες πλεοναυτίω εἰρημέ-
 νω περὶ τῶν. ὁμολοῦσθαι γὰρ οὐχ ἐν
 μέρος, ἀλλὰ πλείω πάντων ἔχον πόλιν.
 ὡς περὶ οὖν εἰ ζώου περὶ οὐκ ἔμην λαβόν
 εἶδη, περὶ τὸν αὐτὸν ἀποδίδουσθαι, ὡς περὶ
 αἰατῶν πρὸς ἔχον ζῶον, οἶναι ἐν τῶν αἰ-
 αθημίων, καὶ ὁ τῆς ἔμην ἐργαστικὸν καὶ
 δεκτικὸν, οἶναι σῶμα ἔμην κοιλίας. περὶ ἢ τού-
 τοις, οἷς κινῶται μορίοις ἕκαστον αὐτῶν. εἰ δὲ
 τούτων εἶδη μόνον, τούτων δὲ εἶεν ἀποδο-

γρ. ἀποδίδου-
 εἰζωμὸν δὲ
 ἀποδίδου-
 μὲν

ραί λέγω δ', εἰς σόματος ἕνα πλείω γῆρ, **A**
 ἔ κοιλίας, ἔ τῆν αἰσθητικῶν ἐπὶ δὲ καὶ τῆν
 κινητικῶν μερίων, ὅ τῆς συζύξεως τῆς τού-
 των ἀειθμῆς, ἔξ ἀνάγκης ποιήσῃ πλείω
 γῆρ ζώων. ἔ γὰρ οἷον τε τούτων ζώων ἔχον
 πλείους σόματος διαφορῆς ὁμοίως ἢ οὐδὲ
 ὡτων. ὡς δ' ὅταν ληφθῶσι τούτων πρῶτες
 οἱ ἐνδεχόμενοι στυδασμοί, ποιήσονται εἰ-
 δη ζώου καὶ τῶσαυτ' εἶδη τῆς ζώου, ὅσα ἄρ
 αἱ συζύξεως τῆν ἀναγκῶν μερίων εἰσὶ τὸν
 αὐτὸν ἢ ἔσπον καὶ τῆν εἰρημῶν πολιτικῶν.
 καὶ γὰρ αἱ πόλεις οὐκ ἔξ ἑνός, ἀλλ' ἐκ πολ-
 λῶν σύγκεινται μερῶν, ὡς ἄρ εἴρηται πολ-
 λάκις. ἐν μὲν οὖν ἔστι τὸ πρῶτον ἑφῶν
 πληθὸς, οἱ καλούμενοι γεωργοί. δεύτερον
 δὲ τὸ καλούμενον βασιλευσὸν ἐπὶ τῆς το πε-
 ρὶ τῆς τέχνης, ὡν ἀπὸ πόλιν ἀδυνάτων
 οἰκεῖσθαι. τούτων δὲ τῆν τεχνῶν τῶν μὲν ἔξ
 ἀναγκῆς ὑπάρχον δὲ τῶν δὲ, * εἰς τρυ-
 φῶν, ἢ τὸ καλῶς ζῆν. τρίτον δὲ, ἀγροειῶν
 λέγω ἢ ἀγροειῶν, τὸ πρῶτον περὶ τῆς καὶ τῆς
 ὠνάς, καὶ τῆς ἐμπορίας καὶ καπηλείας ἀγα-
 πείων. τέταρτον δὲ, τὸ θηλικῶν. πέμπτον
 δὲ γῆρος, τὸ περὶ πολεμῶν. ὅ τούτων ἕτερον
 ἢ τῶν ἔστι ἀναγκῶν ὑπάρχον, εἰ μὴ γένοιτο
 μὴ δουλεύσῃ τῶν ἑπιούσι. μὴ γὰρ ἐν τῆν
 ἀδυνάτων ἢ, πόλιν ἀξιὸν εἶναι καλεῖν τῶν
 φύσῃ δούλιω αὐτάρκῆς γὰρ ἢ πόλις, τὸ δὲ
 δούλιον οὐκ αὐτάρκῆς. δὲ ἄρ * ἐν τῆν πολι-
 τεῖα χρημῶν τῆς το, οὐκ ἰκανῶς δὲ εἴρηται.
 φησὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἐκ τετάρτων τῆν ἀ-
 ναγκῶν πόλιν συσχεῖσθαι. λέγει δὲ
 τούτοις, ὑφάπτω, καὶ γεωργῶν, ἔ σκυτο-
 τῶν, καὶ οἰκοδόμων. πάλιν δὲ περὶ τῆν θη-
 σιν, ὡς οὐκ αὐτάρκῶν τούτων, χαλκία, καὶ
 τῶν ἑπι τῶν ἀναγκῶν βοσκήμασιν. ἔτι δ',
 ἔμπορῶν τε ἔ καπηλῶν * καὶ τῶν πρῶ-
 των γίνεσθαι πλήρωμα τῆς πό-
 λεως. ὡς τῆν ἀναγκῶν γὰρ ἄρ ἵνα πᾶσῶν
 πόλιν συνεστηκῶν, ἀλλ' οὐ τῆν καλῶν
 μᾶλλον. ἴσῶν τε δεομῶν σκυτέων τε καὶ
 γεωργῶν. τὸ δὲ περὶ πολεμῶν ἢ περὶ τε-
 ρων ἀποδίδωσι μέγας, πρὶν ἢ τῆς γῆρας
 αὐξομῶν καὶ τῆς τῆν πλησίον * ἀπομομέ-
 νης, εἰς πόλεμον κατὰ τῶν. ἀλλὰ μὲν καὶ
 ἐν τῶν τετάρτοις καὶ τῶν ὀποσισοῦν κοινωνοῖς,
 ἀναγκῶν εἶναι τὸν ἀποδύονται καὶ κει-
 νοῦντα τὸ δὲ καὶ. εἴτῶν οὖν καὶ ψυχῶν ἀ-
 ριστεῖν ζώου μερίων μᾶλλον, ἢ σῶμα, καὶ
 πόλεων τῶν τῶν μᾶλλον ἢ τῶν εἰς

A (verbi gratia) oris & ventriculi & sentiendi
 instrumentorum plura quaedam genera: præ-
 terea verò & particularum, quæ mouen-
 di vim habent: harum partium copulationis
 numerus plura necessariò animantium ge-
 nera efficiet. Non enim fieri potest ut in eo-
 dem animali plures insint oris differentia, ne-
 que item ut aurium. Quare ubi sumptæ fue-
 rint omnes, quæ esse possunt, harum partium
 coniugationes, tot species animalis consti-
 tuent, quot sunt partium necessariorum co-
 pulationes. Sic & de iis reipubl. administran-
B dæ formis, quas diximus, sentiendum. Nam
 & ciuitates non ex vna sed ex multis partibus
 constant, quemadmodum sæpenumero à no-
 bis dictum est. Atque vna sanè pars est ea
 quæ in alimento parando occupata multitu-
 do est, qui aratores seu agricolæ nominan-
 tur: altera, ea quæ appellatur (ut ita dicam)
 sedentaria sordidâque & illiberalis. Est au-
 tem hæc, quæ arteis eas exercet, sine qui-
 bus vrbs habitari ac frequentari non potest.
 Harum porro artium alias necessariò suppe-
 tere oportet; alia ad delicias & luxum aut ad
 bene viuendum pertinent. Tertia est foren-
C sium, seu eorum qui forum terunt. Forensis
 eos dico, qui in vendendo & emendo, & in
 mercatura facienda, in redimendis mercibus,
 quas pluris reuendant, versantur. Quarta est
 mercenariorum. Quinta natio militum, & eo-
 rum qui propugnaturi sunt: quam nihilominus,
 quàm has, quas diximus, præsto esse necesse est,
 nisi volunt ciues alienigenis atque exteris bel-
 lum inferentibus seruire. Fortasse enim fieri
 nullo modo potest, ut ciuitas natura serua ciui-
 tatis nomen mereatur. Ciuitas enim suis ipsa
 opibus pollet, suisque bonis contenta est. At
D quod seruum est, non est suis ipsum bonis con-
 tentum. Quapropter in libris Platonis de Re-
 pub. magnificè hoc quidem & gloriosè, sed an-
 gustè & icinè dictum est. Ait enim Socrates,
 ex quatuor generibus hominum maximè ne-
 cessariis ciuitatem constare. Dicit autem hos,
 textores, & agricolas & sutores & fabros ligna-
 rios. Rursùmque addit, quasi hi non sint satis,
 fabros ætarios ac ferrarios, & præterea eos qui
 pecoribus necessariis præfecti sunt. Præterea
 verò mercatores & caupones. Atque hæc om-
E nia valent ad explendam primâ ciuitatem, tan-
 quam ciuitas omnis necessariorum rerû, & non
 potiùs boni & honesti causa in initio instituat
 & consistat: quasique futuribus equè atque arato-
 ribus egeat. Partem autem propugnantem non
 priùs ciuitati reddit ac representat, quàm agri
 finibus propagatis, & ad finitimorû agros vsque
 perductis, ad belli suscipiendi necessitatem re-
 ducti fuerint. Iam verò & in quatuor hominum
 generibus, & in quamlibet multis sociis, neces-
 se est aliquem intercedere, qui ius suum cuiq;
 tribuat, rebûsq; iudicandis præsit. Si quis igitur
 & animum, animalis partem facere debet po-
 tiùs quàm corpus; ergo & huiusmodi partem,

εἰς τρυφῶν,

Libro 2.

γρ. εἰς τρυφῶν.

γρ. ἀπομομέ-
νῃ,

nempe militaris & bellicosa, iustitiæque iudicialis particeps, ciuitatis partes existimandæ sunt potius quàm quæ ad vsum necessarium pertinent: ad quas accedere etiam debet ea cuius est consultare & deliberare de rebus ad totam ciuitatem pertinentibus: (quod munus est prudentiæ atq; intelligentiæ ciuilibus.) atque hæc vtrum insint separatim in quibusdam, an in iisdem, quod ad rationem attinet, nihil refert. Nam sæpenumero euenit vt iidem & grauioris armaturæ sint milites, & in agris colendis versentur. Quare si & has & illas ciuitatis partes numerare conuenit, perspicuum est, id genus hominum, quod armis instructum est, partem ciuitatis esse necessariam. Septima est ea quæ facultatibus & copiis rei familiaris munera & onera publica subit, quos locupletes appellamus. Octaua est ea quæ rempubl. administrat, quæque in gerendis magistratibus reip. dat operam: siquidem sine magistratibus ciuitas cõstare non potest. Necessè igitur est, aliquos esse qui possint imperare, qui que in gerendis magistratibus ciuitati seruiant, aut continenter & assiduè, aut alternis & vicissim. Tù reliquæ partes præstò esse debent, de quibus paulo antè distinctè explicauimus: eã dico quæ consultandi munere fungatur, eãque, quæ litigantibus ius dicat. Si igitur oportet hæc suppetere ciuitatibus, & si rectè iustèque administrari debent; necessè est, aliquos esse, qui ea virtute, quæ ad res ciuileis pertinet, quæque virorum politicorum propria est, sint instructi atque ornati. Multi igitur posse contingere existimant, vt aliæ facultates ac potestates iisdem suppetant, (verbi gratia,) vt iidem sint propugnatores ciuitatis, & agricolæ, & artifices: præterea vt iidem consultant, & iudicent. Tum verò virtutem sibi omnes vendicant atque arrogant, plurimosque magistratus se gerere posse autumant: sed vt iidem sint pauperes & diuites, fieri non potest. Quapropter hæ partes maximè videntur esse ciuitatis, locupletes & egentes. Præterea quia ferè illi quidem pauci sunt, hi verò multi; hæ potissimùm partes videntur esse contrariæ ex omnibus particulis ciuitatis. Itaque & reip. administrandæ formas pro harum partium exsuperantiis & præstantiis constituunt: duæque videntur esse ciuitatis administrandæ formæ, democratia, & oligarchia. Esse igitur plureis reipublicæ administrandæ formas, & quas ob causas sint plures, dictum est antea. Nunc autem & democratia & oligarchia esse plura genera ostendamus. Licet verò hoc intelligere etiam ex iis quæ dicta sunt. Plura enim genera sunt & populi, & eorum cui elati nobilesque dicuntur: verbi gratia, populi genus vnum constituunt agricolæ, aliud artifices, aliud caupones & forenses, eos dico qui mercaturam in vrbibus faciunt, qui que in emendo & vendendo vitam conterunt: aliud, qui in mari assiduè versantur.

A πῶν αἰαλῶν καὶ χερῶν σιωπῶντων, ὅ
πολεμικῶν καὶ ὁ μετέχον διχομοσίως δι-
χαστικῆς: πρὸς ὃ τούτοις, ὁ βουλευόμε-
νοι· ὁ δὲ ὅτι σιωπῶντος πολιτικῆς ἔργον.
καὶ ταῦτ' εἴτε κεχωρισμένως ὑπάρχει
ἡσίων, εἴτε τοῖς αὐτοῖς, οὐδὲν ἀμφερέ
πρὸς τὸν λόγον· καὶ γὰρ ὁπλιτικῶν καὶ
γεωργεῖν συμβαίνει τοῖς αὐτοῖς πολλάκις.
ὥστε εἴωρ καὶ ταῦτα καὶ ἐκείνα θετὰ μὲ-
ρια τῆς πόλεως, φανερόν ὅτι τότε ὁπλι-
B κὸν αἰαλῶν ὅτι μόνον τῆς πόλεως. ἐβ-
δομον δὲ, ὁ τῶν οὐσιῶν λειτουργῶν, * ὁ γρ. οἱ καλ.
καλοῦσθαι ὑπόκει. ὁ δὲ δὸν δὲ, ὁ δημοου-
ρικόν, καὶ ὁ πρὸς τὰς ἀρχὰς λειτουργῶν.
εἴωρ αὐτὸ ἀρχόντων ἀδιώατον εἶναι
πόλιν. ἀναρχίον οὖν εἶναι τινὰς τοῖς δι-
ναμύοις ἀρχῶν, καὶ λειτουργῶν, ἢ
σιωπῶν, ἢ καὶ μέγας, τῆ πόλεως ταῦτα
πῶν λειτουργίαι. λοιπὰ δὲ πρὸς ὧν τυγχά-
νομεν διωκόμενοι ἀρχῶν, ὁ βουλευόμε-
νον ἐκείνον πρὸς τῶν διχαστικῶν τοῖς ἀμ-
C φισθητέον. εἴωρ οὖν ταῦτα δὲ γινέσθαι
τῆς πόλεως καὶ καλῶς γινέσθαι καὶ δι-
χαστικῶν: αἰαλῶν καὶ μετέχοντες εἶναι
ἡσίων ἀρχῆς τῆς πολιτικῆς. τὰς μὲν οὖν
ἀλλὰς διωκόμενοι τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν
ἐνδέχεται δοκεῖ πολλοῖς, οἳ τοῖς αὐτοῖς
εἶναι πρὸς πολεμῶν, ἐκ γεωργῶ-
ν, ἐκ τεχνῶν: ἐπὶ δὲ τοῖς βουλευόμε-
νοις τε ἐκείνοισιν. αἰτιοποιῶνται δὲ καὶ τῆς
ἀρχῆς πόλεως, καὶ τὰς πλείους [ἀρχῆς]
D ἀρχῶν οἴονται διωκόμενοι. ἀλλὰ πένεσθαι
ἐκ πλουτεῖν τοῖς αὐτοῖς, ἀδιώατον. δὲ
ταῦτα μέρη μάλιστα εἶναι δοκεῖ πόλεως,
οἱ δὲ πόροι, καὶ οἱ ἀπόροι. ἐπὶ δὲ ἀφ' ὧν
ὅτι ὁ πολὺ, τοῖς μὲν ὀλίγοις εἶναι, τοῖς
δὲ πολλοῖς, ταῦτα ἐσθλὰ μέρη φαίνεται
τῆς πόλεως μορίων. ὥστε ἐκ τῶν πολι-
τείας καὶ τὰς ὑπορχῆς τούτων κατὰσσι
E καὶ δύο πολιτείας δοκοῦσι εἶναι, δημοκρα-
τία ἐκ ὀλιγαρχία. ὅτι μὲν οὖν εἰσι πολι-
τείας πλείους, ἐκ ἀφ' ἧναι αἰτίας, εἴρηται
πρὸς τὸν ὅτι δὲ ὅτι καὶ δημοκρατίας εἴ-
δη πλείω ἐκ ὀλιγαρχίας, λέγωμεν. φα-
νερόν δὲ τῶν καὶ ἐκ τῶν εἰρημύων. εἴδη γὰρ
πλείω τῶν τε δήμου ἐκ τῶν λεγεμύων γεω-
εἰμύων ὅτι δὲ, δήμου μὲν εἴδη, ἐν μὲν, οἱ
γεωργῶν ἔτερον ὅτι, τὸ πρὸς τὰς τέχνας ἀλ-
λο δὲ, ὁ ἀρχαῖον, ὁ πρὸς ὧν καὶ πρὸς
σιν ἀφ' αἰτίας· ἀπὸ ὅτι ὁ πρὸς τὰς ἀρχῆς.

ἐξ αὐτοῦ, ὁ μὲν, πολεμικόν. ὁ δὲ, χρη-
 ματιστικόν. ὁ δὲ, πορθμευτικόν. ὁ δὲ, ἀ-
 λιβαλικόν. πολλαχοῦ γὰρ ἕκαστα αὐτῶν πο-
 λυόχλα. οἷον, ἀλίφς μὲν ἐν Τάραντι καὶ
 Βυζαντίῳ, τειπεικὸν δὲ Ἀθῶνῃσι, ἐμ-
 πορικὸν δὲ ἐν Αἰγίῃ καὶ Χίῳ, * πορθμευ-
 τικόν, ἐν Τερέδῳ. πρὸς δὲ αὐτοῖσι, ὁ χερ-
 νητικόν, καὶ ὁ μικρὰν ἔχον ὄσιαν, ὥστε μὴ
 δυνάσθαι ἀλλοτρίῳ. ἐπὶ, ὁ μὴ ἐξ ἀμφοτέ-
 ρων πολιτῶν ἐλθόντων, καὶ εἴ τι τοιοῦτον
 Qu. ἴπαι * ἑτέρου πλήθους εἶδος. τῶν ὅ γινώσκων,
 πλοῦτος, θρησεία, ἀρετὴ, παιδεία, καὶ τὰ
 αὐτοῖσι [ὁμοία,] λεγόμενα καὶ πρὸ αὐτῶν
 διαφορῶν. δημοκρατία μὲν οὖν ὅτι, πρὸς
 τῆ μὲν ἢ λεγόμενα μαλιστα καὶ ὁ ἴσον. ἴσον
 γὰρ φησὶν ὁ νόμος, ὁ τῆς αὐτῆς δημο-
 κρατίας, ὁ μὴ δὲν * μάλλον ὑπερβαίνει τὴν
 ἀπόρῃσι, ἢ τῆς ἐπιπόρῃσι. μὴ δὲ, κρείσσι
 εἰ) ὁποτέρου οὖν, ἀλλ' ὁμοίσι ἀμφοτέ-
 ρσι. εἴ πορ γὰρ ἐλθόντων μαλιστα ὅτι ἐν
 δημοκρατία, καθά πορ ἰσοκρατοῦσι
 ἴσους, ὁ ἴσους, ὅπως αὐ εἶη μαλιστα, κοι-
 νωνοῦτων ἀπόρτων μαλιστα τὴ πολιτείας
 ὁμοίσι. ἐπὶ ὅ πλείων ὁ δῆμος, κρείσσι δὲ
 ὁ δόξα τῆς πλείσσι, ἀνάγκη δημοκρα-
 τίας εἶ) αὐτῶν. ἐν μὲν οὖν εἶδος δημο-
 κρατίας, τῆ πορ δῆ πορ, ὁ αὐτῶν ἀπό
 ἡμῶν εἶ) βραχέων ὅ αὐτῶν ὄντων. δὲ
 δὲ τὰ κτω μὲν ὄσιαν εἶ) μετέχων, ὁ
 ἀποδοῦντα μὴ μετέχων. ἑτέρου εἶδος
 δημοκρατίας, ὁ μετέχων ἀπόρτων τῶν
 πολίτας, * ὅσι αὐποδοῦνοι. ἀρχῶν ὅ τὸν
 νόμον. ἑτέρου δὲ ὁ εἶδος δημοκρατίας, ὁ
 πᾶσι μετεῖναι τὴ ἀρχῶν, ἐὰν μόνον ἢ πο-
 λίτης. ἀρχῶν ὅ τὸ νόμον. ἑτέρου δὲ εἶδος
 δημοκρατίας, ἄλλα μὲν εἶ) αὐτῶν. κρεί-
 σσι δὲ εἶ) ὁ πλείσσι, καὶ μὴ τὸ νόμον. τῆ πορ
 δὲ γὰρ, ὅ πορ τὰ ψήφισματα κρείσσι ἢ, ἀλ-
 λά μὴ ὁ νόμος. συμβαίνει δὲ τῆ πορ, ἀρχῶν τῶν
 δημοκρατίας. ἐν μὲν γὰρ τῶν * καὶ νόμον δη-
 μοκρατίας, ὅ γὰρ δημοκρατίας, ἀλλ'
 οἱ βέλῃσι τὴ πολιτῶν εἰσὶν ἐν πρῶτῳ.
 ὅ πορ δὲ οἱ νόμοι μὴ εἰσὶν κρείσσι, ἐν αὐτῶν γί-
 νονται δημοκρατίας. μόνος γὰρ ὁ δῆμος
 γὰρ, οἰόμενος εἰς ἐκ πολλῶν. οἱ γὰρ πολλοὶ
 κρείσσι εἰσὶν, ὅ ὡς ἕκαστος, ἀλλὰ πόρτες.
 * Ομηροῦ δὲ ποῖα λέγει ὅτι ἀγαθὸν εἶ)

γρ. πορθμ-
 κῶν, minus
 τε αὐτῶν.

Qu. ἴπαι *

Victorius
 μάλλον ὑπερ-
 βαίνει, vel ὑπερ-
 βαίνει, πῶς
 ἀπόρτων, ἢ
 πῶς ἐπιπόρτων

γρ. ἴπαι αὐ
 ποδοῦνοι.

γρ. καὶ ἴπαι

Ιλιάδ. β.

A Atque huius generis alij sunt militares, alij pecuniarum faciendarum studio dediti, alij portitores ac traiectores, alij piscatores. Multis enim in locis horum generum singulorum magna turba est: ut piscatorum, Tarenti & Byzantij; hominum in triremibus occupatorum, Athenis: mercatorum, in Aegina & Chio: traiectorum ac portitorum, in Tenedo. Præter hos autem sunt ij qui operis & manibus suis victum parant, vitamque tolerant: & quorum ita tenuis & angustissima familiaris est, ut non liceat eis otiosam vitam degere. Præterea aliqui sunt non ex utroque ciue liberi, & si quod tale alius multitudinis genus est. Nobilium autem & clarorum virorum alij ex diuitiis claritatem consecuti sunt, alij ex præstantia generis, alij ex virtute, alij ex doctrina & similibus, quæ ex eadem differentia dicuntur. Democratia igitur prima est ea quæ ex æqualitate maximè sic appellatur. Æqualitatem enim edicit lex ea quæ huiusmodi democratia est, nempe ut nihilo plus sint locupletes quàm egentes: neutrique habeant summam auctoritatem & potestatem, sed utriusque sint similes. Nam si libertas in democratia est maximè, (quemadmodum quidam existimant) & æqualitas, hæc maximè ratione fuerit, si inter omnes pariter fuerit reip. administratio communis maximè. Quoniam autem populus multitudine & numero superat; id autem quod à pluribus numero decretum est, ratum est, hanc esse democratiam necesse est. Vnum igitur democratia genus hoc est: aliud est, ubi magistratus, ex censibus, qui tamen sunt angusti & tenues, deferuntur. Oportet autem, ei qui rem habet, magistratum obtinere licere: qui amisit, non obtinere. Aliud genus democratia est, ubi ciues omnes, qui modò ab omni obligatione liberi ac soluti sunt, reip. administrationis sunt participes, sed tamè lex dominatur atque imperat. Aliud genus, ut omnibus, si quis modò sit ciuis, ius sit obtinendi magistratus: ita tamè ut lex imperet. Aliud genus, ubi cetera quidè sunt eadem: penes multitudinem verò est summa rerum potestas, non penes legem. Hoc autem fit, cum multitudinis decreta, quæ psephismata Græci dicunt, rata sunt, non lex. Atque hoc propter oratores populares, quos demagogos Græci nominant, id est, blados populi ductores, & quasi leucis tribunos plebis, euenit. Nam in ciuitatibus quæ ex lege à populo obtinentur, ac reguntur, demagogus non existit, sed optimus quisque ciuis principem in republica locum obtinet. Vbi verò leges non sunt ratæ, neque summam auctoritatem habent, hæc exoriuntur populares oratores, quos demagogos diximus appellari. Fit enim princeps solus imperium obtinens, (monarchum dicunt Græci) populus vnus ex multis concretus & conflatus. nam penes multos summa reipublicæ potestas est, non ut singulos, sed ut omnes. Qualem porrò dicat Homerus non esse bonam multorum dominationem, utrum hanc an ubi plures sunt, qui imperant, ut singuli, obscurum est.

Talis

Talis igitur populus, utpote qui sit princeps solus imperium obtinens, studet solus imperare, quia legum imperio non patet: & tale sibi ius imperiumque assumit in totam rempubl. quale dominus in seruos. Itaque assentatores apud eum honorati sunt. Et talis populus proportionem ex monarchiis tyrannidi respondet. Quocirca & iidem sunt mores, & uterque (populum huiusmodi dico, & tyrannum) imperium herile in meliores, ut in seruos, usurpat: & hic sunt psephismata, velut illic edicta: & blandus ductor populi, demagogus, & assentator tyranni, sunt iidem & proportione inter se respondent. Et verò utriusque apud utrosque plurimum valent, assentatores apud tyrannos, demagogi apud tales populos. Quamobrem autem tanta sint psephismata, & non leges, hi causam sustinent: quia omnia ad populum referunt ac reuocant. Euenit enim ut crescant, & magnifient, propterea quod populus quidem omnium rerum sit dominus atque arbiter: hi verò populi opinionis. His enim fidem habet & obtemperat multitudo. Præterea qui magistratus criminantur, populum iudicare dicunt oportere, hic autem libenter prouocationem recipit: quo fit ut magistratus omnes infirmentur atque eneruentur. Merito autem videatur quis reprehendere, qui dicat hanc talem esse democratiam, non ciuitatis administrationem seu politiam. vbi enim leges non imperant, non est politia. Oportet enim legem quidem ciuibus omnibus, magistratus verò singulis imperare: & politiam seu reip. administrationem iudicare. Quare si democratia in reipublicæ administratione formis numeranda est, perspicuum est talem reipubl. statum, in quo psephismate omnia administrantur, ne democratiam quidem esse propriè. Contingere enim non potest, ut vllum psephisma sit vniuersum. Democratix igitur genera hoc modo sint explicata ac distincta.

CAPVT V.

Oligarchia genera explicat.

Oligarchix autem genera cum sint plura, vnum est, in quo magistratus mandantur ex censibus tam magnis, ut pauperes atque egentes, numero plures, eorum participes non sint: sed ei, qui tantam rem habeat, reipub. administrationis participi esse liceat. Aliud, cum ex paruis censibus creantur magistratus: & ipsi eos, qui defunt, cooptant. Si igitur ex his omnibus, qui censu sunt æquales, hoc faciant; videatur hoc esse potius aristocraticum: si verò ex quibusdam certis, oligarchicum. Aliud autem oligarchix genus est, cum filius in locum patris succedens, magistratum capit. Quartum, cum & id quod nunc dictum est, usurpatur,

Tom. III.

Aλον. οὐδὲ οὐδὲ τοιοῦτος δῆμος, ἀτε μοναρχος ὢν, ζητεῖ μοναρχεῖν, ἀλλ' ὅ μὴ ἀρχαὶ ἀπονόμει, & γὰρ δεσποτικός ὡς τε οἱ κόλακες, ἐντίμοι: καὶ ἐστὶν ὁ τοιοῦτος δῆμος, ἀνάλογον τῷ μεταρχεῖν τῆ τυραννίδι. ἀλλ' καὶ ὁ ἦθος ὁ αὐτὸ, & ἀμφω δεσποτικῶς τῷ βέλτιόνων, καὶ τὰ ψήφισματα, ὡς καὶ ἐκείνα ἐπιτάγματα: καὶ ὁδημαγωγός, καὶ ὁ κόλαξ, οἱ αὐτοὶ καὶ ἀνάλογον: καὶ μάλιστα δὲ ἕκαστερον πρὸ ἕκαστερος ἰσχύουσι, οἱ μὲν κόλακες τῶν τυραννίδων, οἱ δὲ δημαγωγοὶ τῶν δήμοις τοιοῦτοις. αἰτίαι δὲ εἰσι τὰ εἶδη τὰ ψήφισματα κύρια, ἀλλ' ἀ μὴ τοῖς νόμοις, οὗτοι, πρῶτα ἀνάγοντες εἰς τὸν δῆμον. συμβαίνει γὰρ αὐτοῖς γινεσθαι μεγάλοις, ἀλλ' ὅ, τὸν μὲν δῆμον εἶδη κύριον, τῆς δὲ τῶ δήμου δόξης, τυτοῖς πείθεται γὰρ ὁ πλῆθος τυτοῖς. ἐπιθῶ οἱ ταῖς ἀρχαῖς ἐκταλωῦτες, τὸν δῆμον φασὶ δὲν κείνῃ. ὃ ἄσμένως δέχεται τὴν παροσχλησιν. ὡς τε καὶ ἀλύοισαι πᾶσαι αἱ ἀρχαί. διόλωτος δὲ αὐτὸ δόξεν ἐπιτιμῆν ὁ φάσκων τὴν τοιαύτην εἶδη δημοκρατίαν, ἢ πολιτείαν. ὅπου γὰρ μὴ νόμοι ἀρχοῦσι, οὐκ ἔστι πολιτεία. ἀλλ' γὰρ τὸν μὲν νόμον ἀρχὴν πρῶτων τῶν δὲ κατ' ἕκαστα, τῶν ἀρχαῖς καὶ τὴν πολιτείαν κείνῃ. ὡς τ' εἴπω ὅτι δημοκρατία μία τῶν πολιτείων, φανερόν ὡς ἡ τοιαύτη κατάστασις, ἐστὶ ἢ * ψήφισμασι πρῶτα ἀρχειται, ὅσοι δημοκρατία

C πᾶσα κύριως. ὅσοι γὰρ εἰ δέχεται ψήφισμα εἶδη κατόλου. τὰ μὲν οὖν τῆς δημοκρατίας εἶδη διωρίσθω τὸν ἕπον τῶτον.

ΚΕΦΑΛ. Ε΄.

Τὰ τῆς ὀλιγαρχίας εἶδη.

Oλιγαρχίας δὲ εἶδη, ἐν μὲν, ὅ ἀπὸ πῆμμι * εἶδη τῶν ἀρχαῖς τῆ Ε λικούτων, ὡς τε τοῖς ἀπόροις μὴ μετέχον, πλείοις ὄντας. ὅξεναι δὲ τὰ κτωμένω μετέχον τῆ πολιτείας. ἀλλ' ὅ, ὅταν ἀπὸ πῆμμι * μακρῶν ὡσιν αἱ ἀρχαί, καὶ αἰρῶνται καὶ αὐτοῖς τοῖς ἐλλείποντας. αὐτὸ μὲν οὖν ἐκ πρῶτων τυτων τῶ τοιοῦτοι, δοκεῖ τῶ τ' εἶδη μᾶλλον ἀριστοκρατικόν. ἐὰν δὲ ἐκ πῆμμι ἀφωρισμένων, ὀλιγαρχικόν. ἔτερον ἢ εἶδος ὀλιγαρχίας, ὅταν πᾶσι αἰτὶ παρὸς εἰσὶν. τέταρτον δ', ὅταν ὑπὸ ἀρχῆς τῶ, τε νῦν λεχθέν,

* μικρῶν. & ita Lab.

Τ ε

& αρχὴ μὴ νόμος, ἀλλ' οἱ ἀρχόντες. καὶ ἔστιν ἀντίτροφος αὐτῇ ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις, ὡς πρὸς ἡ τυραννίς ἐν ταῖς μοναρχίαις, καὶ πρὸς ἡς τὴν πλειοκρατίαν εἰπομένη δημοκρατίας ἐν ταῖς δημοκρατίαις. καὶ καλεῖται δὲ πλεοκρατίαν ὀλιγαρχίαν, δυναστείαν. ὀλιγαρχίας μὲν οὕτως εἶδη τριῶν, ἢ δημοκρατίας. ἢ δὲ ἢ λαοκρατίαν, ὅτι πολλοὶ συμβέβηκεν, ὡς τε πλεοκρατίαν πολιτείας πλεοκρατίας νόμοις, μὴ δημοτικῶν εἶδη. ἀλλὰ δὲ ἢ ἢτος καὶ πλεοκρατίαν, πολιτὸν ἀγαθῶν, μάλιστα ὁμοίως ἢ πάλιν πρὸς ἄλλοις, πλεοκρατίαν ἢ νόμοις, εἶδη πολιτείας δημοκρατίας τῆς ἀγαθῆς ἐν τοῖς ἔθεσιν, ὀλιγαρχίας ἢ ἄλλοις. συμβαίνει δὲ τῆςτο μάλιστα μὲν τῆς μεταβολῆς τῆς πολιτείας. ἢ γὰρ οὕτως μεταβαίνουσιν, ἀλλὰ ἀγαπῶσι τὰ παλαιότερα, μικρὰ πλεονεκτοῦντες πρὸς ἀλλήλων. ὡς δὲ οἱ μὲν νόμοι ἀλλοιοῦν οἱ παλαιότεροι κατὰ τὸν οἱ μεταβαλλόντες πλεοκρατίαν.

A & magistratus imperant, non leges: atque hoc genus in oligarchiis altera ex parte veluti tyrannidi responderet in monarchiis: & ei democratia, de qua postremo loco diximus, in democratiis: talēque oligarchiam, dynastiam, id est, potentatum, appellant. Oligarchia igitur & democratia tot sunt genera. Ignorare autem non oportet, multis in locis euenire ut reipubl. administrandae ratio consentanea cum suis legibus, non sit illa quidem popularis: sed propter mores & instituta vitae rationem populariter ciuitas administratur. Itēque rursus apud alios ut administratio ciuitatis, quae consentiat legibus, sit aliquantum popularis: instituto vitae & moribus, sit paucorum imperium potius. euenit autem hoc maximē mutatis reipubl. administrandae formis. Non enim statim consueuerunt homines immutari, & in alios mores commigrare: sed satis habent primò, si pauca alij ab alijs, quasi plus habere cupientes, detrahant, sibi que assumant. Itaque leges quidem manent, quae erant antea, sed superiores sunt, qui reipubl. administrandae formam immutant.

ΚΕΦΑΛ. 5.

CAPVT VI.

Ὅτι βεβαίως τρία εἶδη δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας, ἀλλὰ πλεονῶν βεβαίως.

Probat tot esse democratiae & oligarchiae genera.

ΟΤΙ δὲ βεβαίως τρία εἶδη δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας, ἔξ αὐτῶν τῶν εἰρημῶν φανερόν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ ἢ πλεοκρατίας καὶ εἰρημῶν μέρη τῆς δῆμου κοινωνίας τῆς πολιτείας, ἢ τὰ μὲν, τὰ δὲ μὴ. ὅταν μὲν οὕτως ὁ γεωργικόν, καὶ ὁ κεκτημένων μετείας οὐσίαν, κύριον ἢ τῆς πολιτείας, πολιτὸν ἢ νόμοις ἔχοισι γὰρ ἐργαζόμενοι ζῆν, οὐδὲν ἢ γοργάζειν. ὡς τε τὸν νόμον ἐπιτηδεύοντες, ἐκκλησιαστικοὶ τῆς ἀγαθῆς ἐκκλησίας τοῖς δὲ ἄλλοις μετέχου ἔξεσιν, ὅταν κτήσωνται ὁ τίμημα ὁ δωρισμένον ἢ τῶν νόμων. [δὲ πᾶσι τοῖς κτωμένοις ἔξεσι μετέχου.] ὅλως μὲν γὰρ, ὁ μὲν μὴ ἔξεσιν πᾶσιν, ὀλιγαρχικόν. ὁ δὲ δὲ ἔξεσιν γοργάζειν, ἀδυνάτονον, μὴ παροσώδων οὐσῶν. τῆςτο μὲν οὕτως εἶδος ἐν δημοκρατίας, ἀλλὰ τῶν τῶν αἰτίας. ἔπεσον δὲ εἶδος, ἀλλὰ πλεοκρατίας. ἐπεσον δὲ εἶδος, ἀλλὰ πλεοκρατίας. ἐπεσον δὲ εἶδος, ἀλλὰ πλεοκρατίας.

D Tot autem esse democratiae & oligarchiae genera, ex iis ipsis quae dicta sunt, intelligere licet. Necessse enim est, aut cum omnibus illis populi partibus, quae a nobis commemoratae sunt, reip. administrationē communicari: aut cum his communicari, cum illis non. Cum igitur pars ea quae agriculturę operā dat, quaeque mediocreis rei familiaris facultates possidet, in sua potestate suoque arbitrio positā habet reipubl. administrationem, ex legum prescripto reip. administrant: habent enim vnde vitam tolerare queant opere rustico faciendo, neque tamen eis otiosis esse licet. Itaque lege adhibita atque attenta, concionem, vbi postulat necessitas, aduocant, in eaque de rebus necessarijs deliberāt. Alijs autē ad reip. administrationē patet aditus, vbi censi fuerūt censum a legibus prestitutum. Quapropter iis omnibus qui rem habent, ad reip. gubernandā patet accessus. Omnino enim non omnibus esse reip. administrationis particeps, oligarchiae proprium est. Otandi autē & ab opere vacandi licentia consistare non potest, nisi veda gاليا suppetant. Hoc igitur vnum democratiae genus est propter has causas. Alterum est propter eam quae deinceps sequitur, eligendorum magistratum, rationē. fit enim ut liceat omnibus, quos modò generis exceptio non repellat, ad reip. accedere: soli autem magistratum gerant, qui otari possunt.

γρ. ματῶν
 ἐν τοῖς δὲ
 ταμῶν οὐ
 mendosē.

Quocirca in tali democratia leges imperant, quia vestigal non suppetat. Tertium genus est, vbi licet omnibus, qui modò liberi sint, ad rempubl. administrandam accedere: sed non administrant remp. propter eam causam quæ antè dicta est. Quare etiam in hac legem imperare necesse est. Quartum democratia genus est ea quæ postrema omnium in ciuitatibus nata est. Nam propterea quòd ciuitates omnes multo maiores facte sunt, quàm erant ab initio, & quia vestigaliù copia abundare cœperunt; patet quidè omnibus ad remp. administrandam aditus propter ingentem multitudinē. In societate autem & communionem reip. gerendæ recipiuntur, & republ. administrant etiã pauperes propterea quia oritur talis multitudo. non enim eos impedit rei familiaris procuratio: at diuitis impedit. Quare sæpenumero neque in eõciones cum reliquo populo conueniunt, neque iudicandi munere communiter cum aliis ciuibus funguntur, ex quo in multitudinis ege-tium potestatem reipubl. administratio redigitur, non in legum. Democratia igitur genera tot & talia sunt, propter has necessitates. Quod ad oligarchia autem genera attinet, vbi plures rem habent, sed angustiorē, neque admodum amplam, hoc primū oligarchie genus est. faciunt enim potestatem reip. administrandæ ei qui rem habeat. Et propterea quòd multi sunt reip. administrationis participes, necesse est non penes homines, sed penes legē, reip. summam esse potestatem. Quanto enim longius absint à monarchia, neque tantas facultates habeant rei familiaris, vt omni cura soluti cessare atque otuari possint; neque rursus ita tenuis & angustas, vt eos alere debeat ciuitas: necesse est eis æquum videri, legē imperare, nō ipsos. Quod si sint pauciores qui rem habeant, quàm qui prius dicti sunt, sed ampliorē habeant, secundum fit oligarchie genus. Nam qui plus valent, superiora omnia habere volūt. Quapropter ex aliis ciuibus magistratus legendos curant, qui eandem reip. administrandæ viam sequantur. Propterea autem quòd nondum ita opibus valent, vt sine lege imperare possint, talem legem ferunt. Quòd si magis etiam suam potentiam intendant eò, quòd cum sint pauciores, ampliores rei familiaris copias habeant, tertium oligarchie fit incrementum: in quo per se quidem magistratus obtinent, sed ex lege tamen, quæ iubet magistratum filios in patrum demortuorum locum succedere. Vbi verò iam & rei familiaris copiis, & amicorum multitudine supra modum aucti fuerint; ad monarchiam talis potentatus propè accedit: & tum penes homines, non penes legem, ciuitatis & summæ rei potestas est. Atque hoc est quartum oligarchie genus, quod vltimo democratia generi altera ex parte respicit.

A *δὲ ἄρ' ἐν τῇ τριταύτῃ δημοκρατία οἱ νόμοι δέχοιτο, ἀλλ' ὅ μὴ εἶ) πρὸς ὅσον. τριτον δ' εἶδος, ὃ πᾶσιν ἐξῆναι, ὅσοι ἀνέλυθ' ἔσονται, μετέχον τῆς πολιτείας. μὴ μόνον μετέχον ἀλλὰ πῶς πρὸς ἑκάστην αἰτίας. ὡς τ' ἀνάγκη καὶ ἐν ταύτῃ δέχον τὸν νόμον. τέταρτον δὲ εἶδος δημοκρατίας, ἢ τελευταία τοῖς χρόνοις ἐν ταῖς πόλεσι γενημένη. ἀλλὰ γὰρ ὃ μείζους γενέσθαι πολὺ τὰ πόλεις τ' ἐξ ὑπερχῆς, ἔπρὸς ὅσον ὑπερχῆν δὴ πορείας, μετέχοιτο μὴ πῶς τ' πολιτείας, ἀλλὰ τ' ὑπερχῆς τ' πλήθους.*

B *κοινωνοῦσι τ' καὶ πολιτεύονται ἀλλ' ὃ δυνάσθαι χρᾶξεν καὶ τοῖς ἀπόροις, λαμβάνοντας μισθόν. καὶ μάλιστα τ' χρᾶξεν ὁ τρωδὸν πλῆθος. ὃ γὰρ ἐμποδίζει αὐτοῖς ὅθεν ἢ τ' ἰδίων ὅτι μὴ τ' τοῖς τ' πλείοσι ἐμποδίζει. ὡς τε πολλὰ καὶ ἐκ κοινωνοῦσι τ' ἐκκλησίας, ὅτε τ' δικάζον. ἀλλὰ γὰρ ὃ τ' ἀπόρων πλῆθος κύριον τ' πολιτείας, ἀλλ' ὅχι οἱ νόμοι.*

C *τὰ μὲν οὖν τ' δημοκρατίας εἶδη τριταύτα καὶ τριταύτα ἀλλὰ ταύτας τὰς ἀνάγκας ὅτι. τὰ τ' ὀλιγαρχίας, ὅταν μὲν πλείοις ἔχωσιν ὕψιστον, ἐλάττω τ' καὶ μὴ πολλῶν λίαν, ὃ τῆς πρὸς τῆς ὀλιγαρχίας εἶδος ὅτι. ποιοῦσι γὰρ ἐξουσίαν μετέχον τὰς κταμένους. καὶ ἀλλ' ὃ, πλῆθος εἶ) τ' μετεχόντων τ' πολιτεύματος, ἀνάγκη μὴ τοῖς ἀποροῖς, ἀλλὰ τ' νόμον εἶ) κύριον. ὅσω γὰρ δὴ πλεονάζον ἀπέχουσι τ' μοναρχίας, καὶ μὴ τε τριταύτω ἔχωσιν ὕψιστον, ὡς τε χρᾶξεν ἀμφοτέρω. μὴ τ' ὅπως ὀλίγω, ὡς τε τρέφεται ἀπὸ τ' πόλεως, ἀνάγκη τ' νόμον ἀξιουῶ αὐτοῖς δέχον, ἀλλὰ μὴ αὐτοῖς. εἰ τ' δὴ ἐλάττωι ὡσιν οἱ τὰς ὕψιστον * ἔχοντες, ἢ οἱ τ' πρὸς τέρων.*

D ** πλείω τ' ὃ τ' δυνάστεως ὀλιγαρχίας γὰρ εἶδος. μάλλον γὰρ ἰσχυρόντες, πλεονεκτεῖν ἀξιοῦσι. ἀλλὰ αὐτοῖς μὲν ἀμφοτέρω τ' ἐκ τ' δυνάτων τοῖς εἰς τ' πολιτείας βαδίζοντας. ἀλλὰ τ' ὃ μὴ πῶς ὅπως ἰσχυροῖ εἶ) ὡς τ' δὴ νόμου δέχον, τ' νόμον ἴστανται τριτοῦτον. ἐὰν δὲ ὅτι πλείωσι τὰς ἐλάττωι ὄντες, μείζονας ὕψιστον ἔχον, ἢ τριταύτω ἐκ τ' ὀλιγαρχίας, τὸ δὲ αὐτῶν μὲν τὰς δέχον ἔχον, καὶ νόμον τ' τ' κελύοντα τ' τελευτώντων ἀλλὰ δέχεται τοῖς ὕψιστον. ὅταν τ' ἢ δὴ πολὺ ὑπερτείνωσι ταῖς ὕψιστον, καὶ τὰς πολυφιλίας, ἐγγύς ἢ τριταύτη δυναστεία μοναρχίας ὅτι, ἔκ κύριοι γίνονται οἱ ἀποροῖ, ἀλλ' ὅχι ὁ νόμος.*

E *τὰ μὲν οὖν τ' δημοκρατίας εἶδη τριταύτα καὶ τριταύτα ἀλλὰ ταύτας τὰς ἀνάγκας ὅτι. τὰ τ' ὀλιγαρχίας, ὅταν μὲν πλείοις ἔχωσιν ὕψιστον, ἐλάττω τ' καὶ μὴ πολλῶν λίαν, ὃ τῆς πρὸς τῆς ὀλιγαρχίας εἶδος ὅτι. ποιοῦσι γὰρ ἐξουσίαν μετέχον τὰς κταμένους. καὶ ἀλλ' ὃ, πλῆθος εἶ) τ' μετεχόντων τ' πολιτεύματος, ἀνάγκη μὴ τοῖς ἀποροῖς, ἀλλὰ τ' νόμον εἶ) κύριον. ὅσω γὰρ δὴ πλεονάζον ἀπέχουσι τ' μοναρχίας, καὶ μὴ τε τριταύτω ἔχωσιν ὕψιστον, ὡς τε χρᾶξεν ἀμφοτέρω. μὴ τ' ὅπως ὀλίγω, ὡς τε τρέφεται ἀπὸ τ' πόλεως, ἀνάγκη τ' νόμον ἀξιουῶ αὐτοῖς δέχον, ἀλλὰ μὴ αὐτοῖς. εἰ τ' δὴ ἐλάττωι ὡσιν οἱ τὰς ὕψιστον * ἔχοντες, ἢ οἱ τ' πρὸς τέρων.*

Camera -
rius, ἔχον-
τες, εἶν μὲν
τὸ πρὸς τέρων
πλείω τ', τὸ
τῆς δὲ
γρ. πλείω δὲ
ἔχουσι.

μὲν καὶ τὸ τέταρτον εἶδος τ' ὀλιγαρχίας τῶν τ' εἶν, ἀμφοτέρω τὰς τελευταίας τῆς δημοκρατίας.
Tom. III. Tc ij

Ἀλλὰ πολιτείας, ὧν δὲ δημοκρατίας τε καὶ ὀλιγαρχίας.

Reliquas administranda reip. formas præter democratiam & oligarchiam, exponit.

ΕΤΙ δ' εἰσὶ δύο πολιτείας ὧν δὲ δημοκρατίας τε καὶ ὀλιγαρχίας. ὧν πρῶτον μὲν ἑτέραν λέγουσιν τε πρώτες, καὶ εἰρηται τῶν τετάρων πολιτειῶν εἶδος ἐν. λέγουσιν δὲ τέταρτος, μοναρχίας, ὀλιγαρχίας, δημοκρατίας. τρίτον δὲ, πλεὶς καλουμένην ἀριστοκρατίαν. πέμπτη δ' ἐστίν, ἢ προσωκρατία ἢ κοινὸν ὄνομα πασῶν πολιτειῶν γὰρ καλοῦσιν. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ πολλάκις γίνεσθαι, λαμβάνει τὸς πειρωμένους ἀριθμῶν τὰ τῶν πολιτειῶν εἶδη καὶ χρῶσθαι ταῖς τετάρταις μόνον, ὡς ὁ Πλάτων ἐν ταῖς πολιτείαις. ἀριστοκρατίας μὲν οὖν καλῶς ἔχει καλεῖν, ὡς ἡ δὲ διήλθομεν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ λόγῳ. πρῶτον γὰρ ἐκ τῶν ἀρίστων ἀπλῶς κατ' ἀρετὴν πολιτείας ἐστὶ μὴ πρὸς ἑκάστῳ ἵνα ἀγαθῶν ἀνδρῶν, μέντοι δικαίον προσωκρατίαν ἀριστοκρατίας. ἐν μόνῃ γὰρ ἀπλῶς ὁ αὐτὸς ἀνὴρ καὶ πολίτης ἀγαθὸς ἐστίν. οἱ δ' ἐν ταῖς ἄλλαις ἀγαθοὶ, πρὸς πᾶσι πολιτείας εἰσὶ πᾶσι αὐτῶν. ἢ μὲν ἄλλ' εἰσὶ πῆρες, αἱ πρὸς τὴν ὀλιγαρχουμένην ἔχουσι διαφοράς, καὶ καλοῦνται ἀριστοκρατίας, καὶ πρὸς πᾶσι καλουμένην πολιτείας. ὅπου γὰρ μὴ μόνον πλουτίνδιον, ἀλλὰ καὶ ἀριστίνδιον αἰσθῶνται τὰς ἀρχάς. αὕτη δὲ πολιτεία διαφέρει τε ἀμφοῖν, καὶ ἀριστοκρατικὴ καλεῖται. καὶ γὰρ ἐν ταῖς μὴ ποιουμένης κοινῶν ἐπιμελείας ἀρετῆς, εἰσὶν ὁμοίως ἕνεις οἱ βύδοκιμοῦτες, καὶ δοκίμοι εἰς ἐπιδικεῖς. ὅπου οὖν ἡ πολιτεία βλέπει εἰς τὴν πλοῦτον, καὶ ἀρετὴν, καὶ δῆμον, εἰς ἐν

* Καρχηδόνι, αὕτη ἀριστοκρατικὴ ἐστίν. ἐν αἷς εἰς τὰ δύο μόνον, οἷον δὲ Λακεδαιμονίων εἰς ἀρετὴν τε καὶ δῆμον. καὶ ἐστὶ μίξις τῶν δύο τούτων, δημοκρατίας τε καὶ ἀρετῆς. ἀριστοκρατίας μὲν οὖν ὧν δὲ τὸ πρῶτον πᾶσι ἀρίστην πολιτείαν, ταῦτα δύο εἶδη καὶ τὸν ὅσον τῆς καλουμένης πολιτείας ῥέποισι πρὸς τὴν ὀλιγαρχίαν μάλλον.

PRÆTEREA VERÒ PRÆTER democratiam & oligarchiam duæ sunt reipubl. administranda formæ: quarum alteram omnes commemorant, & ex quatuor reipublicæ administranda formis hæc quarta numeratur, unumque genus est. Quatuor porro numerant, monarchiam, oligarchiam, democratiam, & quartam, eam, quæ aristocratia nominatur. Quinta autem est ea quæ communi omnium nomine appellatur. Politiam enim appellant. Sed quia non sæpe usurpatur: ignoratur ab iis qui reipublicæ administrationum formas & genera numerare conantur: & quatuor dumtaxat numerant, quemadmodum Plato in libris de Republica. Aristocratia igitur merito appellatur ea de qua supra disputauimus. Ea enim reipublicæ administranda forma, quæ constat ex optimis viris simpliciter & ex virtute, non ad aliquem sibi propositum finem bonis, sola appellanda aristocratia est. In hac sola enim simpliciter idem est vir bonus, & bonus ciuis. At qui in aliis boni sunt, hi spectata eorum ipsorum reipubl. forma boni sunt. Verumtamen nonnullæ sunt reipubl. administranda formæ, quæ & à ciuitatibus paucorum imperio parentibus differunt, & ab ea quæ communi nomine appellatur politia: atque hæc aristocratia nominantur. Vbi enim magistratus leguntur & creantur, habita non solum diuitiarum, verum etiam virtutis ratione: hæc reip. administranda forma & à duabus illis differt, & aristocratia appellatur. Nam etiam in eis ciuitatibus, in quibus non est publica virtutis cura, sunt tamen aliqui, de quibus bene existimant reliqui ciues, & qui habentur viri boni. Vbi igitur reipublicæ administranda ratio spectat & ad diuitias, & ad virtutem, & ad populum, vt Carthagine: hæc optimatum potentie, seu aristocratie conuenit: etiam ea quæ ad duo tantum, virtutem & populum, vt Lacedæmoniorum ciuitatis administranda ratio. horum enim duorum Lacedæmone confusio est, democratie & virtutis. Aristocratie igitur præter illam primam optimam reip. administranda formam, hæc duo genera sunt. In tertio genere locandæ sunt quæcumque ab ea reip. administranda forma, quæ politia nominatur, deflectentes ad oligarchiam magis propendent.

γρ. καρχηδόνι.

CAPVT VIII.

ΚΕΦΑΛ. Η.

De ea qua vulgo Politia vocatur.

Περὶ τῆς ὀνομαζομένης πολιτείας.

Reliquum nobis est de ea quæ politia vulgò nominatur, differere, & de tyrannide. Hoc autem ordine politiam posuimus: quia, tametsi neque hæc videatur declinatio, seu degressio à recta republica, neque ea, quæ paulo antè expositæ sunt, aristocratix: tamen, si verum fateri volumus, omnes deerrant à rectissima reip. forma. Præterea cum his numerantur, & ea sunt earum degressiones, quemadmodum initio diximus. Ad extremum autem vt de tyrannide mentionem faciamus, ratio postulat, propterea quòd, quamuis hæc minimè omnium sit reip. administrandæ forma, à nobis tamen suscepta sit ciuitatis administrandæ institutio. Quamobrem igitur talem ordinem sequuti sumus, dictum est. Nunc autem quæ ad politiam pertinent, demonstranda sunt. Explicatis enim ac distinctis iis quæ ad oligarchiam & democratiam pertinent, planior & apertior vis eius futura est. Politia enim, vt simpliciter dicam, ciuius quidam ex oligarchia & democratia est. Solent autem eas quæ ad democratiam magis inclinant, politias appellare: quæ verò ad oligarchiam, aristocratias potiùs: quia doctrina & generis amplitudo magis comitatur locupletiores. Præterea verò eas res locupletes habere videntur, à quibus homines ad iniuriam alteri inferendam impelluntur. Ex quo hos, viros bonos atque honestos & claros homines appellant. Quoniam igitur hoc aristocratix proprium est, vt ciuium optimis egregia & summa omnia tribuat, iccirco & oligarchias ex viris bonis atque honestis constare dicunt. Videtur autem vnum quiddam esse ex iis quæ fieri non possunt, ciuitatem; quæ ab optimatibus teneatur & gubernetur, quasi ab improbis regatur, bonis legibus non vti, neque bonis legibus parere: itémque eam quæ neque bonis legibus pareat, neque bonis legibus vtatur, ab optimatibus teneri & gubernari. Non est porrò bonarum legum vsus, leges quidem esse bene scriptas & positas: sed legibus bene scriptis ac positis non parere. Quocirca vnus quidem bonarum legum vsus existimandus est, positis legibus parere: alter verò, bene scriptas esse eas leges, quas seruant, & in quibus permanent ac perseuerant. Nihil obstat enim quominus etiam legibus malè latis pareant, hoc autem duobus modis contingere potest. parent enim legibus, aut omnium, quas talis reipubl. administrandæ forma capere ac ferre potest, optimis, aut simpliciter optimis. Videtur porrò aristocratia quidem illa esse maximè, vbi honores ex virtute deferuntur.

Tom. III.

ΛΟΙΠΟΝ δ' ἔστιν ἡμῖν περὶ τῆς τομιζομένης πολιτείας εἰπεῖν, καὶ περὶ τυραννίδος. ἐτάξαμεν δ' οὕτως, * ὅτι οὐδὲν οὔτε ταύτην πρὸς βασιν, οὔτε τὰς ἀρτίρηθεις ἀριστοκρατίας, ὅτι, ὅ μὲν ἀληθῆς, πᾶσαι διημῶνται κασι τῆς ὀρθοτάτης πολιτείας. ἔπειτα καὶ ταυθμοῦται μὲν ταύτων. εἰσὶ τ' αὐτῶν αὐτὰ πρὸς βασιν, ὡς αὐτὸν ἐν τοῖς κατὰ ἀρχὴν εἴπομεν. τελευτῶν δὲ περὶ τυραννίδος ἄλλοθεν ἔστι ποιήσασθαι μείζον, ἀλλ' ὅ πασῶν ἡκιστα ταύτην εἶ) πολιτείας, ἡμῖν δὲ πρὸς μέθοδον εἶ) περὶ πολιτείας. δι' ἡμῶν μὲν οὖν αἰτίαι τετακται τὸν ἔργον τῶτον, εἴρηται. νῦν δὲ δεκτικὸν ἡμῖν περὶ πολιτείας φθνερωτέρω γὰρ ἡ δυνάμεις αὐτῆς διωρισμένων τῶν περὶ ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. ἐστὶ γὰρ ἡ πολιτεία, ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, μίξις ὀλιγαρχίας καὶ δημοκρατίας. εἰώθασι δὲ καλεῖν, τὰς μὲν * ἀποκλινοῦσας ὡς πρὸς πρὸς πρὸς δημοκρατίαν, πολιτείας. τὰς δὲ πρὸς πρὸς πρὸς ὀλιγαρχίας, μᾶλλον ἀριστοκρατίας, ἀλλ' ὅ μᾶλλον ἀκολουθεῖν παιδείας καὶ ἀγαθῶν τοῖς ἀπορωτέροις. ἐπὶ δὲ δοκοῦσιν * ἔχον οἱ ὀποροί, ὧν ἕνεκεν οἱ ἀδικιωτέρας ἀδικοῦσιν. ὅθεν καὶ καλοῖς κατὰ τοῖς, καὶ γινώμοις ταύτοις πρὸς σαφροῦσιν. ἐπεὶ οὖν ἡ ἀριστοκρατία βουλεῖται πρὸς ὑποφρῶν ἀπονεῖμειν τοῖς ἀείσοις τῶν πολιτῶν, καὶ τὰς ὀλιγαρχίας εἶ) φασιν ἐκ τῶν καλῶν κατὰ γαθῶν μᾶλλον δοκεῖ δὲ εἶ) τῶν ἀδυνάτων ὅ μὲν βινομεῖσθαι πρὸς ἀριστοκρατουμένην πόλιν, ἀλλὰ πονηροκρατουμένην ὁμοίως ὅ καὶ ἀριστοκρατεῖσθαι πρὸς μὲν βινομουμένην. ὅτι ἐστὶ δὲ βινομία τὸ βῖ κείσθαι τοῖς νόμοις, μὲν πείθεσθαι δὲ. δὲ μίαν μὲν βινομίαν ὑποληπτέον εἶ), τὸ πείθεσθαι τοῖς κειμένοις νόμοις. ἔτερον δὲ, τὸ καλῶς κείσθαι τοῖς νόμοις, οἷς ἐμμένουσιν. ἐστὶ γὰρ πείθεσθαι καὶ * κακῶς κειμένοις. τῆτο δὲ ἐνδέχεται διχῶς. ἢ γὰρ τοῖς ἀείσοις τῶν ἐνδεχομένων αὐτοῖς, ἢ τοῖς ἀπλῶς ἀείσοις. δοκεῖ δὲ ἀριστοκρατία μὲν εἶ) μάλιστα, τὸ τὰς πῖμας γενεμῆσθαι κατὰ ἀρετῶν.

γρ. τῆς ὀνομαζομένης. & ita Lamb. γρ. ἡ δοκοῦσας, & sic Lamb.

Scrib ἀποκλινοῦσας ὡς πρὸς πρὸς δημοκρατίαν. γρ. ὀλιγαρχίας μᾶλλον ἀρ. γρ. οἱ ὀποροί εἰ ἔχον.

γρ. καλῶς

T c iij

ἀριστοκρατίας μὲν γὰρ ὄρος, ἀρετῆ· ὀλι-
 γαρχίας δὲ, πλοῦτος· δήμου δ', ἐλευθε-
 ρία· ὅ δ' ὅ, πὶ αὐτῶν δόξῃ τοῖς πλείοσιν, ἐν
 πάσαις ὑποαρχαί· καὶ γὰρ ἐν ὀλιγαρχίᾳ,
 καὶ ἐν ἀριστοκρατίᾳ, καὶ ἐν δήμοις, ὅ, πὶ αὐ-
 τῶν δόξῃ τῶν πλείων μέρῃ τῶν μετεχόντων τῆς
 πολιτείας, τὸ ἐστὶ κρείον. ἐν μὲν οὖν
 ταῖς πλείοσι πόλεσι ὅ τῆς πολιτείας εἰ-
 δος καλεῖται· μόνον γὰρ ἡ μίξις σοφάζεται
 τῶν ὑπόρων καὶ τῶν ἀπόρων, πλοῦτος καὶ
 ἐλευθερία. σχεδὸν γὰρ ὡσαύτως τοῖς πλείοσι
 οἱ ὑπόροι τῶν καλῶν ἀγαθῶν δοκοῦσι
 κατέχειν χώραν. ἐπεὶ δὲ τρία ἔστι τὰ ἀμ-
 φισβητικῶτα τῆς ἰσότητος τῆς πολιτείας,
 ἐλευθερία, πλοῦτος, ἀρετῆ. (ὅ γὰρ τέ-
 ταρτον, ὃ καλοῦσιν ὑψηλῶς, ἀκολουθεῖ
 τοῖς δυσί· ἡ γὰρ ὑψηλῶς, ἔστιν ἀρχαῖος
 πλοῦτος καὶ ἀρετῆ.) φανερόν ὅτι τὴν μὲν
 τοῖν δυοῖν μίξιν, τῶν ὑπόρων, καὶ τῶν ἀπό-
 ρων, πολιτείας λεκτέον, τὴν δὲ τῶν πλείων,
 ἀριστοκρατίαν μάλιστα τῶν ἀγαθῶν, ὡσαύτως
 ἀληθινῶς καὶ περὶ τὴν ὀλιγαρχίαν τε,
 καὶ δημοκρατίαν, καὶ ὀλιγαρχίαν, εἴρηται·
 καὶ ποῖα ταῦτα, καὶ πὶ διαφέρεισιν ἀλλή-
 λων, αἵ τ' ἀριστοκρατίαι, καὶ αἱ πολιτείας,
 τῆς ἀριστοκρατίας, καὶ ὅτι ἔσονται αὐτὰ
 ἀλλήλων, φανερόν.

ΚΕΦΑΛ. 9.

Τίνα ἔσονται τὰ καλουμένη πολιτεία,
 καὶ πῶς αὐτῶν δεῖ καθίστασθαι.

TΙΝΑ ἔσονται τὰ καλούμενη δημο-
 κρατία καὶ ὀλιγαρχία καὶ ἡ καλουμένη
 πολιτεία, καὶ πῶς αὐτῶν δεῖ καθίστασθαι,
 λέγω μὲν ἐφεξῆς τοῖς εἰρηκόμοις. ἀμα δὲ
 δῆλον ἔσται καὶ οἷς οὐκ ἐπιζήσονται τὴν δημοκρα-
 τίαν, καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν· ληπτέον γὰρ τῶν
 τούτων διαφορῶν. εἴτα ἐκ τούτων ἐφ' ἑκατέ-
 ρας ὡς τῶν συμβολῶν λαμβανόντας, συ-
 θετέον. εἰσὶ γὰρ [οἱ] ὄροι τρεῖς τῆς συνθέσεως
 καὶ μίξεως. ἡ γὰρ ἀμφοτέρων ληπτέον, ὧν
 ἑκάτεροι νομοθετοῦσιν, οἷον ὡσαύτως διχά-
 ζειν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ὀλιγαρχίαις τοῖς
 ὑπόροις ζημιῶν πάποισιν, ἀλλ' μὴ διχά-
 ζωσι· τοῖς δ' ἀπόροις, ὁσέτινα μισθόν· ἐν
 γὰρ ταῖς δημοκρατίαις, τοῖς μὲν ἀπόροις,
 μισθόν· τοῖς δ' ὑπόροις, ἔσθ' ἑμισθόν· καὶ
 κριτὸν γὰρ καὶ μέσον τούτων, ἀμφοτέρων ταῦτα.

Aristocratia enim terminus ac finis est honoris
 oligarchia, diuitiae: populi seu democratia,
 libertas. Id autem valere & ratum esse, quod
 pluribus probetur, hoc in omnibus reip. admi-
 nistrandae formis inest. Etenim in oligarchia, &
 in aristocratia & in ciuitatibus popularibus ac
 liberis, quod visum fuerit maiori parti eorum
 qui reip. administrationis sunt participes, hoc
 ratum est. In plurimis igitur ciuitatibus reip. ad-
 ministrandae forma, politia generis nomine ap-
 pellatur. Confusio enim & permixtio, ex locu-
 pletibus & pauperibus, diuitias & libertatem,
 tanquam signum propositum, intuetur tan-
 tum. Nam ferè apud plerosque virorum
 bonorum atque honestorum locum videntur
 obtinere locupletes. Quoniam autem tria
 sunt, quae de reip. administrationis aequali-
 tate ambigunt & contendunt, libertas, diui-
 tia, virtus; (quartum enim, quod ἀρίστην Gre-
 ci, nobilitatem, seu generis bonitatem ac
 praestantiam appellant Latini, comitatur duo-
 bus; nam generis splendor & praestantia, seu
 nobilitas, nihil aliud est quam diuitiae anti-
 quae & virtus;) perspicuum est, cinnum,
 seu permissionem locupletium & pauperum,
 politiam dici debere: temperationem autem
 ex tribus, aristocratiam maximè ex aliis esse
 appellandam, praeter illam veram & pri-
 mam. Esse igitur alia reip. administratio-
 nis genera praeter monarchiam, & demo-
 cratiam, & oligarchiam, dictum est, cum
 qualia haec sint, & quid inter se differant ar-
 stocratia, & quid politia ab aristocratia, &
 non longè admodum has inter se distare, per-
 spicuum est.

D CAPVT IX.

*Quoniam modo fiat ea quae politia nomi-
 natur, & quomodo eam consti-
 tuere oporteat.*

Quoniam autem modo praeter democra-
 tiam & oligarchiam fiat ea quae politia
 nominatur, & quomodo eam constituere
 oporteat, deinceps post ea quae antè dicta
 sunt, exponamus. Simul autem planum fiet,
 quibus rebus definiantur democratia & oli-
 garchia: harum enim primùm sumenda par-
 titio est: deinde ex his ab vtraque veluti in-
 signe accipientis componere oportebit.
 Sunt autem tres compositionis & permix-
 tionis termini. Nam vel ambo illa sumen-
 da sunt, quae vtraque reip. forma lege lata
 instituit: verbi gratia, de rebus iudicandis.
 In oligarchiis enim multam locupletibus ir-
 rogant, nisi iudicandi munus obeant: pau-
 peribus nullam mercedem constituunt. At
 in democratiis, pauperibus quidem merce-
 dem decernunt, locupletibus verò nullam
 multam irrogant. Commune autem &
 medium horum est, hoc vtrumque iunctum: